

ДРЖАВНА
РЕВИЗОРСКА
ИНСТИТУЦИЈА

ИЗВЕШТАЈ
О РЕВИЗИЈИ СВРСИСХОДНОСТИ ПОСЛОВАЊА
Ефективност мера за заштиту вода од загађивања у
циљу унапређења квалитета воде (ЦОР 6.3)

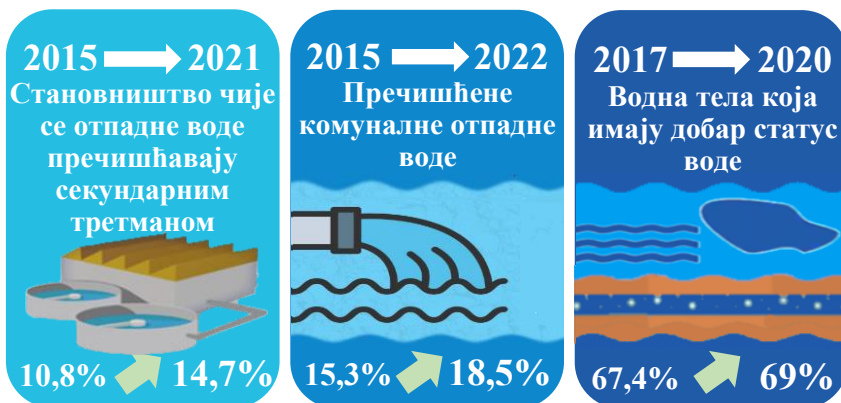
Број: 400-447/2023-04/44
Београд, 20. децембар 2023. године

Иако Република Србија напредује у остваривању потциља одрживог развоја 6.3, за реалну оцену ефективности мера заштите воде од загађивања потребно је унапредити њихово планирање и обезбедити адекватно праћење и извештавање о оствареним резултатима

Потциљ одрживог развоја 6.3 Агенде 2030 односи се на унапређење квалитета воде смањењем загађења и удела непречишћених отпадних вода на глобалном нивоу. У Републици Србији његово остваривање се прати преко процента становништва чије се отпадне воде пречишћавају најмање секундарним третманом и учешћа водних тела која имају добар статус воде.

Од ступања на снагу Агенде 2030 забележен је раст процента становништва чије се отпадне воде пречишћавају најмање секундарним третманом, раст учешћа пречишћених комуналних отпадних вода, као и удела водних тела са добрим статусом воде. Међутим, преко 70% градова и општина и даље нема обезбеђен третман комуналних отпадних вода пре испуштања.

За активности изградње постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода није обезбеђено да се планирају, спроводе и прате на основу свеобухватног плана и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева заштите вода од загађивања и одрживог развоја.

Од укупно девет планираних активности акционог плана три су реализоване. Планирани рокови за реализацију осталих активности, као и њихови ефекти су одложени, јер оне нису започете или се нису спроводиле очекиваном динамиком.

Очекивани утицај реализованих активности на промене у вредностима индикатора није познат, а део утврђених циљева остварен је и пре почетка периода на који се план односи, односно пре реализације планираних активности. Због тога, и поред оствареног напретка, није могуће оценити да ли остварени резултат реално приказује у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања.

Препоруке

Државна ревизорска институција је субјектима ревизије дала следеће препоруке:

Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичкој дирекцији за воде:

- да планским актом дефинише потребне мере и активности, рокове и органе ради остваривања циљева заштите вода од загађивања на свим нивоима;
- да за циљеве и мере у области заштите вода од загађивања одреди квантитативне показатеље узимајући у обзир индикаторе потциља одрживог развоја 6.3;

- да циљане вредности индикатора утврди на основу очекиваног доприноса планираних активности и обезбеди податке о оствареним вредностима.

Министарству заштите животне средине и Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре:

- да за планиране активности утврде квантитативне индикаторе и њихове вредности на годишњем нивоу, као и да приликом извештавања о активностима њихов статус утврђују узимајући у обзир остварени резултат, утврђене показатеље и прописани обухват фазе спровођења капиталног пројекта.

Садржај:

Скраћенице и термини.....	4
I Резиме откривених несврсиходности, препорука и мера предузетих у поступку ревизије	5
1. Резиме откривених несврсиходности и препоруке.....	5
2. Захтев за достављање одазивног извештаја	11
II Увод	13
1. Проблем	13
2. Циљ ревизије	14
3. Ревизијска питања.....	14
4. Обим и ограничења ревизије	14
5. Методологија у поступку рада.....	15
III Опис предмета ревизије	17
1. Законодавни и институционални оквир.....	18
2. Показатељи стања у области заштите вода од загађивања	21
IV Закључци.....	27
ЗАКЉУЧАК 1: Утврђени циљеви заштите вода од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се мере и активности спроводе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева	27
Налаз 1.1: Нису донета сва прописана планска и подзаконска акта у области управљања водама која су потребна за усаглашено планирање активности заштите вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде на свим нивоима.....	28
Налаз 1.2: Циљеви и планиране мере у области заштите воде од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се све мере и активности спроводе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева	40
ЗАКЉУЧАК 2: Од укупно девет активности смањења испуштања непречишћених отпадних вода, три су реализоване, а услед одступања у динамици спровођења активности у односу на план, рокови за реализацију преосталих активности су одложени, чиме се одлажу и њихови ефекти.....	49
Налаз 2.1: За спровођење активности поред планираних ангажована су и додатна средства и извори финансирања, али њихова доступност и искоришћеност није била у складу са планираном динамиком	50
Налаз 2.2: Део планираних активности није започет, док је код неких активности дошло до одступања у динамици њиховог спровођења, због чега су одложени планирани рокови за њихов завршетак, као и њихови ефекти.....	57
Налаз 2.3: Подаци о статусу активности у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије не одражавају адекватно статус реализације капиталних пројеката који су њима обухваћени и њихов допринос резултату на нивоу мере којој припадају	67

ЗАКЉУЧАК 3: Иако је дошло до повећања удела становништва чије се отпадне воде пречишћавају, испуштених пречишћених отпадних вода из насеља и водних тела са добрим статусом, остварени резултат и евидентирани напредак у достизању потциља одрживог развоја 6.3 не показују у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања..... 72

Налаз 3.1: За циљеве и мере заштите вода од загађивања, подаци о оствареним вредностима утврђених показатеља нису благовремено обезбеђени, због чега годишњи извештаји о спровођењу Акционог плана Стратегије не садрже информације о оствареним резултатима 73

Налаз 3.2: Настале промене у вредностима утврђених индикатора не одражавају реално у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања, јер је део утврђених циљева остварен пре почетка примене Акционог плана за спровођење Стратегије и пре завршетка планираних активности..... 81

Налаз 3.3: Индикатори потциља одрживог развоја 6.3 показују да је од усвајања Агенде 2030 у Републици Србији остварен напредак, али услед изостанка национално утврђених циљева и разлика у обухвату и вредностима индикатора, које објављују Републички завод за статистику и Статистичка јединица Уједињених нација, оцена напретка зависи од тога који се индикатори користе 88

V Прилози 100

Прилог 1 – Методологија у поступку рада 100

Прилог 2 – Упоредни преглед циљева заштите вода од загађивања Стратегије и Акционог плана за спровођење Стратегије 104

Прилог 3 – Преглед утврђених индикатора за циљеве и мере заштите вода од загађивања у Стратегији и Акционом плану за спровођење Стратегије 106

Прилог 4 – Упоредни преглед вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3 за Републику Србију у базама података статистичких јединица 107

Прилог 5 – Основне карактеристике реализованих активности изградње постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода у периоду 2019–2022. године 109

Скраћенице и термини

У прегледу су дате скраћенице које су коришћене у извештају:

Пун назив	Скраћеница
Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године	Стратегија
Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године	Акциони план за спровођење Стратегије
Годишњи извештај о спровођењу Стратегије управљања водама на територији Републике Србије	Годишњи извештај о спровођењу Акционог плана Стратегије
Агенда Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године	Агенда 2030
Потциљ одрживог развоја 6.3	ЦОР 6.3
Постројење за пречишћавање комуналних отпадних вода	ППОВ

Поједини изрази који се користе у извештају имају следеће значење:

Израз	Значење
Еквивалент становника (или скраћено ЕС)	Јединица мере за упоредиво изражавање капацитета постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода преко количине оптерећења, односно загађујућих материја у отпадним водама. Према одредбама Закона о водама, 1 ЕС одговара органском биоразградивом оптерећењу које има петодневну биохемијску потрошњу кисеоника од 60 г кисеоника на дан.

I Резиме откривених несврсиходности, препорука и мера предузетих у поступку ревизије

1. Резиме откривених несврсиходности и препоруке

Република Србија је једна од држава потписница Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године која је званично ступила на снагу 1. јануара 2016. године. Потциљ одрживог развоја 6.3 гласи: *до 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу.*

У тренутку ступања на снагу циљева одрживог развоја Агенде 2030 у Републици Србији 84,7% укупно испуштених отпадних вода из јавне канализације није било претходно подвргнуто било каквом третману пречишћавања.

Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године констатовано је да су у претходном периоду најслабији резултати постигнути у области заштите вода од загађивања. За улагања у мере заштите вода од загађивања акционим планом предвиђено је укупно 6,9 милијарди динара, од чега се 91% односи на мере за смањење загађивања од комуналних отпадних вода. Подаци званичне статистике показују да преко 70% градова и општина и даље испушта отпадне воде без претходног третмана, а ефекти реализације планираних мера и њихов допринос остваривању потциља одрживог развоја 6.3 нису познати.

Државна ревизорска институција је спровела ревизију сврсисходности „Ефективност мера за заштиту вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде (ЦОР 6.3)“ са циљем да оцени какви су резултати остварени у унапређењу квалитета воде кроз смањење загађења, елиминисање одлагања и свођење на најмању могућу меру испуштања опасних хемикалија и материја, смањење испуштања непречишћених отпадних вода, њихово рециклирање и поновну употребу (ЦОР 6.3).

Након спроведене ревизије закључили смо следеће: **Иако Република Србија напредује у остваривању потциља одрживог развоја 6.3, за реалну оцену ефективности мера и активности заштите вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде потребно је унапредити њихово планирање и обезбедити адекватно праћење и извештавање о оствареним резултатима.**

Наведено је засновано на следећим закључцима и налазима:

Закључак 1: Утврђени циљеви заштите вода од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се мере и активности спроведе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева.

Налаз 1.1: Нису донета сва прописана планска и подзаконска акта у области управљања водама која су потребна за усаглашено планирање активности заштите вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде на свим нивоима. Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године донета је у децембру 2016. године, а први акциони план за њено спровођење донет је после више од четири године. Први план управљања водама на територији Републике Србије донет је у априлу 2023. године, а план заштите вода од

загађивања није донет. Годишњи планови управљања водама доношени су без претходно усвојеног плана управљања водама и не обухватају мере и активности утврђене Акционим планом за спровођење Стратегије. Доношење подзаконских аката прописаних Законом о водама, којима се утврђују критеријуми за одређивање подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања и строжије пречишћавање комуналних отпадних вода, условљено је потребом обезбеђења значајних средстава за њихову примену, што утиче на одлагање њиховог доношења. Обавеза спровођења строжијег пречишћавања комуналних отпадних вода пре испуштања у осетљива подручја није прописана, што у пракси доводи до различитог тумачења приликом одређивања потребне врсте третмана комуналних отпадних вода. Због тога што поједина планска и подзаконска акта још увек нису донета или се њихове одредбе не могу применити, постојећим планским и подзаконским оквиром у области заштите вода од загађивања није била обезбеђена потпуна, јединствена и усаглашена основа за планирање мера и активности заштите вода од загађивања на свим нивоима.

Налаз 1.2: Циљеви и планиране мере у области заштите воде од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се све мере и активности спроводе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева. Република Србија још увек није извршила национализацију циљева одрживог развоја у складу са Агендом 2030, због чега остварење потциља одрживог развоја 6.3 зависи од реализације циљева, мера и активности у области заштите вода од загађивања. Стратешки циљ у области заштите вода од загађивања је постизање и одржавање доброг статуса и доброг еколошког потенцијала водних тела површинских вода и подземних вода, а према броју планираних активности и износу средстава, најзначајније планиране мере за период од 2021. до 2023. године односе се на смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде. Акционим планом за спровођење Стратегије су за планиране мере заштите вода од загађивања одређене активности, носиоци, рокови и средства за њихово спровођење, али нису за све циљеве и мере заштите вода од загађивања утврђени квантитативни индикатори, њихове почетне и циљане вредности. Акциони план за спровођење Стратегије није допуњаван у складу са одобреном реализацијом нових активности и не обухвата све активности које су се спроводиле, због чега не обезбеђује потпуне информације о планираном обиму и динамици активности. Утврђени циљеви мера за смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања нису одређени за период на који се односи Агенда 2030 и нису изражени преко јединствених и упоредивих индикатора, због чега, иако подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, не обезбеђују информацију о укупно планираном напретку и динамици у његовом остваривању.

Закључак 2: Од укупно девет активности смањења испуштања непречишћених отпадних вода, три су реализоване, а услед одступања у динамици спровођења активности у односу на план, рокови за реализацију преосталих активности су одложени, чиме се одлажу и њихови ефекти.

Налаз 2.1: За спровођење активности поред планираних ангажована су и додатна средства и извори финансирања, али њихова доступност и искоришћеност није била у складу са планираном динамиком. За финансирање активности у 2021. години средства буџета, донација и финансијске помоћи Европске уније била су обезбеђена и доступна у складу са планом. За планирана средства кредита споразум о зајму који је потписан је у новембру 2021. године Народна скупштина је потврдила у децембру 2022. године, због чега средства нису била доступна за реализацију појединачних пројеката у 2021. и 2022. години. У току 2021. године без реализације било је пет од седам активности за које су планирана средства за реализацију,

због чега је у току године искоришћено 12% планираних средстава. Код четири активности, код којих уговори за извођење радова нису били потписани у тренутку доношења Акционог плана за спровођење Стратегије, дошло је до увећања потребних средстава за реализацију активности у односу на њихову процењену вредност, за укупно 57%. Због изостанка планиране реализације у 2021. години и промена у потребним средствима за реализацију активности, укупно обезбеђени износ средстава за спровођење активности у 2022. години био је за 50% већи од првобитно планираног, али је у току године стварно реализовано 42% од тог износа. Настале промене у потребним средствима и одступања у реализацији у 2021. и 2022. години утицале су на то да за спровођење активности у 2023. години буду планирана средства у износу који је троструко већи у односу на предвиђени. На тај начин је износ средстава за спровођење активности у периоду од 2021. до 2023. године увећан за 47% у односу на потребе исказане у Акционом плану за спровођење Стратегије, уз истовремено увећање потребних средстава за наставак реализације започетих активности након 2023. године за 3,7 милијарди динара, односно 27%.

Налаз 2.2: Део планираних активности није започет, док је код неких активности дошло до одступања у динамици њиховог спровођења, због чега су одложени планирани рокови за њихов завршетак, као и њихови ефекти. Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године планирано је спровођење девет активности изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода са проширењем и реконструкцијом канализационе мреже. У току 2021. и 2022. године, завршене су три активности, код две активности није било планиране реализације, код три активности реализација је започета касније у односу на очекивани период, док је код једне активности дошло до промене у циљевима активности, односно дошло је до њеног одлагања за период након 2023. године. Завршеним активностима до краја 2022. године остварено је укупно увећање изграђеног капацитета за пречишћавање комуналних отпадних вода за 172.500 ЕС. Због тога што током 2021. и 2022. године део активности није спроведен у складу са планираном динамиком, одложени су и планирани рокови за њихов завршетак и умањени су или одложени ефекти реализованих активности. Због одлагања планираних рокова за завршетак активности, за годину дана је одложено планирано увећање изграђеног капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода од 474.000 ЕС, док је увећање капацитета од 286.000 ЕС и повезивање нових 20.000 корисника на већ изграђено постројење за пречишћавање отпадних вода одложено за две године. Део изграђених капацитета још увек је у пробном раду, а током 2022. године искоришћеност изграђеног капацитета постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода износила је између 35% и 90%, због чега је укупно ефективно остварено увећање капацитета у односу на план на крају 2022. године износило 54%.

Налаз 2.3: Подаци о статусу активности у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије не одражавају адекватно статус реализације капиталних пројеката који су њима обухваћени и њихов допринос резултату на нивоу мере којој припадају. Министарство заштите животне средине, Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичка дирекција за воде обезбедили су податке у циљу праћења тока појединачних пројеката и извештавања о реализацији активности. Акционим планом за спровођење Стратегије за исте или сличне активности утврђени су различити показатељи учинка, а њихове вредности за праћење степена реализације активности на годишњем нивоу утврђене су за две од укупно шест активности чије је планирани рок за завршетак након 2021. године. Због коришћења различитих показатеља учинка, изостанка годишњих циљаних вредности планираних активности и различитог поступања приликом оцене оствареног резултата, за део активности статус исказан у годишњем извештају о спровођењу Акционог плана Стратегије

не одражава адекватно стварни статус реализације капиталних пројеката који су њима обухваћени, односно њихов допринос резултату на нивоу мере којој припадају.

Закључак 3: Иако је дошло до повећања удела становништва чије се отпадне воде пречишћавају, испуштених пречишћених отпадних вода из насеља и водних тела са добрим статусом, остварени резултат и евидентирани напредак у достизању потциља одрживог развоја 6.3 не показују у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања.

Налаз 3.1: За циљеве и мере заштите вода од загађивања, подаци о оствареним вредностима утврђених показатеља нису благовремено обезбеђени, због чега годишњи извештаји о спровођењу Акционог плана Стратегије не садрже информације о оствареним резултатима. Приликом припреме годишњих извештаја, остварене вредности утврђене су за три од укупно десет индикатора одређених за праћење реализације мера и циљева у области заштите вода од загађивања. У току припреме годишњих извештаја нису обезбеђени подаци о оствареним вредностима индикатора које производи званична статистика, а приликом утврђивања броја израђене техничке документације као извор провере коришћени су годишњи извештаји о раду Републичке дирекције за воде која није била носилац планираних активности. План управљања водама као извор података о статусу водних тела није био доступан до априла 2023. године и не садржи податке на годишњем нивоу. За одређивање вредности утврђених индикатора који нису били благовремено доступни из планираних извора провере, нису предузимане додатне активности ради њиховог обезбеђења. Због тога што остварене вредности индикатора нису одређене у поступку припреме годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину, Републичка дирекција за воде доставила је Влади Републике Србије извештаје који не садрже све потребне информације за адекватно праћење и анализу напретка у остваривању планираних циљева, мера и активности заштите вода од загађивања.

Налаз 3.2: Настале промене у вредностима утврђених индикатора не одражавају реално у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања, јер је део утврђених циљева остварен пре почетка примене Акционог плана за спровођење Стратегије и пре завршетка планираних активности. Утврђене почетне вредности индикатора за праћење мере развоја комуналне инфраструктуре, које се односе на прикљученост становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода не одговарају подацима званичне статистике о вредностима тих показатеља за наведену годину. Утврђене циљане вредности индикатора за 2022, односно 2023. годину, мање су од стварних вредности тих показатеља у 2019. години у односу на коју се резултат мери, а планирани допринос реализације појединачних активности променама у вредности индикатора није познат. Подаци о учешћу пречишћених комуналних отпадних вода у насељима преко 2.000 становника за 2021. и 2022. годину нису познати, а према подацима званичне статистике, настала промена у прикључености становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода у периоду од 2019. до 2021. године веће су од планираних за период од 2019. до 2022. године, иако део активности није реализован у складу са планом па је и њихов ефекат одложен. Због неусклађености утврђених почетних вредности индикатора и недостатка података о очекиваном утицају појединачних активности, и поред тога што је у периоду од 2019. до 2021. године остварени раст прикључености становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода био већи од планираног, није могуће потврдити да настале промене у односу на 2019. годину адекватно одражавају и остварење планираних циљева заштите вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде.

Налаз 3.3: Индикатори потциља одрживог развоја 6.3 показују да је од усвајања Агенде 2030 у Републици Србији остварен напредак, али услед изостанка национално утврђених циљева и разлика у обухвату и вредностима индикатора, које објављују Републички завод за статистику и Статистичка јединица Уједињених нација, оцена напретка зависи од тога који се индикатори користе. Услед изостанка национално утврђених циљева, напредак Републике Србије у остварењу потциља одрживог развоја 6.3 Агенде 2030 оцењује се кроз остварену промену индикатора у односу на почетну годину за коју постоје подаци. Напредак у смањењу испуштених непречишћених отпадних вода у Републици Србији прати се преко индикатора који показује удео становника који су прикључени на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом. Овај индикатор бележи константан раст, а у периоду од 2016. до 2021. године повећан је за 3,85%. Према подацима које је објавила Статистичка јединица Уједињених нација, удео токова отпадних вода из домаћинства који се безбедно пречишћава у у Републици Србији износио је 36,48% у 2022. години, што је за 9,42% више у односу на објављени податак за 2020. годину. Према подацима Агенције за заштиту животне средине, учешће водних тела која имају добар квалитет воде у окружењу (добар амбијентални квалитет воде) за период 2017–2019. године износи 69%, што је за 1,6% више него за период 2014–2016. године. Подаци о уделу водних тела са добрим статусом воде на порталу Статистичке јединице Уједињених нација доступни су само за 2020. годину. Између вредности овог индикатора за 2020. годину на порталу Статистичке јединице Уједињених нација и Републичког завода за статистику, постоје разлике, које су најизраженије када је у питању учешће речних водних тела са добрим статусом воде. Индикатори које прате и чије вредности објављују Републички завод за статистику и Статистичка јединица Уједињених нација међусобно се разликују по обухвату и периоду на који се односе, због чега и оцена напретка Републике Србије у остваривању потциља 6.3 одрживог развоја зависи од тога који се подаци користе.

Након спроведене ревизије „Ефективност мера за заштиту вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде (ЦОР 6.3)“, Државна ревизорска институција даје следеће препоруке:

Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичкој дирекцији за воде да:

- Акционим планом за спровођење Стратегије или другим одговарајућим планским актом дефинише потребне мере и активности, рокове и органе надлежне за њихово спровођење, у циљу стварања основа за усаглашено планирање активности за достизање циљева заштите вода од загађивања на свим нивоима (Налаз 1.1 – Приоритет 2¹);
- За циљеве и мере у области заштите вода од загађивања који се утврђују Акционим планом за спровођење Стратегије одреде квантитативне индикаторе, њихове почетне и циљане вредности, у циљу одређивања и праћења динамике остваривања циљева утврђених Стратегијом и Агендом 2030 (Налаз 1.2 – Приоритет 2);
- Предузме мере којима ће обезбедити да се Акционим планом за спровођење Стратегије обухвате све активности заштите вода од загађивања чије је спровођење планирано или се спроводе у периоду на који се план односи, како би се обезбедило и адекватно

¹ Приоритет 1 означава несврсисходности које је могуће отклонити у року до 90 дана, односно препоруке по којима је потребно поступити у року до 90 дана.

Приоритет 2 означава несврсисходности које је могуће отклонити у року до годину дана, односно препоруке по којима је потребно поступити у року до годину дана.

Приоритет 3 означава несврсисходности које је могуће отклонити у року до три године, односно препоруке по којима је потребно поступити у року до три године.

праћење и извештавање о реализованим активностима и њиховим резултатима (Налаз 1.2 – Приоритет 2);

- Преиспита могућност благовременог обезбеђивања података о оствареним вредностима утврђених индикатора за циљеве и мере заштите воде од загађивања и у складу са тим утврди индикаторе и изворе провере на основу којих се могу обезбедити подаци о њиховим вредностима за потребе праћења и благовременог и потпуног извештавања о оствареним резултатима спровођења Акционог плана Стратегије (Налаз 3.1 – Приоритет 2);
- Приликом одређивања циљаних вредности индикатора за утврђене циљеве и мере заштите вода од загађивања обезбеди да се исти одређују на основу спроведене анализе очекиваног доприноса планираних активности променама у вредности индикатора, у циљу обезбеђивања адекватних података за континуирано праћење и извештавање о постигнутим резултатима планираних активности и спровођење анализе ради утврђивања евентуалних узрока одступања остварених у односу на планиране резултате (Налаз 3.2 – Приоритет 2).

Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичкој дирекцији за воде и Министарству заштите животне средине да:

- Предузму мере у циљу припреме и достављања Влади на усвајање предлога допуне подзаконског акта којим се утврђују граничне вредностима емисије за воде које се после пречишћавања испуштају из система јавне канализације у реципијент, ради стварања предуслова за потпуну и јединствену примену обавеза спровођења строжијег пречишћавања комуналних отпадних вода пре испуштања у подручја осетљива на нутријенте, укључујући и подручје подложно еутрофикацији (Налаз 1.1 – Приоритет 3).

Министарству заштите животне средине и Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре да:

- Предузму мере за утврђивање квантитативних вредности индикатора активности на годишњем нивоу у складу са планираном динамиком имплементације капиталног пројекта изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационе мреже, у циљу адекватног праћења динамике спровођења активности (Налаз 2.3 – Приоритет 2);
- Приликом извештавања о реализацији активности Акционог плана за спровођење Стратегије, статус активности утврђују на основу реализованих активности и у односу на утврђене индикаторе, узимајући у обзир и прописани обухват фазе имплементације капиталног пројекта (Налаз 2.3 – Приоритет 2).

2. Захтев за достављање одазивног извештаја

Субјекти ревизије су, на основу члана 40 став 1 Закона о Државној ревизорској институцији, дужни да поднесу Државној ревизорској институцији писани извештај о отклањању откривених несврсисходности (одазивни извештај) у року од 90 дана почев од наредног дана од дана уручења овог извештаја.

Одазивни извештај мора да садржи:

- 1) навођење ревизије, на коју се он односи;
- 2) кратак опис несврсисходности у пословању, које су откривене ревизијом;
- 3) приказивање мера исправљања.

Мере исправљања су мере које субјект ревизије предузима да би отклонио несврсисходности у свом пословању или мере умањење ризика од појављивања одређене несврсисходности у свом будућем пословању за чије предузимање субјект ревизије мора поднети уз одазивни извештај одговарајуће доказе.

Субјекти ревизије су обавезни да у одазивном извештају искажу мере исправљања по основу откривених несврсисходности односно свих закључака и налаза датих у Извештају о ревизији сврсисходности пословања, као и да поступи по датим препорукама. За мере исправљања дужни су да уз одазивни извештај доставе доказе према следећем:

1. За налазе, односно несврсисходности првог приоритета, односно које је могуће отклонити у року од 90 дана субјекти ревизије су у обавези да доставе доказе о отклањању несврсисходности односно предузимању мера исправљања;
2. За налазе, односно несврсисходности другог приоритета, односно које је могуће отклонити у року до годину дана, и трећег приоритета, односно које је могуће отклонити у року до три године субјекти ревизије су у обавези су да доставе акциони план у којем ће описати мере и активности које ће бити предузете ради отклањања несврсисходности или смањења ризика од појављивања несврсисходности у будућем пословању као и планирани период предузимања мера и одговорно лице.

На основу члана 40 став 2 Закона о Државној ревизорској институцији одазивни извештај је јавна исправа која је потписана и оверена печатом од стране одговорног лица субјекта ревизије.

Државна ревизорска институција ће оценити веродостојност одазивног извештаја, тј. провериће истинитости навода о мерама исправљања, предузетим од стране субјекта ревизије, подносиоца одазивног извештаја. У случају потребе извршиће се и провера веродостојности одазивног извештаја. Такође, извршиће се и оцена да ли су мере исправљања исказане у одазивном извештају задовољавајуће.

Сагласно члану 57 став 1 тачка 3) Закона о Државној ревизорској институцији, ако субјекат ревизије у чијем су пословању откривене несврсисходности, не подносе у прописаном року одазивни извештај, против одговорног лица субјекта ревизије поднеће се захтев за покретање прекршајног поступка.

Ако се оцени да одазивни извештај не указује да су откривене несврсисходности отклоњене на задовољавајући начин, сматра се да субјект ревизије крши обавезу доброг пословања. Ако се ради о незадовољавајућем отклањању значајне несврсисходности, сматра се да постоји тежи облик кршења обавезе доброг пословања. У овим случајевима Државна ревизорска институција је овлашћена да предузима мере сагласно члану 40 ст. 7 до 13 Закона о Државној ревизорској институцији.

Генерални државни ревизор

Др Душко Пејовић
Државна ревизорска институција
Макензијева 41
11000 Београд, Србија
20. децембар 2023. године

II Увод

Државна ревизорска институција је спровела ревизију сврсисходности пословања „Ефективност мера за заштиту вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде (ЦОР 6.3)“ у периоду од априла до октобра 2023. године. Ревизија сврсисходности пословања је спроведена у складу са Законом о Државној ревизорској институцији², Пословником Државне ревизорске институције³ и Програмом ревизије Државне ревизорске институције за 2023. годину⁴.

Ревизија је обављена на начин и према поступцима утврђеним оквиром ревизорских стандарда Међународне организације врховних ревизорских институција (INTOSAI), Кодексом професионалне етике државних ревизора, принципима Међународних стандарда врховних ревизорских институција (ISSAI) и Приручником – Методолошким правилима и смерницама за ревизију сврсисходности пословања.

1. Проблем

Циљеви одрживог развоја Агенде 2030 званично су ступили на снагу 1. јануара 2016. године. Потциљ 6.3 одрживог развоја гласи: *до 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу.* У Републици Србији нису утврђени национално специфични циљеви одрживог развоја, а напредак у остваривању потциља одрживог развоја 6.3 прати се преко процента становништва чије се отпадне воде пречишћавају најмање секундарним третманом и учешћа водних тела која имају добар статус воде.

У тренутку ступања на снагу Агенде за одрживи развој до 2030, у Републици Србији 84,7% укупно прикупљених комуналних отпадних вода није било претходно подвргнуто било каквом третману пречишћавања пре испуштања. Системом јавне канализације прикупљало се око 72% укупних отпадних вода насеља, а проценат становништва чије се отпадне воде пречишћавају најмање секундарним третманом износио је 10,8%.

Влада Републике Србије је у децембру 2016. године донела Стратегију управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године. Стратегијом су утврђени циљеви у области заштите вода од загађивања за чије достизање је потребно реализовати бројне активности и мере. Због ниског нивоа постојеће инфраструктуре на пољу комуналних отпадних вода за изградњу канализационе мреже, колекторе и постројења за пречишћавање отпадних вода, потребна средства процењена су на преко четири милијарде евра.⁵

Први акциони план за спровођење Стратегије донет је 2021. године, а у њему је констатовано да су најслабији резултати у области управљања водама постигнути у области заштите вода од загађивања. Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године предвиђена су улагања у мере заштите вода од загађивања у укупном износу од 6,9 милијарди динара, од чега се 91%

² „Службени гласник РС“, бр. 101/05, 54/07, 36/10 и 44/18 – др. закон.

³ „Службени гласник РС“, бр. 9/09.

⁴ Програм ревизије Државне ревизорске институције за 2023. годину – пречишћен текст, број: 06-1645/2022-02/2-3 од 28. фебруара 2023. године и Измене и допуне Програма ревизије Државне ревизорске институције за 2023. годину број 06-1645/2022-02/2-4 од 20. априла 2023. године.

⁵ Фискални савет Републике Србије, Инвестиције у заштиту животне средине: друштвени и фискални приоритет, 2018, доступно на <https://www.fiskalnisavet.rs/doc/analize-stavovi-predlozi/FS-Investicije-u-zastitu-zivotne-sredine.pdf>.

односи на активности за смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања који се односе на комуналне отпадне воде.

Подаци званичне статистике за 2021. годину показују да преко 70% градова и општина своје отпадне воде и даље испушта без претходног третмана, због чега није извесно у којој мери активности које предузимају надлежни органи доприносе остваривању потциља одрживог развоја 6.3.

Наведени разлози определили су Државну ревизорску институцију да спроведе ревизију сврсисходности пословања на тему „Ефективност мера за заштиту вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде (ЦОР 6.3)“ и да препоруке за унапређење сврсисходности пословања надлежних органа у овој области.

2. Циљ ревизије

Циљ ревизије је да оценимо какви су резултати остварени у унапређењу квалитета воде кроз смањење загађења, елиминисање одлагања и свођење на најмању могућу меру испуштања опасних хемикалија и материја, смањење испуштања непречишћених отпадних вода, њихово рециклирање и поновну употребу (ЦОР 6.3).

Ревизијом су обухваћене планиране мере заштите воде од загађивања у циљу унапређења квалитета воде, активности органа који су одређени за носиоце њиховог спровођења, као и промене у индикаторима за праћење остваривања потциља одрживог развоја 6.3. Ова ревизија треба да допринесе унапређењу поступака планирања и спровођења мера и активности које предузимају надлежни органи како би се воде заштитиле од загађивања, што би допринело побољшању квалитета воде, у складу са потциљем одрживог развоја 6.3.

3. Ревизијска питања

С обзиром на циљ ревизије формулисали смо следећа ревизијска питања:

- Да ли је успостављен адекватан правни и институционални оквир заштите вода од загађивања ради остваривања потциља одрживог развоја 6.3?
- Да ли се планиране активности за смањење испуштања непречишћених отпадних вода реализују у складу са планом?
- Да ли се остварују планирани циљеви и какви су резултати постигнути у односу на потциљ одрживог развоја 6.3?

4. Обим и ограничења ревизије

Обимом ревизије одређени су субјекти ревизије и период који је обухваћен ревизијом.

Управљање водама је у надлежности Републике Србије и на овом нивоу се доносе сва документа којима се обезбеђује адекватан нормативни оквир за јединство водног система, доноси Стратегија, План управљања водама за слив реке Дунав, као и планови за одбрану од поплава, за управљање ризицима од поплава, за заштиту вода од загађивања. Управљања водама Влада Републике Србије остварује преко министарстава, органа аутономне покрајине, органа јединица локалне самоуправе и јавних водопривредних предузећа.

Након спроведене фазе планирања ревизије, а у складу са надлежностима које имају за управљање водама и заштиту вода од загађивања и спровођење активности које су предмет ревизије, за субјекте ревизије изабрани су:

1. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичка дирекција за воде,
2. Министарство заштите животне средине и

3. Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре.

У складу са Законом о водама, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде је одговорно за предлагање стратегије управљања водама и акционог плана за њено спровођење, а ову улогу остварује преко Републичке дирекције за воде која је посебан орган управе у оквиру министарства. Републичка дирекција за воде надлежна је и за координацију и извештавање о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије.

Акционим планом за спровођење Стратегије, Републичка дирекција за воде, Министарство заштите животне средине и Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре одређени су за носиоце спровођења активности које се односе на меру развоја комуналне инфраструктуре у области отпадних вода.

Ревизијом су обухваћене активности субјеката ревизије у периоду од 1. јануара 2021. године до 30. јуна 2023. године. Период је одређен у складу са обухватом Акционог плана за спровођење Стратегије, а где је то било потребно ради доношења закључка у складу са циљем ревизије, коришћени су подаци и информације које обухватају и дужи период.

Приликом спровођења ревизије нисмо испитивали:

- Поступке који су претходили фази имплементације активности које су предвиђене Акционим планом за спровођење Стратегије;
- Правилност спроведених поступака набавки услуга и радова у вези са спровођењем планираних мера и активности;
- Правилност извршења закључених уговора о изградњи чији су резултати били предмет анализе постигнутих ефеката.

Поступци ревизије у циљу доношења закључака и препорука, заснованих на налазима, који су утврђени на основу доказа прикупљених током ревизије, изведени су у периоду од априла до септембра 2023. године.

Као извори критеријума на основу којих је вршено оцењивање предмета ревизије, коришћене су одредбе Закона о водама, Закона о заштити животне средине, Закона о комуналним делатностима, Закона о планском систему републике Србије, подзаконских аката донетих за њихово спровођење, Уредбе о управљању капиталним пројектима, Стратегије управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године, Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама у Републици Србији за период од 2021. до 2023. године, Агенде за одрживи развој до 2030. године (А/RES/70/1) и других планских и подзаконских аката којима је ближе уређена област заштите вода од загађивања.

Критеријуми за свако ревизијско питање су детаљније описани у поглављу [IV Закључци](#).

5. Методологија у поступку рада

Да бисмо одговорили на ревизијска питања, прикупили смо и обрадили податке о активностима субјеката ревизије које се односе спровођење, праћење и извештавање о планираним активностима заштите вода од загађивања у периоду који је обухваћен ревизијом.

Поред ових података, користили смо и податке и информације до којих смо дошли у поступку планирања ревизије, као и податке и информације од утицаја на утврђивање и праћење вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3 Агенде 2030, на националном и глобалном нивоу.

Ради прикупљања додатних информација, потребних за боље разумевање предузетих активности и упознавања са ефектима истих, као и ради прикупљања информација о узроцима

утврђених одступања и сагледавања могућности за унапређење, у поступку ревизије прикупљени су додатни подаци и информације и обављен је одређени број интервјуа.

Након спроведене анализе садржаја прикупљених података и информација и анализе резултата спроведених поступака над достављеним подацима и извештајима, изведени су налази и закључци и формулисани су препоруке за унапређење стања.

Детаљнији опис коришћене методологије и критеријума за избор субјеката у овој ревизији, дат је у [Прилогу 1](#) извештаја.

III Опис предмета ревизије

Извори загађивања вода се генерално могу сврстати у две категорије: концентрисане и расуте. Концентрисано загађење се карактерише тачкастим местом испуштања отпадних вода у реципијент, док се расути извори загађење генеришу просторно. Становништво прикључено на канализацију и индустријска постројења представљају најзначајније концентрисане изворе загађења. Део расутих извора загађења такође чини становништво које није прикључено на јавне, већ на индивидуалне канализационе системе.

Отпадне воде представљају друштвени и еколошки проблем, а крајња сврха управљања отпадним водама је контролисање и регулисање разних токова отпадних вода.

Слика бр. 1: Циклус управљања отпадним водама

*Извор: WWAP (United Nations World Water Assessment Programme). 2017. The United Nations World Water Development Report 2017. Wastewater: The Untapped Resource. Paris, UNESCO.

Начин управљања водама зависи у највећој мери од економске моћи државе и расположивих водних ресурса. У земљама са високим дохотком, мотивација за напредни третман отпадних вода је или да се одржи квалитет животне средине или да се обезбеди алтернативни извор воде уколико се суочавају са несташицом воде. Међутим, испуштање непречишћене отпадне воде остају уобичајена пракса посебно у земљама у развоју, због недостатка инфраструктуре, техничких и институционалних капацитета и финансирања.

Агенда 2030 је универзална стратегија и од држава потписница се очекује да мобилишу све ресурсе како би циљеви били остварени до 2030. године, а потциљ одрживог развоја 6.3 односи се на унапређење квалитета воде смањењем загађења и удела непречишћених отпадних вода на глобалном нивоу. Иако подаци Уједињених нација указују на то да је 80% земаља поставило основе за интегрално управљање водама (водним ресурсима), такође је чињеница и да се 80% отпадних вода још увек излива у водотокове без адекватног третмана.

Третман отпадних вода разликује се према начину и ефектима пречишћавања и може бити примарно, секундарно или терцијарно.

Примарно пречишћавање (третман) отпадних вода је пречишћавање отпадних вода физичким и/или хемијским поступком који обухвата таложње суспендованих материја или

друге поступке у којима је БПК₅⁶ улазних отпадних вода смањује за најмање 20% пре испуштања, а укупне суспендоване материје улазних отпадних вода се смањују за најмање 50%. Секундарно пречишћавање (третман) отпадних вода укључује биолошко пречишћавање са секундарним таложењем или други поступак којим се уклања 70–90% БПК₅ улазних отпадних вода и 75% ХПК⁷ улазних отпадних вода. Терцијарно пречишћавање (третман) је пречишћавање отпадних вода поступком којим се уз секундарно пречишћавање додатно уклања фосфор за 80% и/или азот за 70–80%.⁸

1. Законодавни и институционални оквир

Агендом Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године (A/RES/70/1)⁹, утврђени су циљеви одрживог развоја, а у оквиру њих и потциљ 6.3 који гласи: до 2030 године унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисањем одлагања и минимизовањем испуштања опасних хемикалија и материјала, смањењем удела непречишћених отпадних вода и повећањем рециклаже и безбедне поновне употребе. Остварење потциља одрживог развоја 6.3 је у блиској вези са заштитом вода од загађивања.

Основну регулативу за спровођење заштите вода од загађивања у Републици Србији представљају Закон о водама¹⁰ и Закон о заштити животне средине¹¹. Доношењем Закона о водама у складу са директивама ЕУ, акценат у овој области ставља се на аспект заштите животне средине, односно, остваривање циљева животне средине. Систем заштите животне средине чине мере, услови и инструменти за спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине, а загађивање животне средине јесте уношење загађујућих материја или енергије у животну средину, изазвано људском делатношћу или природним процесима које има или може имати штетне последице на квалитет животне средине и здравље људи.¹²

Законом о заштити животне средине прописано је да се воде могу користити и оптерећивати, а отпадне воде испуштати у воде уз примену одговарајућег третмана, на начин и до нивоа који не представља опасност за природне процесе или за обнову квалитета и количине воде и који не умањује могућност њиховог вишенаменског коришћења. Заштита вода остварује се предузимањем мера систематског и контролног праћења квалитета вода, смањивањем загађивања вода загађујућим материјама испод прописаних граничних вредности и предузимањем техничко-технолошких и других потребних мера за њихово пречишћавање, како би се спречило уношење у воде опасних, отпадних и других штетних материја, као и праћењем утицаја загађених вода на здравље људи, животињски и биљни свет и животну средину. Заштита и коришћење вода остварује се у оквиру интегралног управљања водама

⁶ БПК₅ или биохемијска потрошња кисеоника је количина кисеоника (O₂) неопходна за разградњу органских материја у отпадним водама од стране хетеротрофних микроорганизама у току првих пет дана култивације под одговарајућим условима.

⁷ ХПК или хемијска потрошња кисеоника је хемијски потребна количина кисеоника за оксидацију органских компонената и неорганских соли, а изражава се потрошњом кисеоника (O₂) у mg/l.

⁸ У складу са одредбама чл. 3 Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС“, бр. 67/11, 48/12 и 1/16).

⁹ United Nations, Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015.

¹⁰ „Службени гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18 - др. закон.

¹¹ „Службени гласник РС“, бр. 135/04, 36/09, 36/09 – др.закон, 72/09 - др. закон, 43/11 - одлука УС, 14/16, 76/18, 95/18 - др. закон и 95/18 - др. закон.

¹² Чл. 2 ст. 1 тач. 2 и чл. 3 ст. 1 тач. 11 Закона о заштити животне средине.

предузимањем и спровођењем мера за очување површинских и подземних вода и њихових резерви, квалитета и количина, као и заштитом у складу са посебним законом.¹³

Законом о водама прописано је да територија Републике Србије представља јединствен простор за интегрално управљање водама и утврђена су начела управљања водама. У складу са начелом јединства водног система управљање водама у оквиру јединственог водног простора се мора одвијати у складу са развојем Републике Србије, у циљу постизања максималних економских и социјалних ефеката на правичан начин и уз уважавање међународних споразума, док се према начелу одрживог развоја управљање водама мора одвијати тако да се потребе садашњих генерација задовољавају на начин којим се не угрожава могућност будућих генерација да задовоље своје потребе, односно мора се обезбедити коришћење вода засновано на дугорочној заштити расположивих водних ресурса, по количини и квалитету.¹⁴

Законом о водама прописане су врсте планских докумената за управљање водама и њихов садржај. Стратегија управљања водама у Републици Србији је плански документ којим се утврђују дугорочни правци управљања водама на територији Републике Србије, односно, правци одрживог деловања у области коришћења вода, заштите вода од загађивања, уређења водотока и заштите од штетног дејства вода. Планска документа за заштиту вода од загађивања су и План управљања водама који се доноси у складу са Стратегијом и План заштите вода од загађивања који мора бити у складу са Стратегијом и планом управљања водама.¹⁵

Основна сврха заштите вода од загађивања је очување здравља људи и очување животне средине, кроз достизање и очување доброг статуса површинских и подземних вода (еколошки статус/потенцијал и хемијски статус), смањење хидроморфолошких притисака на природна водна тела, спречавање и контролу загађења вода и рационално коришћење расположивих ресурса. Заштита вода од загађивања планира и спроводи на бази усаглашених стратешких и планских аката сектора вода и осталих сектора.

За примену Закона о водама предвиђено је и доношење подзаконских аката у циљу утврђивања стандарда квалитета животне средине, граничних вредности загађујућих материја и рокова за њихово достизање, одређивања рањивих подручја и њихових граница, утврђивања критеријума за одређивање осетљивих подручја, одређивања осетљивог подручја и његових граница.¹⁶

Законом о водама прописано је да се Стратегија реализује акционим планом који доноси Влада на предлог Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, као и да акциони план садржи активности неопходне за реализацију Стратегије, рокове за реализацију планираних активности, као и органе, организације и јавна предузећа надлежна за реализацију тих активности и да Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде прати реализацију Стратегије.¹⁷ Законом о планском систему Републике Србије¹⁸ прописан је садржај акционог плана који се доноси ради спровођења стратегије, рок у коме је орган државне управе дужан да извештава Владу о резултатима спровођења акционог плана и утврђују се циљеви дефинисања показатеља учинка и њихове врсте.¹⁹

¹³ Чл. 23 ст. 1, 2 и 7 Закона о заштити животне средине.

¹⁴ Чл. 25 ст. 1 тач. 1 и 3 Закона о водама.

¹⁵ Чл. 29–43 и чл. 94–96 Закона о водама.

¹⁶ Чл. 93а, 96а и 96б Закона о водама.

¹⁷ Чл. 31 и 31а Закона о водама.

¹⁸ „Службени гласник РС“, бр. 30/18.

¹⁹ Чл. 19, чл. 43 ст. 1 и чл. 2. ст. 1. тач. 14 Закона о планском систему Републике Србије.

Управљање водама је у надлежности Републике Србије и на овом нивоу се доносе сва документа којима се обезбеђује нормативни оквир за јединство водног система. Управљање водама Република Србија остварује преко министарства надлежног за послове водопривреде и других надлежних министарстава, органа аутономне покрајине, органа јединица локалне самоуправе и јавних водопривредних предузећа.²⁰

Републичка дирекција за воде је орган управе у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде задужен за управљање водама и надлежна је за припрему подзаконских акта и стратешких и планских документа за територију Републике Србије. Одговорна је и за транспоновање у национално законодавство бројних директива ЕУ које се односе на област вода, национални је орган надлежан за координацију активности у оквиру Међународне комисије за заштиту реке Дунав, као и за припрему и координацију спровођења споразума за билатералну и мултилатералну сарадњу, посебно са државама у сливу Саве, Тисе и Дунава. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде надлежно је и за праћење реализације Стратегије,²¹ а ову улогу остварује преко Републичке дирекције за воде.

Министарство заштите животне средине обавља послове државне управе који се односе на заштиту вода од загађивања ради спречавања погоршања квалитета површинских и подземних вода и припрема акционе планове за спровођење националног програма заштите животне средине и извештава Владу о спровођењу акционих планова.

Комунална предузећа која се баве пословима каналисања спроводе прикупљање отпадних вода, њихово пречишћавање и одвођење до реципијента. Законом о комуналним делатностима прописано је да послове државне управе који се односе на комуналне делатности, унапређивање и развој истих, врши министарство надлежно за комуналне делатности, да исто министарство прати квалитет и обухват пружања комуналних услуга, ефикасност вршилаца комуналне делатности, кретање цена, број запослених и ниво улагања у одржавање и изградњу комуналне инфраструктуре, као и да једница локалне самоуправе обезбеђује организационе, материјалне и друге услове за изградњу, одржавање и функционисање комуналних објеката и за техничко и технолошко јединство система и уређује и обезбеђује обављање комуналних делатности и њихов развој.²²

Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године Министарство заштите животне средине, Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичка дирекција за воде одређени су за носиоце дела активности развоја комуналне инфраструктуре у области отпадних вода које се односе на изградњу, реконструкцију и доградњу постројења за пречишћавање отпадних вода насеља са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже.

Агенда 2030 предвиђа да се остварење циљева и потциљева одрживог развоја прате и процењују помоћу скупа глобалних индикатора, допуњених индикаторима на регионалном и националном нивоу које ће дефинисати државе чланице. Праћење глобалних индикатора врши Статистичка јединица Уједињених нација, а у складу са Декларацијом о улози националних статистичких институција у мерењу и праћењу циљева одрживог развоја за праћење и

²⁰ Чл. 24 ст. 3 Закона о водама.

²¹ Чл. 30 Закона о водама.

²² Чл. 4, 7 и 8 Закона о комуналним делатностима („Службени гласник РС“, бр. 88/11, 104/16 и 95/18).

обезбеђивање поузданих података за Републику Србију задужен је Републички завод за статистику.²³

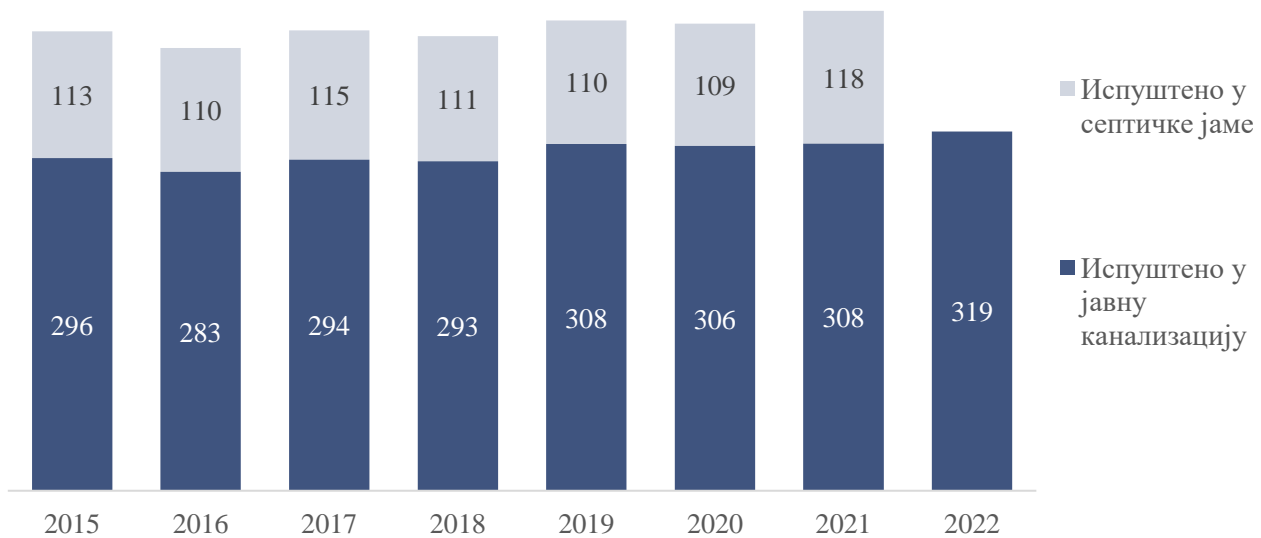
2. Показатељи стања у области заштите вода од загађивања

На основу прикупљених и анализираних података у фази планирања ревизије у овом делу приказујемо детаљније неке од информација на које је указано у овом извештају.

Испуштене количине отпадних вода из насеља

Укупно испуштене количине отпадних вода насеља у периоду од 2015. до 2021. године бележе пораст, при чему је учешће отпадних вода испуштених у канализацију²⁴ у овом периоду без значајнијих одступања и износи између 72% до 74% испуштених количина отпадних вода из насеља.

Графикон бр. 1: Количине испуштених отпадне воде из насеља у периоду од 2015. до 2022. године (у милионима кубних метара)

*Извор: Републички завод за статистику, Дисеминациона база – испуштене отпадне воде (<https://data.stat.gov.rs>), Еко-билтен 2019, Еко-билтен 2021.

Подаци званичне статистике указују на то да је у 2022. години дошло до значајнијег раста испуштених отпадних вода у канализацију. Коначни подаци о количини отпадних вода испуштених у септичке јаме за 2022. годину још увек нису објављени, а према прелиминарним подацима статистичког истраживања дошло је до њиховог незнатног повећања у односу на 2021. годину.²⁵

У подацима званичне статистике отпадне воде испуштене у канализацију према пореклу деле се на: отпадне воде пореклом из домаћинства, отпадне воде из индустријског сектора и отпадне воде од осталих корисника (пољопривреда, шумарство и рибарство;

²³ Декларација о улози националних статистичких институција у мерењу и праћењу Циљева одрживог развоја, Конференција Европских статистичара, доступно на <https://sdg.indikatori.rs/media/1465/deklaracija-o-ulozu-nsi-cir.pdf>.

²⁴ Под јавном канализацијом подразумева се мрежа затворених уличних канала и колектора која служи за заједничко одводњавање отпадних и атмосферских вода (општи систем канализације), или посебна мрежа за испуштање отпадних вода, посебно за испуштање атмосферских вода (сепарациони систем канализације).

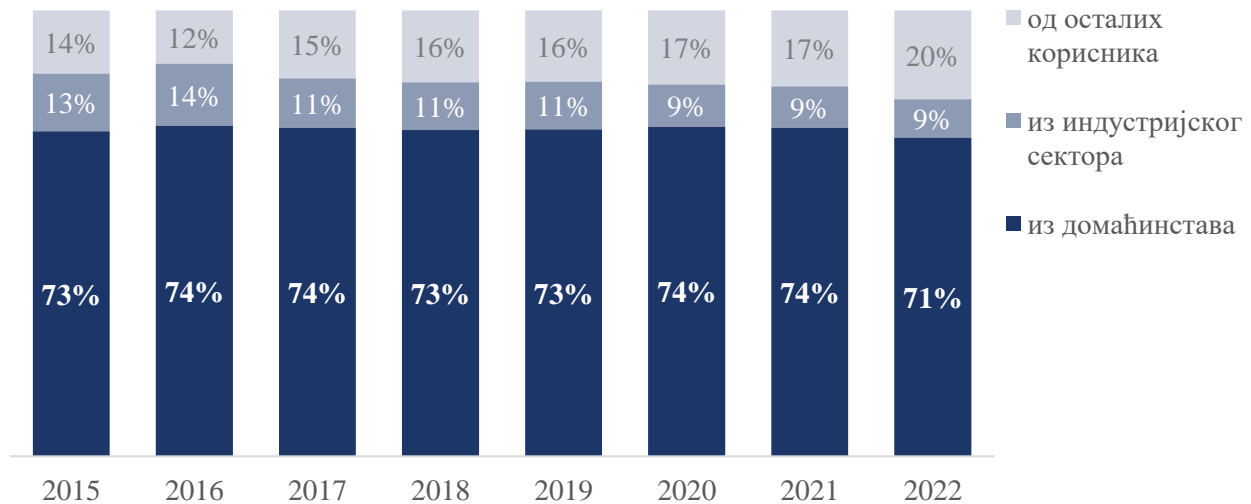
²⁵ Републички завод за статистику, Снабдевање питком водом и отпадне воде из насеља, 2022, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2023/Html/G20231135.html>.

грађевинарство и услужне делатности). Највише испуштених отпадних вода у јавну канализацију је пореклом из домаћинства.

Учешће отпадних вода пореклом из домаћинства у периоду од 2015. до 2021. године било је без значајнијих промена, што указује на то да су и промене у укупно прикупљеним количинама отпадних вода у том периоду биле равномерно распоређене између домаћинства и других категорија корисника.

Графикон бр. 2: Структура отпадних вода из насеља које су испуштене у систем за одвођење отпадних вода према пореклу за период од 2015. до 2022. године

*Извор: Републички завод за статистику, Отпадне воде испуштене у јавну канализацију према пореклу.

У 2022. години је забележено значајно повећање количине испуштених отпадних вода од осталих корисника, због чега је и поред незнатног повећања укупно испуштених отпадних вода из домаћинства у односу на претходну годину дошло до смањења њиховог учешћа у укупно испуштеним отпадним водама у јавну канализацију.

Прикљученост становништва на канализациону мрежу

У Републици Србији постоји значајна разлика у проценту становништва који има прикључак на канализациону мрежу у односу на проценат становништва са прикључком на водоводну мрежу, што утиче и на однос између испоручених количина воде домаћинствима и количина отпадних вода које се из домаћинства испуштају у јавну канализацију.

У периоду од 2016. до 2021. године, укупна дужина канализационе мреже увећана је на територији 91 јединице локалне самоуправе за укупно 2.175 километара. У истом периоду, код 107 локалних самоуправа забележено је повећање броја домаћинства која су прикључена на канализациону мрежу за преко 112 хиљада. Последица насталих промена је и увећање прикључености становништва на канализациону мрежу, са 60,1% на 67,2%.

Графикон бр. 3: Упоредни преглед промена у прикључености становништва на водоводну и канализациону мрежу за период од 2015. до 2021. године

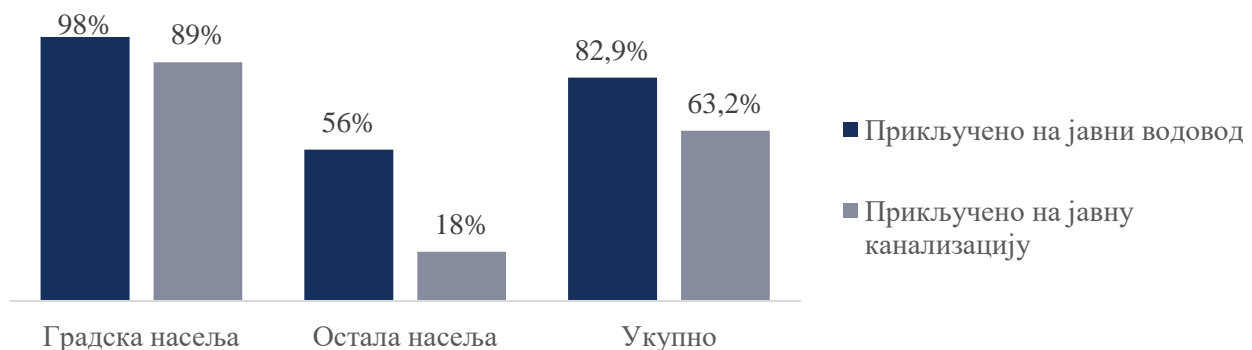
*Извор: Републички завод за статистику, Еко-билтен 2019, Еко-билтен 2021.

У периоду од 2016. до 2021. године, разлика између процента становништва који је прикључен на водоводну мрежу и канализациону мрежу смањена је за 1% и на крају 2021. године износила је 24,9%. Због тога што је раст прикључености становништва на канализациону мрежу истовремено праћен и повећањем прикључености становништва на водоводну мрежу за 6,1% и даље постоје значајне разлике између количина испоручене воде домаћинствима и прикупљене отпадне воде пореклом из домаћинстава.

У односу на 2015. годину, испуштене отпадне воде у јавну канализацију пореклом из домаћинстава у односу на испоручене количине воде домаћинствима веће су за скоро 2%, чиме се смањује јаз између испоручене и прикупљене отпадне воде, али подаци за 2022. годину указују на то да отпадне воде које домаћинства испусте у јавну канализацију и даље представљају мање од 70% укупно испоручене количине воде овој категорији потрошача.

Резултати пописа из 2022. године потврђују постојање значајних разлика у учешћу настањених станова прикључених на јавни водовод и јавну канализацију, као и размеру тог одступања у градским насељима и осталим насељима.

Графикон бр. 4: Преглед разлика у учешћу настањених станова са прикључком на јавни водовод и јавну канализацију, према типу насеља и укупно

*Извор: Републички завод за статистику, Број станова према опремљености инсталацијама и основу коришћења (<https://data.stat.gov.rs>).

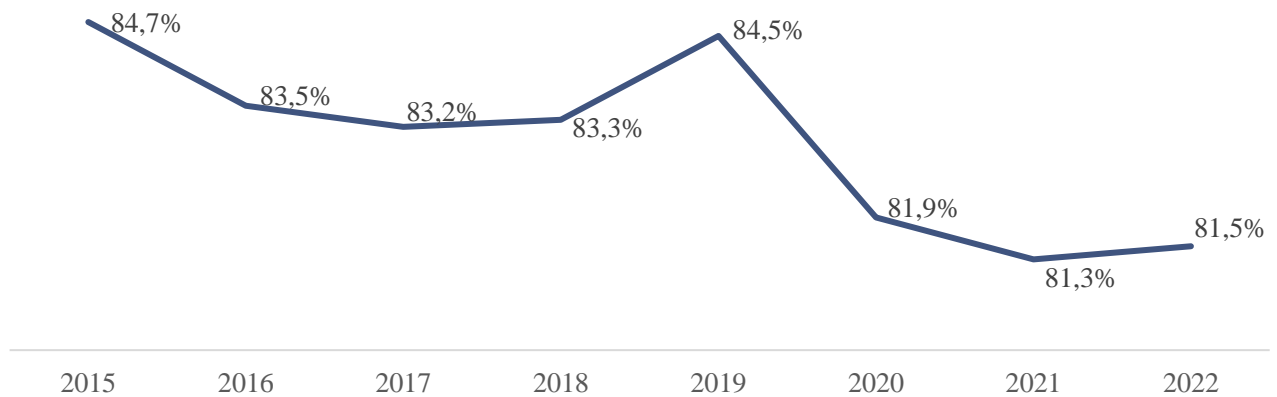
Објављени резултати пописа указују на то да је у градским насељима разлика мања од 10%, док је у осталим насељима разлика четири пута већа него у градским, односно двоструко већа од укупне.

Третман отпадних вода из насеља (комуналних отпадних вода)

У 2015. години, 84,7% укупно испуштених количина отпадних вода у јавну канализацију није било подвргнуто третману пречишћавања пре њиховог испуштања у реципијент. У периоду од 2016. до 2022. године овај проценат је углавном имао опадајући тренд.

Графикон бр. 5: Учешће непречишћених у укупно испуштеним количинама отпадних вода које су претходно испуштене у јавну канализацију

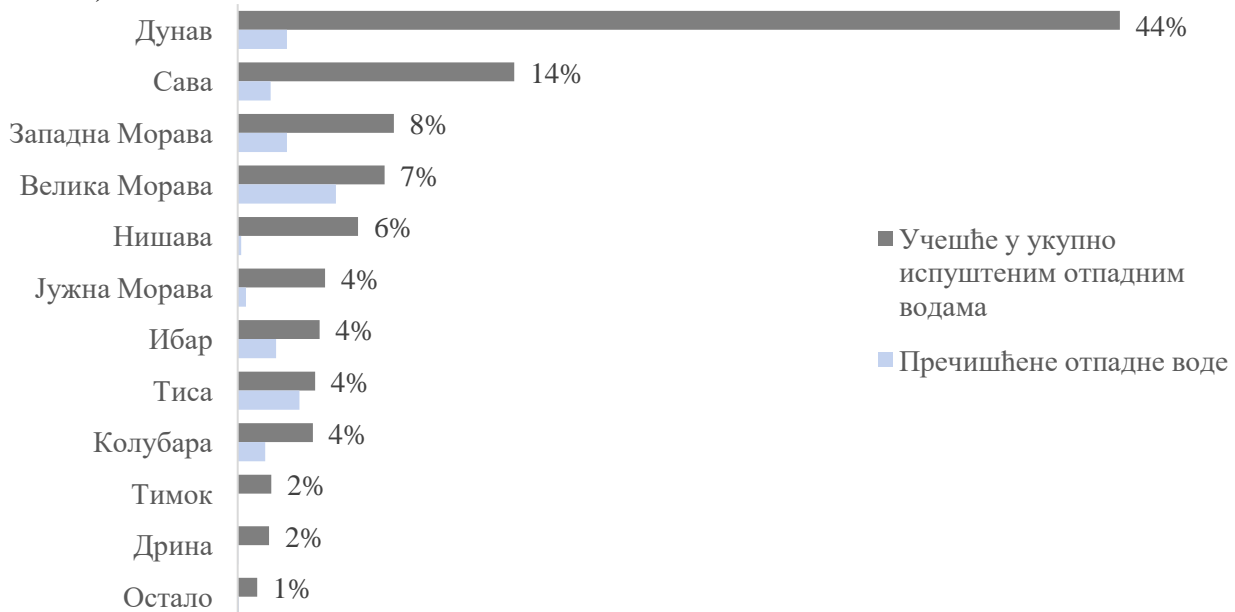

*Извор: Републички завод за статистику, Дисеминациона база – испуштене отпадне воде (<https://data.stat.gov.rs>) Пречишћене отпадне воде из насеља према типу третмана.

Током 2022. године, 81,5% укупно испуштених отпадних вода у јавну канализацију није било подвргнуто третману пречишћавања пре њиховог испуштања у реципијент. Пречишћавање је било обезбеђено за 18,5% укупно испуштених количина отпадних вода у јавну канализацију, што је 3,2% више него у 2015. години.

У 2021. години, у сливоде пет река испуштено је 80% од укупних количина отпадних вода испуштених у јавну канализацију. Учешће пречишћених испуштених отпадних вода у јавну канализацију према речним сливовима је различито и креће се између 1% и 80%.

Графикон бр. 6: Учешће пречишћених и укупно испуштених отпадних вода из насеља у току 2021 године, по сливовима

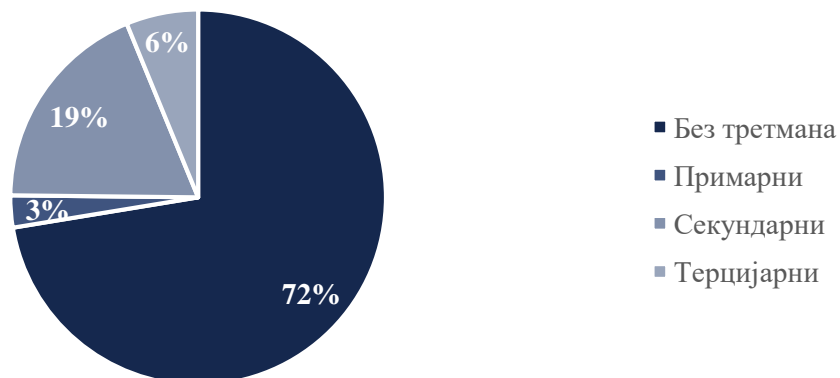
*Извор: Републички завод за статистику, Еко-билтен, 2021.

Према количини испуштених отпадних вода, највише отпадних вода испушта се у слив реке Дунав од чега се пречишћава мање од 6%. У односу на укупне количине испуштених отпадних вода највише испуштених отпадних вода у јавну канализацију пречишћава се пре испуштања у Тису (80%) и Велику Мораву (67%).

Према подацима званичне статистике током 2021. године 28% градова и општина имало је обезбеђену неку врсту третмана отпадних вода пре њиховог испуштања у реципијент, док у 105 градова и општина није било обезбеђено пречишћавање отпадних вода испуштених у јавну канализацију.

Графикон бр. 7: Градови и општине према врсти третмана испуштених отпадних вода у јавну канализацију током 2021. године

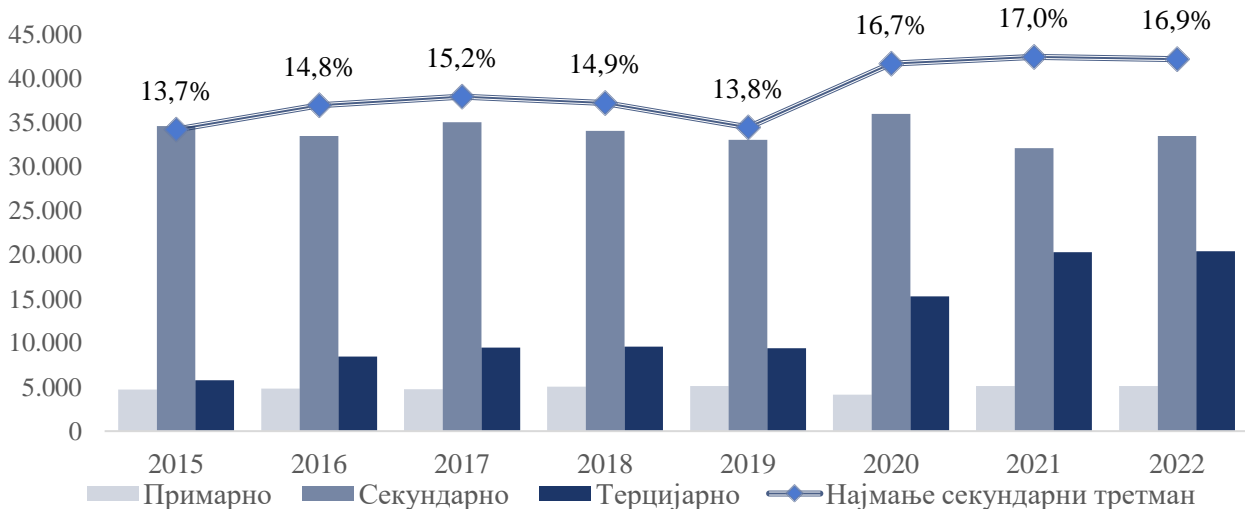

*Извор: ДРИ, на основу података Републичког завода за статистику.

Према врсти обезбеђеног третмана комуналних отпадних вода најзаступљенији је секундарни третман који је био обезбеђен у 27 градова и општина, док је терцијарни третман отпадних вода насеља током 2021. године имало девет градова и општина. У укупно 40 градова и општина које су у 2021. години имале обезбеђен третман комуналних отпадних вода пре испуштања у реципијент пречишћено је 18,7% укупних количина отпадних вода испуштених у јавну канализацију.

У периоду од 2016. до 2022. године, забележен је пораст укупних количина пречишћених испуштених отпадних вода и истовремено је дошло до побољшања у структури пречишћених отпадних вода према врсти третмана.

Графикон бр. 8: Пречишћене отпадне воде према врсти третмана у периоду од 2016. до 2022. године

*Извор: Републички завод за статистику, Дисеминациона база – испуштене отпадне воде (<https://data.stat.gov.rs>) Пречишћене отпадне воде из насеља према типу третмана.

У односу на стање у 2015. години, количина отпадних вода које се пречишћавају терцијарним третманом повећана је 3,5 пута и истовремено је учешће пречишћених отпадних вода најмање секундарним третманом порасло за 3,2%.

Статус водних тела и ризик од загађења

На територији Републике Србије утврђено је укупно 3.216 водних тела површинских вода и 153 водна тела подземних вода. Основни циљ је да сва водна тела имају добар статус, а статус и потенцијал водних тела приказују степен испуњености циљева животне средине и указују на то где је потребно спровести програм мера за одржавање и побољшање статуса.

У Плану управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, дата је оцена еколошког статуса за 1.343 водна тела површинских вода, док је оцена хемијског статуса дата за 185 водних тела површинских вода. Такође, приказани су и резултати процене ризика од недостизања циљева квалитета животне средине.

Табела бр. 1: Преглед оцене ризика водних тела површинских вода од органског загађења и загађења нутријентима

Врста загађења	Није под ризиком	Могуће под ризиком	Под ризиком	Непознато
Органско загађење	2308	292	216	400
Нутријенти	1413	432	971	400

*Извор: План управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, Резултати процене ризика за површинске воде.

Према резултатима процене ризика за око 50% водних тела површинских вода процењено је да су или „под ризиком“ или „могуће под ризиком“ од непостизања доброг статуса у категоријама органско загађење и загађење нутријентима. Овај резултат указује на чињеницу да је најзначајнији антропогени притисак на водна тела површинских вода испуштање непречишћених комуналних отпадних вода.

IV Закључци

На основу анализе података и документације достављених од стране субјеката ревизије, анализе додатних информација и објашњења представника субјеката ревизије и након спроведених поступака и процедура ревизије, донели смо следеће закључке:

1. Утврђени циљеви заштите вода од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се мере и активности спроводе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева;
2. Од укупно девет активности смањења испуштања непречишћених отпадних вода, три су реализоване, а услед одступања у динамици спровођења активности у односу на план, рокови за реализацију преосталих активности су одложени, чиме се одлажу и њихови ефекти;
3. Иако је дошло до повећања удела становништва чије се отпадне воде пречишћавају, испуштених пречишћених отпадних вода из насеља и водних тела са добрим статусом, остварени резултат и евидентирани напредак у достизању потциља одрживог развоја 6.3 не показују у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања.

У наставку Извештаја, наводимо закључке са одговарајућим налазима, које илуструјемо примерима.

ЗАКЉУЧАК 1: Утврђени циљеви заштите вода од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се мере и активности спроводе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева

Наш циљ био је да одговоримо на прво ревизијско питање, односно да утврдимо да ли је успостављен адекватан правни и институционални оквир заштите вода од загађивања и у којој мери је он одговарајући за остваривање потциља одрживог развоја 6.3.

Република Србија је једна од држава потписница циљева одрживог развоја Агенде 2030 који су званично ступили на снагу 1. јануара 2016. године. За праћење напретка у остваривању потциља 6.3, одређени су индикатори који су у блиској вези са заштитом вода од загађивања. Законом о заштити животне средине уређено је да се заштита вода остварује у оквиру интегралног управљања водама предузимањем и спровођењем мера за очување површинских и подземних вода и њихових резерви, квалитета и количина, као и заштитом у складу са посебним законом.²⁶ Законом о водама прописана је обавеза доношења планских докумената за управљање водама и њихов садржај. Поједина питања у области заштите вода од загађивања детаљније се уређују подзаконским актима, за чију припрему су надлежни Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичка дирекција за воде и Министарство заштите животне средине.

У поступку ревизије испитивали смо потпуност и усклађеност планских и подзаконских аката у вези са заштитом вода од загађивања, планиране мере у вези са заштитом вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде, одређеност циљева, рокова за њихово достизање и индикатора помоћу којих је планирано њихово праћење, као и њихову адекватност за остваривање потциља одрживог развоја 6.3.

²⁶ Чл. 23 Закона о заштити животне средине.

Закључак 1 донели смо на основу следећих налаза:

- 1.1 Нису донета сва прописана планска и подзаконска акта у области управљања водама која су потребна за усаглашено планирање активности заштите вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде на свим нивоима;
- 1.2. Циљеви и планиране мере у области заштите воде од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се све мере и активности спроводе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева.

Налаз 1.1: Нису донета сва прописана планска и подзаконска акта у области управљања водама која су потребна за усаглашено планирање активности заштите вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде на свим нивоима

Законом о водама прописана је обавеза доношења Стратегије управљања водама на територији Републике Србије и акционог плана за њено спровођење, плана управљања водама који се доноси у складу са стратегијом, плана заштите вода од загађивања и годишњег програма управљања водама који се доносе у складу са стратегијом и планом управљања водама и подзаконских аката којима се, између осталог, ближе уређују граничне вредности емисије загађујућих материја и подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања и строжије пречишћавање комуналних отпадних вода.

Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године донета је у децембру 2016. године, а први акциони план за њено спровођење донет је после више од четири године. Први план управљања водама на територији Републике Србије донет је у априлу 2023. године, а план заштите вода од загађивања није донет. Годишњи планови управљања водама доношени су без претходно усвојеног плана управљања водама и не обухватају мере и активности утврђене Акционим планом за спровођење Стратегије. Доношење подзаконских аката прописаних Законом о водама којима се утврђују критеријуми за одређивање подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања и строжије пречишћавање комуналних отпадних вода условљено је потребом обезбеђења значајних средстава за њихову примену, што утиче на одлагање њиховог доношења. Обавеза спровођења строжијег пречишћавања комуналних отпадних вода пре испуштања у осетљива подручја није прописана, што у пракси доводи до различитог тумачења приликом одређивања потребне врсте третмана комуналних отпадних вода. Због тога што поједина планска и подзаконска акта још увек нису донета или се њихове одредбе не могу применити, постојећим планским и подзаконским оквиром у области заштите вода од загађивања није била обезбеђена потпуна, јединствена и усаглашена основа за планирање мера и активности заштите вода од загађивања на свим нивоима.

Законом о водама прописано је да територија Републике Србије представља јединствен простор за интегрално управљање водама,²⁷ да је управљање водама у надлежности Републике Србије и да се остварује преко надлежних министарстава, органа аутономне покрајине, органа јединице локалне самоуправе и јавног водопривредног предузећа.²⁸ Законом о водама прописана су планска документа за управљање водама, њихов садржај и ближе се уређује планирање заштите вода од загађивања. Ради ближег уређивања појединих питања у вези са заштитом вода од загађивања Законом о водама прописана је обавеза доношења подзаконских аката којима се, између осталог, ближе уређују: граничне вредности емисије загађујућих

²⁷ Чл. 26 ст. 1 Закона о водама.

²⁸ Чл. 24 ст. 2 и 3 Закона о водама.

материја, стандарди квалитета животне средине и подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања или строжије пречишћавање комуналних отпадних вода.

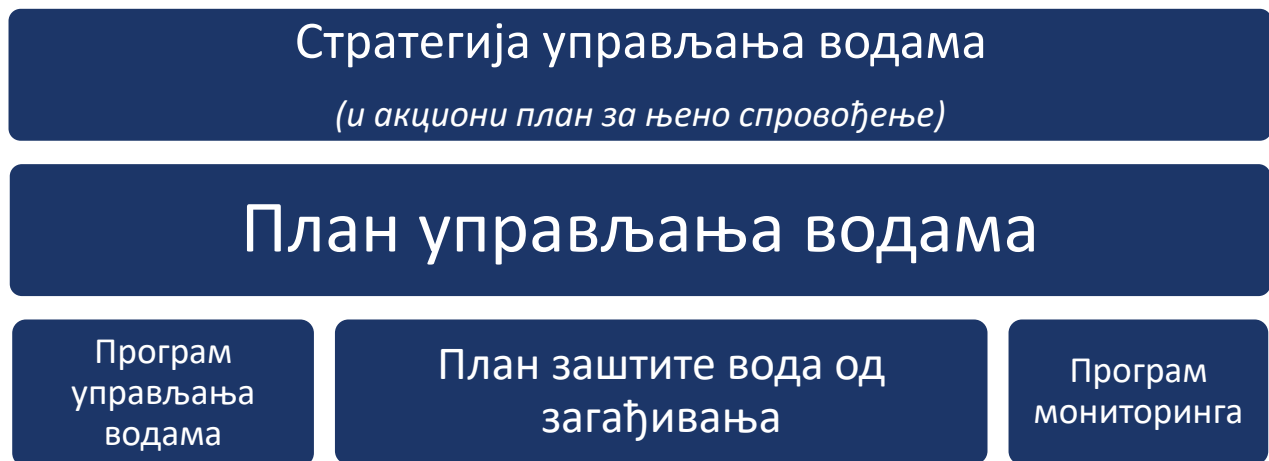
1) **Прописана планска акта потребна за усаглашено планирање мера и активности заштите вода од загађивања на свим нивоима нису донета или су донета неблаговремено**

Планска документа за управљање водама од значаја за заштиту вода од загађивања су:

- 1) Стратегија управљања водама на територији Републике Србије;
- 2) план управљања водама;
- 3) годишњи програм управљања водама;
- 4) планови којима се уређује заштита вода (план заштите вода од загађивања и програм мониторинга).²⁹

Усклађеност и јединство планских аката обезбеђује се јединственом надлежношћу за њихово доношење и обавезом њихове међусобне усаглашености.

Слика бр. 2: Шематски приказ хијерархије планских аката под значаја за заштиту вода од загађивања

*Извор: ДРИ, на основу Закона о водама.

Сва планска акта од значаја за заштиту вода од загађивања доноси Влада Републике Србије, изузев годишњег програма управљања водама на територији Аутономне Покрајине Војводине који доноси надлежни орган Аутономне Покрајине Војводине. Законом о водама прописано је да се за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије доноси акциони план³⁰, да се план управљања водама доноси у складу са Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије³¹, као и да се план заштите вода од загађивања и годишњи програми управљања водама доносе у складу са Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије и планом управљања водама.³²

Републичка дирекција за воде је орган управе у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде задужен за управљање водама и надлежна је за припрему стратешких и планских документа за територију Републике Србије. За доношење планских

²⁹ Чл. 29 Закона о водама.

³⁰ Чл. 31а Закона о водама.

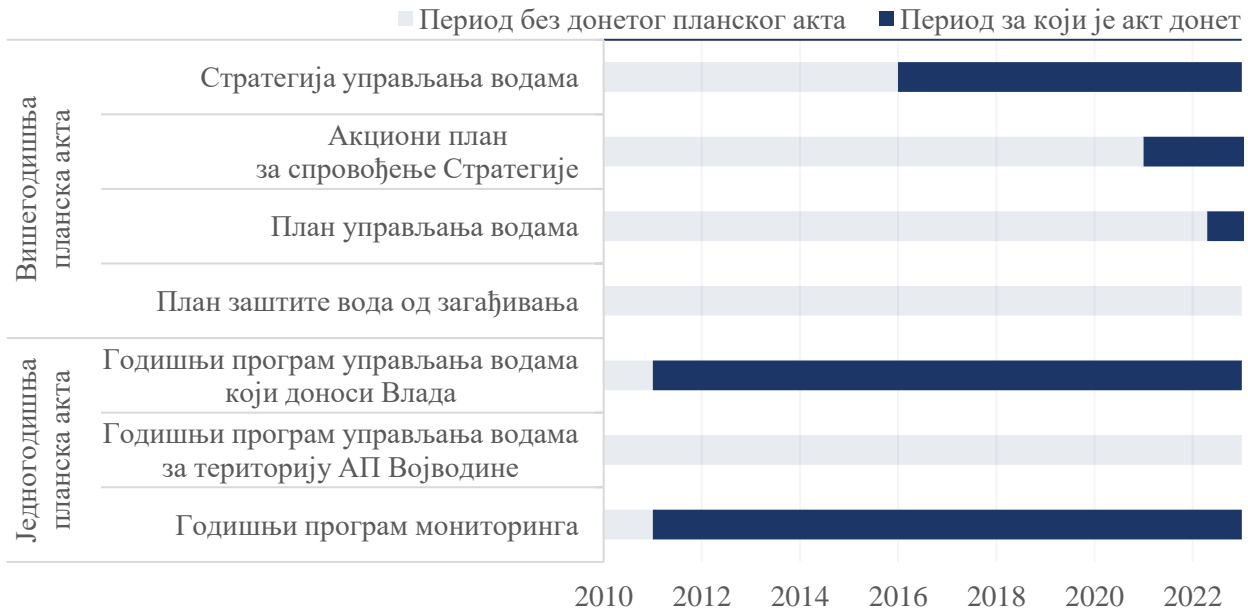
³¹ Чл. 33 ст. 1 Закона о водама.

³² Чл. 42 ст. 2 и чл. 94 ст. 4 Закона о водама.

аката које усваја Влада Републике Србије одређен је рок од најкасније две године од дана ступања на снагу Закона о водама.³³

Графикон бр. 9: Преглед периода у којима су постојала донета планска акта за управљање водама од значаја за заштиту вода од загађивања у складу са Законом о водама

*Извор: ДРИ, на основу анализе донетих планских аката.

У периоду након доношења Закона о водама, постојали су значајни периоди у којима планска акта значајна за област заштите вода од загађивања нису била донета, док су поједина планска акта донета без претходно донетих планских аката на основу којих се доносе и са којима морају бити усклађена.

Влада Републике Србије донела је Стратегију управљања водама у Републици Србији до 2034. године у децембру 2016. године,³⁴ односно након више од четири године од истека рока који је био одређен Законом о водама.

Законом о водама уређено је да је Стратегија управљања водама на територији Републике Србије плански документ који се доноси за период од најмање десет година и којим се утврђују дугорочни правци управљања водама и да нарочито садржи: 1) оцену постојећег стања управљања водама; 2) циљеве и смернице за управљање водама; 3) мере за остваривање утврђених циљева управљања водама; 4) пројекцију развоја управљања водама. Пројекцијом развоја управљања водама у Републици Србији, између осталог, утврђују се активности, средства и рокови за достизање циљева у заштити вода и приоритети.³⁵

Законом о изменама и допунама Закона о водама из 2016. године³⁶ утврђена је обавеза доношења акционог плана ради реализације Стратегије управљања водама на територији Републике Србије. Такође, прописано је да се акциони план доноси на период од пет година и

³³ Одредба чл. 221 Закона о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/10), на снази од 15. маја 2010. године.

³⁴ Стратегију управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године Влада Републике Србије је донела 23. децембра 2016. године (05 број 325-12288/2016), а објављена је у „Службеном гласнику РС“, бр. 3/17 18. јануара 2017. године.

³⁵ Одредбе чл. 30 и 31 Закона о водама.

³⁶ Објављен у „Службеном гласнику РС“, бр. 101/16 од 24. децембра 2016. године.

да садржи активности неопходне за реализацију стратегије, рокове за реализацију планираних активности, као и органе, организације и јавна предузећа надлежна за реализацију тих активности. Акциони план, на предлог Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, доноси Влада Републике Србије,³⁷ а за доношење акционог плана одређен је рок до годину дана.

Државна ревизорска институција је у 2019. години спровела ревизију сврсисходности пословања на тему „Сврсисходност управљања водоводном инфраструктуром“. У извештају о ревизији констатовано је да се касни са припремом и доношењем Акционог плана за спровођење Стратегије, због чега је Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде дата препорука да предузме мере у циљу доношења Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године.³⁸

Први акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године донет је у јулу 2021. године,³⁹ односно након више од четири године од доношења Стратегије. Акционим планом за спровођење Стратегије утврђени су, између осталог, циљеви, мере и активности заштите вода од загађивања за период од 2021. до 2023. године (описано у налазу 1.2).

Законом о водама прописано је да се план управљања водама доноси за водно подручје, у складу са Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије.⁴⁰ План управљања водама је плански документ којим се, између осталог, утврђује програм мера ради остваривања циљева утврђених Стратегијом.⁴¹ Програм мера је интегрални део плана управљања водама, а Законом о водама прописано је да програм мера садржи мере за заштиту вода:

- 1) којима се квалитет вода штити и унапређује, укључујући и додатне мере за постизање циљева утврђених у Стратегији;
- 2) које су утврђене прописима из области заштите животне средине, природе и здравља;
- 3) које су утврђене прописима из области пољопривреде, рибарства и друго;
- 4) које се односе на преокрет трендова концентрације загађујућих супстанци, група загађујућих супстанци или индикатора загађења у телу или групи тела подземне воде;
- 5) за спречавање уноса свих хазардних супстанци у подземне воде, мере неопходне за ограничење уноса осталих загађујућих супстанци у подземне воде тако да уноси не узрокују погоршање квалитета или значајне и сталне узлазне трендове концентрација загађујућих материја у подземним водама, осим када је другачије уређено посебним прописом.

³⁷ Чл. 31а Закона о водама.

³⁸ Извештај о ревизији сврсисходности пословања *Сврсисходност управљања водоводном инфраструктуром* Број: 400-1100/2019-04/50 од 25. новембра 2019. године, доступно на <https://www.dri.rs/izvestaj/2301>.

³⁹ Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године Влада Републике Србије донела је 29. јула 2021. године, а објављен је у „Службеном гласнику РС“, бр. 79/21 од 6. августа 2021. године.

⁴⁰ Чл. 33 ст. 1. Закона о водама.

⁴¹ У складу са одредбама чл. 40 ст. 1 Закона о водама који гласи: „Ради остваривања циљева утврђених Стратегијом, планом управљања водама за водна подручја из члана 27. став 1. тач. 1), 3) и 4) овог закона и планом управљања водама за слив реке Дунав, Влада, на предлог Министарства, доноси програм мера.“.

Влада Републике Србије је 6. априла 2023. године донела Уредбу о утврђивању Плана управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године,⁴² односно након више од шест година од доношења Стратегије.

Државна ревизорска институција је у 2022. години спровела ревизију сврсисходности пословања на тему „Управљање индустријским отпадним водама“. У извештају о ревизији описан је ток активности на припреми Плана управљања водама и узроци који су довели до одлагања његовог доношења.⁴³

Период на који се односи План управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године је делимично обухваћен Акционим планом за спровођење Стратегије. Међутим, њихов планирани обим и динамика активности за тај период нису међусобно усаглашени. У Плану управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, у складу са утврђеним програмом мера, садржан је и преглед приоритетних пројеката изградње, доградње или реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационих мрежа. Овај преглед садржи 25 приоритетних пројеката за које је планирано да започну до краја 2027. године, од чега њих 18 до краја 2023. године.⁴⁴ Планом управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године нису одређени носиоци ових активности, а од наведених 18 пројеката за које је планирано да започну до краја 2023. године Акционим планом за спровођење Стратегије није обухваћено осам пројеката изградње, односно доградње постројења за пречишћавање отпадних вода укупног капацитета 599.000 ЕС.

Годишњи програм управљања водама је једногодишњи плански документ којим се одређују водни објекти, врста и обим радова, односно послова који се финансирају у периоду за који се годишњи програм доноси, висина средстава за реализацију радова, односно послова, висина учешћа и друга питања везана за изградњу, реконструкцију, санацију и одржавање водних објеката и за обављање послова који се, у смислу овог закона, сматрају пословима од општег интереса.⁴⁵ Годишњи програм управљања водама мора бити у складу са Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије и планом управљања водама⁴⁶ и њиме се врши оперативна реализација планова управљања водама на водном подручју.⁴⁷ Влада, а на територији аутономне покрајине надлежни орган аутономне покрајине, доноси годишњи програм.⁴⁸

Влада Републике Србије је од 2011. године, на предлог Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде – Републичке дирекције за воде, доносила уредбе којима је утврђивала годишње програме управљања водама. Овим уредбама су били утврђени послови од општег интереса у управљању водама и износ средстава за обављање тих послова. Између осталог, годишњим програмима био је уређен и износ средстава за финансирање изградње и реконструкције водних објеката за сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода и израду техничке документације за те водне објекте, који су финансирани из средстава

⁴² „Службени гласник РС“, бр. 33/23.

⁴³ Извештај о ревизији сврсисходности пословања *Управљање индустријским отпадним водама* Број: 400-297/2022-06/41 од 15. децембра 2022. године, доступно на <https://www.dri.rs/izvestaj/11293>.

⁴⁴ Прилог 1, Табела 16: Преглед приоритетних пројеката изградње или реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационих мрежа.

⁴⁵ Чл. 42 ст. 1 Закона о водама.

⁴⁶ Чл. 42 ст. 2 Закона о водама.

⁴⁷ Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 20345. године, 5.3. Планирање и спровођење планова.

⁴⁸ Чл. 42 ст. 3 Закона о водама.

Буџетског фонда за воде и других средстава којима је располагала Републичка дирекција за воде.

Предлози годишњих програма управљања водама састављани су без претходно донетог плана управљања водама, а годишњим програмима управљања водама за 2021, 2022. и 2023. годину нису обухваћене активности изградње и реконструкције водних објеката за сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода које су садржане у Акционом плану за спровођење Стратегије.

Годишњи програми управљања водама за територију Аутономне Покрајине Војводине нису доношени у периоду пре ступања на снагу Плана управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године.⁴⁹

План заштите вода од загађивања је плански документ за спровођење заштите вода од загађивања који се доноси за период од шест година. У складу са Законом о водама, план заштите вода од загађивања нарочито садржи: мере за контролу, спречавање, прекидање и смањивање уношења у површинске и подземне воде хазардних супстанци; мере за спречавање уношења и одлагање отпадних и других материја на подручјима на којима то може утицати на погоршање квалитета вода; мере заштите вода од загађивања које треба спровести, органе и правна лица који су дужни спроводити поједине мере и радове, рокове за смањење загађивања воде, одговорности и овлашћења у вези са спровођењем заштите вода, изградње објеката, са пратећим уређајима за пречишћавање отпадних вода и друге мере потребне за заштиту и унапређење квалитета вода.

Законом о водама прописано је да план заштите вода од загађивања мора бити у сагласности са Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије и планом управљања водама.⁵⁰

План заштите вода од загађивања није донет.

Државна ревизорска институција је у 2022. години спровела ревизију сврсисходности пословања на тему „Управљање индустријским отпадним водама“. У извештају о ревизији детаљније су описане активности у вези са припремом Плана заштите вода од загађивања. Републичкој дирекцији за воде дата је препорука да предузме мере у циљу доношења Плана заштите вода од загађивања.⁵¹

Годишњи програм мониторинга је једногодишњи плански документ који има за циљ успостављање мониторинга статуса вода на водном подручју ради обезбеђивања усаглашеног и свеобухватног прегледа статуса површинских и подземних вода.

Влада Републике Србије донела је уредбе о утврђивању годишњег програма мониторинга статуса вода за период 2012–2023. године.

У периоду од 2021. до 2023. године, планска акта на основу којих се планирају и спроводе мере заштите вода од загађивања нису била донета или су донета без претходно донетих планских аката са којима морају бити усклађена, због чега у овом периоду није био успостављен потпун, јединствени и усаглашени плански оквир за планирање мера и активности заштите вода од загађивања на територији Републике Србије на свим нивоима.

⁴⁹ Скупштина Аутономне Покрајине Војводине је у периоду 2015–2023. године доносила Одлуку о годишњем програму коришћења средстава из буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине.

⁵⁰ Чл. 94 ст. 4 Закона о водама.

⁵¹ Извештај о ревизији сврсисходности пословања *Управљање индустријским отпадним водама* Број: 400-297/2022-06/41 од 15. децембра 2022. године, доступно на <https://www.dri.rs/izvestaj/11293>.

2) **Нису донета сва прописана подзаконска акта од значаја за одређивање потребног степена пречишћавања комуналних отпадних вода, а поједине одредбе постојећих се не могу применити због недостатка планских аката**

Споразумом о стабилизацији и придруживању Републике Србије Европској унији који је ступио на снагу 1. септембра 2013. године⁵² Република Србија се, између осталог, обавезала да ће настојати да обезбеди постепено усклађивање постојећих закона и будућег законодавства са правним тековинама Европске уније. Влада Републике Србије је 28. фебруара 2013. године усвојила Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније, који је више пута ревидиран и који представља детаљан, вишегодишњи план усклађивања домаћих прописа са прописима Европске уније, како би се у сваком тренутку пратили темпо, обим и квалитет тог усклађивања.⁵³

У поступку усклађивања националног законодавства са правним тековинама Европске уније и Закон о водама је више пута допуњаван или мењан. Најзначајније измене и допуне Закона о водама, у делу којим се уређује заштита вода од загађивања, ступиле су на снагу 1. јануара 2017. године.⁵⁴ Овим изменама и допунама закона, између осталог, прописане су обавезе доношења или усклађивања подзаконских аката у циљу:

- одређивања рањивих подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања нитратима из пољопривредних извора;
- одређивања подручја осетљивих на нутријенте, укључујући и подручја подложна еутрофикацији, на којима је потребно спровести строжије пречишћавање комуналних отпадних вода;
- усклађивања садржаја подзаконског акта којим се одређују граничне вредности емисије загађујућих материја, тако да се њиме одређују начин и услови њиховог испуштања.

За доношење нових аката прописан је рок од најдуже годину дана, док је за усклађивање постојећих прописан рок од три месеца.

Измене и допуне Закона о водама и рокови за доношење, односно усклађивање подзаконских аката, били су у складу са планом припреме прве ревизије Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније, којим је било предвиђено да ће Република Србија најкасније 2018. године постићи унутрашњу спремност за преношење највећег дела правних тековина Европске уније и њихову примену, док ће за преношење појединих делова правних тековина Европске уније и њихову примену бити потребни дужи временски периоди (четири и више година), а што ће бити предмет приступних преговора.⁵⁵ Тренутно је актуелна четврта ревизија Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније, за период 2022–2025. године.⁵⁶

⁵² Европски парламент ратификовао је Споразум о стабилизацији и придруживању са Србијом 19. јануара 2011. године, а процес ратификације у земљама чланицама Европске уније завршен је 18. јуна 2013. године.

⁵³ Национални програм за усвајање правних тековина Европске уније (НПАА) и његове ревидиране верзије доступне су на интернет страници Министарства за европске интеграције: <https://www.mei.gov.rs>.

⁵⁴ Закон о изменама и допунама Закона о водама („Службени гласник РС“, бр. 101/16).

⁵⁵ План припреме прве ревизије Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније, Одређивање временског рока примене ревидираног НПАА, доступно на https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/revizija_npaa.pdf.

⁵⁶ Доступно на: https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/NPAA_2022-2025_002.pdf.

Одређивање подручја осетљивих на нитрате из пољопривредних извора

Одредбама члана 96а Закона о водама прописана је обавеза Владе Републике Србије да, на предлог министра надлежног за послове водопривреде и министра надлежног за послове заштите животне средине, донесе подзаконски акт којим се утврђују критеријуми за одређивање рањивих подручја и утврђују рањива подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања нитратима.

Директива Савета 91/676/ЕЕС од 12. децембра 1991. године о заштити вода од загађивања узрокованог нитратима из пољопривредних извора⁵⁷ налаже да се, због потребе заштите људског здравља, живих ресурса и акватичних екосистема, као и због обезбеђења коришћења вода, идентификују рањива подручја и утврде и примене акциони програми ради смањивања загађивања вода у тим подручјима од азотних једињења, врши мониторинг вода и примењују референтне методе мерења за једињења азота. Према трећој ревизији Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније, доношење акта о одређивању рањивих подручја и њихових граница било је планирано до краја 2019. године.

Подзаконски акт, којим се утврђују критеријуми за одређивање рањивих подручја и утврђују рањива подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања нитратима, није донет. Као резултат билатералне сарадње између Републике Србије и Краљевине Шведске у оквиру пројекта ENVAP II⁵⁸ реализован је пројекат „Одређивање осетљивих и рањивих подручја у складу са захтевима Директиве о комуналним отпадним водама и Нитратне директиве“ у оквиру кога је израђен документ који садржи предлог идентификованих вода које су подложне загађењу нитратима из пољопривредних извора, предлог утврђених граница рањивих подручја и предлог документа „Правила добре пољопривредне праксе“. Према овим резултатима, планирана зона за проглашавање нитратно рањивих подручја у Републици Србији простире се на 49% укупне површине.⁵⁹

На основу урађених анализа добијени су изузетно високи трошкови спровођења захтева Директиве Савета 91/676/ЕЕС од 12. децембра 1991. године о заштити вода од загађења узрокованог нитратима из пољопривредних извора, што успорава њену имплементацију. У циљу обезбеђења података и информација за преиспитивање и прецизније одређивање претходно предложене географске делинеације нитратно рањивих подручја, неопходно је унапређење мониторинга у складу са смерницама датим у оквиру Плана управљања водама.

Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније за период од 2022. до 2025. године није планирано доношење овог акта у периоду до краја 2025. године.⁶⁰

Одређивање подручја осетљивих на нутријенте

Одредбама члана 96б Закона о водама прописана је обавеза Владе Републике Србије да, на предлог министра надлежног за послове водопривреде и министра надлежног за послове заштите животне средине, донесе подзаконски акт којим се утврђују критеријуми за

⁵⁷ Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/676/oj>.

⁵⁸ Пројекат је финансиран од стране Шведске агенције за међународну развојну помоћ (SIDA) и Шведске агенције за заштиту животне средине.

⁵⁹ План управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, 4.4. Области осетљиве на нутријенте према Директиви 91/271/ЕЕК, укључујући и области одређене као нитратно рањива подручја према Директиви 91/676/ЕЕК.

⁶⁰ Национални програм за усвајање правних тековина европске уније (НПАА) 2022-2025, доступно на https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/NPAA_2022-2025_002.pdf.

одређивање осетљивих подручја и одређују осетљива подручја на којима је потребно спровести строжије пречишћавање комуналних отпадних вода.

Директива Савета 91/271/ЕЕС од 21. маја 1991. године о третману комуналних отпадних вода⁶¹ налаже да комуналне отпадне воде које улазе у колекторске системе буду пре испуштања у осетљива подручја подвргнуте строжијем пречишћавању за сва насеља већа од 10.000 ЕС, као и да се одређивање осетљивих подручја проверава у размацама не дужим од четири године.

Савезна Република Југославија је 30. јануара 2003. године ратификовала Конвенцију на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав.⁶² За спровођење ове конвенције формирана је Међународна комисија за заштиту реке Дунав (ICPDR), са седиштем у Бечу, чији је Република Србија пуноправни члан од 2003. године. У оквиру ICPDR-а, 2009. године израђен је први План управљања водама за слив реке Дунав (за период 2009–2015. године), док је 2015. и 2021. године урађено његово иновирање у оквиру шестогодишњих планских циклуса. Поменути Планом, дефинисано је да цео слив реке Дунав представља осетљиво подручје, у складу са захтевима Директиве Савета 91/271/ЕЕС од 21. маја 1991. године о третману комуналних отпадних вода, а све у циљу заштите Црног мора од еутрофикације. У складу са тим, све земље на сливу реке Дунав би требало, а чланице Европске уније имају обавезу, да спроводе строжије пречишћавање комуналних отпадних вода у односу на секундарно пречишћавање, за све агломерације веће од 10.000 ЕС.

Подзаконски акт којим се одређују подручја осетљива на нутријенте, укључујући и подручје подложно еутрофикацији, на којима је потребно спровести строжије пречишћавање комуналних отпадних вода, није донет.

У вези са одређивањем подручја осетљивих на нутријенте, Републичка дирекција за воде је навела да је планирано да се у радну верзију новог Закона о водама, у поступку усклађивања домаћег законодавства у складу са процесом приступања Европској унији, уврсти и члан којим се предвиђа да се цела територија Републике Србије, која претежно припада сливу Црног мора, прогласи осетљивим подручјем на нутријенте, сходно члану 5.8 Директиве. У складу са тим за све агломерације веће од 10.000 ЕС планирано је да се спроводи строжије пречишћавање комуналних отпадних вода од секундарног.

Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније планирано је доношење новог Закона о водама до краја 2023. године.⁶³ Планом активности Републичке дирекције за воде за 2023. годину није планиран рад на припреми Нацрта новог Закона о водама.

Граничне вредности загађујућих материја

Законом о водама прописано је да Влада Републике Србије утврђује:

- физичко-хемијске параметре и граничне вредности емисије загађујућих материја, начине и услове испуштања загађујућих материја, као и начине и услове примене граничних вредности емисије и рокове за њихово достизање,⁶⁴

⁶¹ Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31991L0271>.

⁶² Закон о потврђивању Конвенције о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав, („Службени лист СРЈ - Међународни уговори”, бр. 2/03).

⁶³ Национални програм за усвајање правних тековина европске уније (НПАА) 2022–2025, доступно на https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/NPAA_2022-2025_002.pdf.

⁶⁴ Чл. 93 ст. 2 Закона о водама.

- стандарде квалитета животне средине и граничне вредности загађујућих материја за површинске воде, подземне воде и седимент, као и начине и услове њихове примене и рокове за њихово достизање,⁶⁵
- стандарде квалитета животне средине за приоритетне, хазардне и друге загађујуће супстанце у матриксама површинских вода, начин и услове њихове примене и рокове за њихово достизање, као и процедуре за анализе дугорочног тренда концентрација ових супстанци и листу супстанци за праћење.⁶⁶

Прописивање начина и услова примене граничних вредности емисије и рокова за њихово достизање и стандарда квалитета животне средине и граничних вредности загађујућих материја за површинске воде, подземне воде и седимент требало је да допринесе целовитијем уређењу емисија загађујућих материја у воде и омогући потпунију и ефикаснију имплементацију прописа у овој области, односно обезбеди основ за транспозицију одредаба релевантних директива, које се у национално законодавство Републике Србије могу транспоновати подзаконским прописима, посебно Директиве 2008/105/ЕС Европског парламента и Савета од 16. децембра 2008. године о стандардима квалитета животне средине у области политике вода⁶⁷ и прописивање процедура за анализе дугорочног тренда концентрација ових супстанци и праћења супстанци са листе за праћење.⁶⁸

У циљу утврђивања граничних вредности емисија загађујућих материја, стандарда квалитета животне средине и граничних вредности загађујућих материја, Влада Републике Србије донела је:

- Уредбу о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање,⁶⁹
- Уредбу о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање⁷⁰ и
- Уредбу о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање.⁷¹

Наведене уредбе представљају основ за одређивање услова која морају испунити испуштене пречишћене отпадне воде у погледу квалитета пре њиховог испуштања у реципијент. Ове уредбе нису мењане или усклађиване након усвајања Закона о изменама и допунама Закона о водама из 2016. године.

Важећа подзаконска акта којима се уређују граничне вредности загађујућих материја утврђују различите рокове за њихово достизање, а поједине њихове одредбе се не могу применити без планских или подзаконских аката која још увек нису донета, што утиче и на одредивост потребне врсте третмана који се мора обезбедити приликом испуштања комуналних отпадних вода.

Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање уређене су граничне вредности емисије за технолошке воде које се испуштају у јавну канализацију, као и за комуналне отпадне воде које се испуштају директно у реципијент. Уредба се примењује на сва нова постројења за пречишћавање отпадних вода,

⁶⁵ Чл. 93а ст. 2 Закона о водама.

⁶⁶ Чл. 93а Закона о водама.

⁶⁷ Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0105>.

⁶⁸ Образложење Предлога Закона о изменама и допунама Закона о водама, 2016.

⁶⁹ „Службени гласник РС“, бр. 67/11, 48/12 и 1/16.

⁷⁰ „Службени гласник РС“, бр. 50/12.

⁷¹ „Службени гласник РС“, бр. 24/14.

док су за постојећа постројења за пречишћавање отпадних вода одређени рокови до којих се мора извршити усаглашавање са граничним вредностима емисије који су прописани Уредбом,⁷² и то:

- најкасније до 31. децембра 2025. године, за правно лице или предузетника који има постројења за пречишћавање отпадних вода и/или која своје отпадне воде испушта у реципијент или јавну канализацију;
- најкасније до 31. децембра 2040. године, за постројења за пречишћавање отпадних вода из агломерација са оптерећењем већим од 2.000 еквивалент становника (ЕС) која своје комуналне отпадне воде испуштају у реципијент и
- у складу са планом управљања водама, за комуналне отпадне воде које се испуштају из агломерација са оптерећењем мањим од 2.000 еквивалент становника (ЕС).

Граничне вредности емисије загађујућих материја за комуналне отпадне воде које се испуштају у реципијент и захтевани проценат смањења у односу на оптерећење улазне отпадне воде утврђене су према капацитету постројења за пречишћавање отпадних вода, сврставајући при томе сва постројења у пет категорија.

Табела бр. 2: Граничне вредности емисије за комуналне отпадне воде према капацитету постројења за пречишћавање отпадних вода

Капацитет постројења (ЕС)	ХПК		БПК ₅		Укупне сусп. материје		Укупан фосфор		Укупан азот (мг/л)	
	мг/л	%	мг/л	%	мг/л	%	мг/л	%	1.V-15.XI	16.XI-30.IV.
< 600	-	70	80	75	100	-	-	-	-	-
601–2.000	-	75	50	80	75	-	-	-	-	-
2.001–10.000	125	75	25	70-90	60	70	-	-	-	-
10.001–100.000	125	75	25	70-90	35	90	2	80	15	25 ^(v)
> 100.000	125	75	25	70-90	35	90	1	80	10	20 ^(v)

*Извор: Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање, Прилог 2, Глава III. Комуналне отпадне воде, Табела 3.

Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање уређено је да граничне вредности емисија у погледу фосфора и азота треба обезбедити у осетљивим областима за нитрате, у случајевима када је капацитет постројења за пречишћавање отпадних вода изнад 10.000 ЕС. Због тога што нису утврђена подручја на којима је потребно спровести појачане мере заштите вода од загађивања нитратима, није могуће одредити на којим подручјима је, у складу са Уредбом о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање, потребно обезбедити примену прописаних граничних вредности емисија у погледу фосфора и азота када је капацитет постројења за пречишћавање отпадних вода изнад 10.000 ЕС.

Важећа Уредба о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање не уређује обавезу спровођења строжијег пречишћавања комуналних отпадних вода пре испуштања у подручја осетљива на нутријенте, укључујући и подручје подложно еутрофикацији, за све агломерације веће од 10.000 ЕС.

Уредбом о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање, утврђене су граничне вредности загађујућих супстанци у површинским и подземним водама и седименту, као и рокови за

⁷² Одредбе чл. 19 Уредбе о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање.

њихово достизање. Такође, предвиђена је могућност да надлежни орган пропише строже граничне вредности у складу са планом заштите вода од загађивања за одређена водна тела површинских вода и одређена водна тела подземних вода за која стандарди квалитета прописани овом уредбом могу довести до неиспуњавања циљева заштите животне средине утврђених планом управљања водама.⁷³ Достизање прописаних граничних вредности загађујућих материја за површинске воде и седимент који нису под утицајем прекограничног загађења, и то за једну класу више у односу на садашњи ниво квалитета, осим за достизање граничних вредности I класе, одређује се у складу са динамиком утврђеном плановима управљања водама, а као најкаснији рок за њихово достизање утврђен је 31. децембар 2032. године, што је пре истека рока за усаглашавање са граничним вредностима емисије у воде за постојећа постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода из агломерација са оптерећењем већим од 2.000 еквивалент становника (ЕС).

У вези са планираним усклађивањем подзаконског акта, Министарство заштите животне средине се изјаснило да је Законом о изменама и допунама Закона о водама из 2016. године законски основ прилагођен постојећем подзаконском акту, да је планирано проширење листе стандарда квалитета за подземне воде, као и да би даље усклађивање подзаконског акта произвело додатне трошкове у спровођењу мониторинга вода, за шта тренутно нема расположивих средстава. У периоду од 2017. године, у три једногодишња циклуса спровођен је пројекат *Оперативни мониторинг подземних вода РС*, како би се добили подаци за водна тела подземних вода која нису праћена мониторингом, а постојала је могућност узорковања и даљег праћења (у смислу да је узорковање вршено на постојећим обезбеђеним пијезометрима нпр. неких јавних или приватних предузећа). На тај начин је обезбеђена и додатна количина података у циљу планираног проширења листе стандарда квалитета за подземне воде. За утврђивање листе кључних загађујућих супстанци и индикатора загађења подземних вода, као и давање препоруке за њихове граничне вредности неопходно је прикупљање додатних података о квалитету подземних вода, геолошки и хидрогеолошки подаци.

Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније за период од 2022. до 2025. године даље усклађивање Уредбе о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање планирано је до краја 2024. године.

Уредбом о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање утврђене су граничне вредности за приоритетне и приоритетне хазардне супстанце у површинским водама и рокови за њихово достизање. Уредбом је предвиђена обавеза правног лица и предузетника који испушта приоритетне супстанце у површинске воде да усклади своје емисије са стандардима квалитета животне средине у складу са роковима датим у Плану заштите вода од загађивања, као и да ће Влада Републике Србије ближе уредити рокове за усклађивање са стандардима квалитета животне средине након спроведеног мониторинга основног нивоа приоритетних супстанци.⁷⁴

У вези са планираним усклађивањем подзаконског акта, Министарство заштите животне средине се изјаснило да је приликом предлагања измена Закона о водама 2016. године било очекивано издвајање неопходних финансијских средстава за унапређење мониторинга вода и спровођење примарног скрининга приоритетних супстанци којим би се утврдило тачно

⁷³ Одредбе чл. 1, чл. 5 ст. 5 и чл. 7 ст. 4 Уредбе о граничним вредностима загађујућих материја у површинским и подземним водама и седименту и роковима за њихово достизање.

⁷⁴ Одредбе чл. 10 Уредбе о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање.

стање вода у односу на њихово присуство. Примарни скрининг приоритетних супстанци није спроведен, а у образложењу Министарства заштите животне средине наведено је да нема ни адекватних података о примени пестицида, где је највећи број приоритетних супстанци груписан. Како се износ средстава за спровођење мониторинга вода у међувремену није повећавао, а развој листе приоритетних супстанци у складу са Директивом 2008/105/ЕС није обавеза земаља које нису чланице Европске уније, увођења додатних обавеза које не би могле бити адекватно спроведене је одложено за период након усвајања новог Закона о водама.

Националним програмом за усвајање правних тековина Европске уније за период од 2022. до 2025. године даље усклађивање Уредбе о граничним вредностима приоритетних и приоритетних хазардних супстанци које загађују површинске воде и роковима за њихово достизање планирано је до краја 2024. године.

Налаз 1.2: Циљеви и планиране мере у области заштите вода од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али није обезбеђено да се све мере и активности спроводе на основу свеобухватног плана и прате преко усклађених и квантитативно одређених индикатора којима се утврђује и планирана динамика остваривања циљева

Потциљ одрживог развоја 6.3 Агенде 2030 односи се на унапређење квалитета воде смањењем њиховог загађивања, а праћење оствареног напретка спроводи се преко индикатора који прате удео испуштених отпадних вода које се безбедно пречишћавају и удео водних тела која имају добар статус воде. Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године утврђени су циљеви у области заштите вода од загађивања, а ради реализације Стратегије прописано је доношење акционог плана. Акционим планом се за утврђене циљеве одређују индикатори помоћу којих се, неопходне активности, њихови носиоци, потребна средства и рокови за њихово спровођење.

Република Србија још увек није извршила национализацију циљева одрживог развоја у складу са Агендом 2030, због чега остварење потциља одрживог развоја 6.3 зависи од реализације циљева, мера и активности у области заштите вода од загађивања. Стратешки циљ у области заштите вода од загађивања је постизање и одржавање доброг статуса и доброг еколошког потенцијала водних тела површинских вода и подземних вода, а према броју планираних активности и износу средстава, најзначајније планиране мере за период од 2021. до 2023. године односе се на смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде. Акционим планом за спровођење Стратегије су за планиране мере заштите вода од загађивања одређене активности, носиоци, рокови и средства за њихово спровођење, али нису за све циљеве и мере заштите вода од загађивања утврђени квантитативни индикатори, њихове почетне и циљане вредности. Акциони план за спровођење Стратегије није допуњаван у складу са одобреном реализацијом нових активности и не обухвата све активности које су се спроводиле, због чега не обезбеђује потпуне информације о планираном обиму и динамици активности. Утврђени циљеви мера за смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања нису одређени за период на који се односи Агенда 2030 и нису изражени преко јединствених и упоредивих индикатора, због чега иако подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, не обезбеђују информацију о укупно планираном напретку и динамици у његовом остваривању.

Циљеви одрживог развоја Агенде 2030 званично су ступили на снагу 1. јануара 2016. године. Агенда 2030 је универзална стратегија и од држава потписница се очекује да мобилишу све ресурсе како би циљеви били остварени до 2030. године. Потциљ одрживог развоја 6.3 гласи: *до 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на*

најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу. За праћење напретка у остварењу потциља 6.3 утврђени су индикатори који прате удео испуштених отпадних вода које се безбедно пречишћавају и удео водних тела која имају добар статус воде. Ови индикатори су у блиској вези са заштитом вода од загађивања.

Потциљеви одрживог развоја су одређени као нешто чему треба тежити на глобалном нивоу, тако да свака влада поставља своје националне потциљеве вођена амбицијом на глобалном нивоу, али узимајући у обзир националне околности. Република Србија још увек није извршила национализацију циљева одрживог развоја у складу са Агендом 2030, због чега напредак у достизању потциља одрживог развоја 6.3 зависи од реализације циљева, мера и активности у области заштите вода од загађивања и њихове усаглашености са глобално утврђеним потциљем.

Влада Републике Србије је у децембру 2016. године донела Стратегију управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године. Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије, за сваку појединачну област сектора вода укључујући и заштиту вода од загађивања, утврђени су посебни стратешки циљеви у оквиру којих је дефинисано више оперативних циљева за чије достизање је потребно реализовати бројне активности и мере, различитог карактера.⁷⁵

Законом о водама прописано је да се за спровођење Стратегије доноси акциони план који садржи активности неопходне за реализацију Стратегије, рокове за реализацију планираних активности, као и органе, организације и јавна предузећа надлежна за реализацију тих активности.⁷⁶ Од 2018. године обавезни садржај акционог плана који се доноси ради спровођења стратегије прописан је и Законом о планском систему Републике Србије. Акциони план се ревидира по потреби, а ревизијом акционог плана мењају се појединачни елементи садржаја акционог плана, као што су активности, рокови и институције одговорне за спровођење активности.⁷⁷

1) **Циљеви и планиране мере заштите вода од загађивања подржавају остваривање потциља одрживог развоја 6.3, али нису квантитативно утврђени за период на који се односи Агенда 2030 и изражени преко јединствених и упоредивих показатеља којима се утврђује планирана динамика остваривања циљева**

У моменту ступања на снагу Агенде 2030 у Републици Србији била је на снази Национална стратегија одрживог развоја⁷⁸ коју је Влада Републике Србије донела 2008. године. У овој стратегији били су утврђени циљеви одрживог коришћења водних ресурса, који су, између осталог, обухватили и побољшање квалитета воде у водотоцима, пре свега изградњом постројења за пречишћавање отпадних вода и ефикаснијим радом постојећих, као и контролисаним коришћењем ђубрива и средстава за заштиту биља. Ова стратегија била је на снази до 2019. године.

Влада Републике Србије је 2010. године донела Одлуку о утврђивању Националног програма заштите животне средине⁷⁹. Овим програмом су за период од 2010. до 2019. године

⁷⁵ Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, III. Планска документа релевантна за акциони план.

⁷⁶ Одредбе чл. 31а Закона о водама, на снази од 1. јануара 2017. године.

⁷⁷ Чл. 18 ст. 4 и 5 Закона о планском систему Републике Србије.

⁷⁸ „Службени гласник РС“, бр. 57/08.

⁷⁹ „Службени гласник РС“, бр. 12/10.

утврђени следећи трајни циљеви: обезбедити ревитализацију и функционисање постојећих уређаја за пречишћавање отпадних вода насеља; обезбедити одвођење и пречишћавање комуналних отпадних вода у насељима са преко 100.000 еквивалент становника; обезбедити пречишћавање комуналних отпадних вода у насељима у којима постоји организовано снабдевање водом, а које значајно утичу на непосредни реципијент и на квалитет вода у осетљивим зонама; повећати степен обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника.

Влада Републике Србије је 2012. године донела Националну стратегију одрживог коришћења природних ресурса и добара.⁸⁰ Један од специфичних циљева ове Стратегије био је повећање обухваћености становништва и насеља канализационом мрежом, уз обезбеђење пречишћавања комуналних отпадних вода, нарочито у областима заштићених подручја кроз: изградњу канализационе мреже, изградњу и реконструкцију постројења за пречишћавање отпадних вода и пречишћавање отпадних вода до нивоа који одговара граничним вредностима емисије, односно до нивоа којим се не нарушавају стандарди квалитета животне средине реципијента. Ова стратегија била је на снази до 2021. године.

У децембру 2016. године, Влада Републике Србије донела је Стратегију управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године којом су, између осталог, утврђени циљеви у области заштите вода од загађивања. Стратешки циљ у области заштите вода од загађивања је постизање и одржавање доброг статуса и доброг еколошког потенцијала водних тела површинских вода и подземних вода, ради заштите здравља људи, очувања водних и приобалних екосистема и задовољавања потреба корисника вода. Стратегијом је дефинисано укупно десет оперативних циљева у области заштите вода од загађивања.

У Стратегији је у оквиру оперативног циља *Смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања* утврђена циљана вредност: обухват становништва канализационом мрежом у насељима већим од 2.000 становника од 85% и достизање степена пречишћавања утврђеног планом заштите вода од загађивања. Стратегија не садржи друге индикаторе и квантитативно одређене циљеве у области заштите вода од загађивања, а план заштите вода од загађивања којим је предвиђено утврђивање степена пречишћавања који треба достигнути није донет.

Први Акциони план за спровођење Стратегије донет је 2021. године. Акциони план је донет за период од 2021. до 2023. године и конципиран је у складу са структуром циљева утврђених Стратегијом. Законом о планском систему Републике Србије прописано је да се планска документа по правилу усклађују тако што се посебни циљеви преузимају из планских докумената у складу са којим се доносе и постају општи циљеви, а тамо где је то могуће преузимају се и рокови утврђени за постизање тих циљева.⁸¹ Због термиолошког усклађивања са Законом о планском систему Републике Србије стратешки циљеви за одређене области из Стратегије одговарају општим циљевима у Акционом плану за спровођење Стратегије, а оперативни циљеви из Стратегије одговарају посебним циљевима у Акционом плану за спровођење Стратегије.

Од укупно десет оперативних циљева Стратегије у области заштите вода од загађивања посебним циљевима Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије, делимично су обухваћена три циља.

⁸⁰ „Службени гласник РС“, бр. 33/12.

⁸¹ Чл. 23 ст. 6 Закона о планском систему Републике Србије.

Табела бр. 3: Преглед циљева и мера заштите вода од загађивања у Акционом плану за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године

Општи циљ	Посебан циљ	Мере
Постизање и одржавање доброг статуса и доброг еколошког потенцијала водних тела површинских вода и подземних вода, ради заштите здравља људи, очувања водних и приобалних екосистема и задовољавања потреба корисника вода	Унапредити област заштите вода од загађивања	Успоставити мониторинг параметара еколошког и хемијског статуса површинских вода и хемијског и квантитативног статуса подземних вода, прописаних одговарајућим правилником и податке мониторинга укључити у информациони систем
	Смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде: изградњом канализационих система одговарајућег капацитета и степена пречишћавања у насељима већим од 2.000 становника	Развој комуналне инфраструктуре у области отпадних вода планиран и усклађен са планским актима у сектора вода Израђена техничка документација за нова постројења за пречишћавање отпадних вода насеља са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже
	Успоставити и користити заштићене области у складу са Законом о водама, и то за: 1) заштиту изворишта која се користе за снабдевање водом за пиће: успостављањем зона санитарне заштите	Урадити елаборате о успостављању, одржавању и коришћењу зона санитарне заштите изворишта, одредити зоне у складу са прописима и унети их у план управљања водама, просторни (просторни план јединице локалне самоуправе) и урбанистички (генерални и регулациони) план, ради адекватног планирања коришћења овог простора

*Извор: Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, 2. Заштита вода од загађивања.

Упоредни преглед циљева заштите вода од загађивања Стратегије и Акционог плана за спровођење Стратегије дат је у [Прилогу 2](#).

У Акционом плану за спровођење Стратегије нису за све циљеве и мере утврђени индикатори ради праћења остварења тих циљева и мера, односно њихова почетна и циљана вредност. Акционим планом за спровођење Стратегије:

- нису утврђене почетне и циљане вредности за два индикатора општег циља који се односе на статус водних тела површинских и подземних вода,
- нису утврђене почетне и циљане вредности за два индикатора на нивоу мере који се односе на обухват мониторинга и
- није утврђен индикатор за праћење посебног циља који се односи на заштиту изворишта.

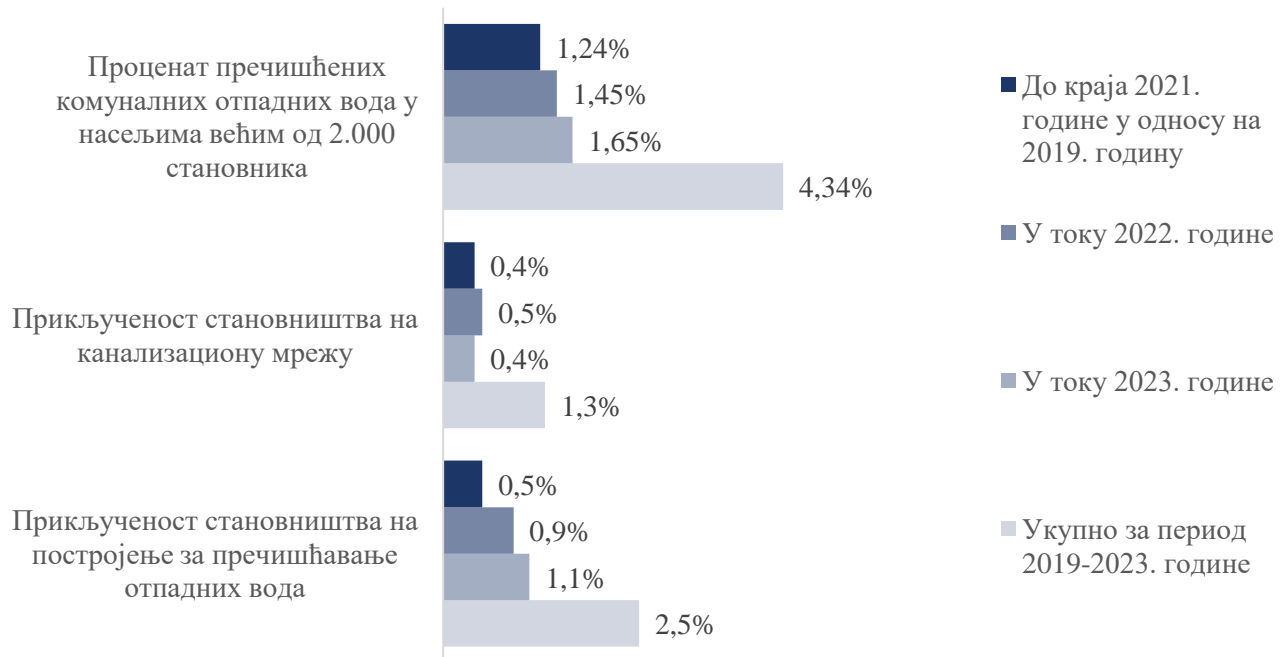
Преглед циљева и мера заштите вода од загађивања у Акционом плану за спровођење Стратегије са утврђеним индикаторима дат је у [Прилогу 3](#).

За посебан циљ и мере које се односе на смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања утврђени су квантитативни индикатори, њихове почетне вредности и циљне вредности за период од 2021. до 2023. године.

Графикон бр. 10: Преглед планиране промене у вредностима индикатора циљева и мера за смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања

*Извор: ДРИ, на основу података из Акционог плана за спровођење Стратегије.

На основу утврђених индикатора и њихових вредности Акционим планом за спровођење Стратегије планирано је да се до краја 2023. године, у односу на стање у 2019. години:

- учешће пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника повећа за 4,34%,
- прикљученост становништва на канализациону мрежу повећа за 1,3% и
- прикљученост становништва на постројења за пречишћавање отпадних вода повећа за 2,5%.

Акциони план за спровођење Програма Владе је плански документ који усваја Влада и којим се разрађују приоритетни циљеви, мере учесника у планском систему груписане према приоритетима Владе, којима непосредно или посредно доприносе, рокови за њихово остваривање и очекивани резултати.⁸² Акционим планом за спровођење Програма Владе у периоду од 2023. до 2026. године један од утврђених приоритетних циљева је смањење испуштања непречишћених отпадних вода у водотоковима. Као циљна вредност утврђена је изградња 36 постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода и проширење канализационе мреже, а реализација ових активности доведена је у везу са остваривањем потциља одрживог развоја 6.3.⁸³ Акционим планом за спровођење Програма Владе 2023–2026. године одговорност за координацију, праћење и извештавање о спровођењу овог циља дата је помоћнику министра заштите животне средине и тиму чији су чланови одређени из састава Министарства заштите животне средине и Министарства грађевине, саобраћаја и инфраструктуре. Републичка дирекција за воде је један од партнера у реализацији, као носилац реализације дела пројеката.

⁸² Чл. 21 ст. 1 Закона о планском систему Републике Србије.

⁸³ Акциони план за спровођење Програма Владе 2023–2026, преузето са: <https://www.srbija.gov.rs/dokument/686952/akcioni-plan-za-sprovodjenje-programa-vlade-2023-2026.php>.

Табела бр. 4: Упоредни преглед индикатора за праћење остваривања циљева Агенде 2030 и циљева утврђених Стратегијом и акционим плановима које је донела Влада Републике Србије у периоду од 2021. до 2023. године

Акт којим је циљ утврђен	Показатељ остварења циља	Период на који се односи
Агенда 2030, потциљ 6.3	удео испуштених отпадних вода које се безбедно пречишћавају	до 2030. године
	удео водних тела која имају добар статус воде	
Стратегија управљања водама на територији Републике Србије	обухваћеност канализационом мрежом становништва у насељима већим од 2.000 становника	до 2034. године
Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије	прикљученост становништва на канализациону мрежу	2021–2023. године
	прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода	
	процент пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника	
Акциони план за спровођење програма Владе	број нових постројења за пречишћавање отпадних вода	2023–2026. године
	дужина изграђене канализационе мреже	

*Извор: ДРИ на основу анализе индикатора за праћење остварења циљева.

Циљеви заштите вода од загађивања који су утврђени Стратегијом, акционим планом за њено спровођење и Акционим планом за спровођење Програма Владе усмерени су на смањење испуштања непречишћених отпадних вода што подржава остваривање потциља 6.3 Агенде 2030. Због тога што ови циљеви нису квантитативно утврђени за период на који се односи Агенда 2030 и нису изражени преко упоредивих и међусобно усаглашених индикатора којима се одређује планирана динамика остваривања циљева, иако подржавају потциљ одрживог развоја 6.3, они не обезбеђују информацију о укупно планираном напретку и динамици у његовом остваривању.

2) **Акционим планом за спровођење Стратегије су за планиране мере заштите вода од загађивања одређене активности, носиоци, рокови и средства за њихово спровођење, али није обезбеђено да план садржи све активности које су се спроводиле у периоду на који се односи**

Законом о водама прописано да се Стратегија реализује акционим планом којим се утврђују активности неопходне за реализацију Стратегије, рокови за реализацију планираних активности, као и органи, организације и јавна предузећа надлежна за реализацију тих активности и који се доноси за период од пет година.⁸⁴ У донетој Стратегији наведено је да ће се акционим планом за све циљеве утврдити: одговарајуће активности, њихови носиоци, учесници и начин спровођења, као и извори финансирања и динамика за спровођење мера.⁸⁵ У складу са Законом о планском систему Републике Србије и Уредбом о методологији управљања политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика⁸⁶ акциони план, поред општих и посебних циљева преузетих из стратегије, садржи: мере за постизање општих и посебних циљева стратегије, институције одговорне за њихову реализацију, рок за реализацију, процену финансијских средстава за

⁸⁴ Чл. 31а Закона о водама.

⁸⁵ Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године, 6.1. Успостављање одговарајућег система управљања водама.

⁸⁶ „Службени гласник РС“, бр. 8/19.

реализацију сваке од мера и идентификацију извора из којих се та средства обезбеђују и институцију носиоца која је одговорна за праћење спровођења и извештавање о спровођењу стратегије. Законом о планском систему прописано да се акциони план за спровођење стратегије доноси се за период који је краћи или једнак периоду важења стратегије.⁸⁷

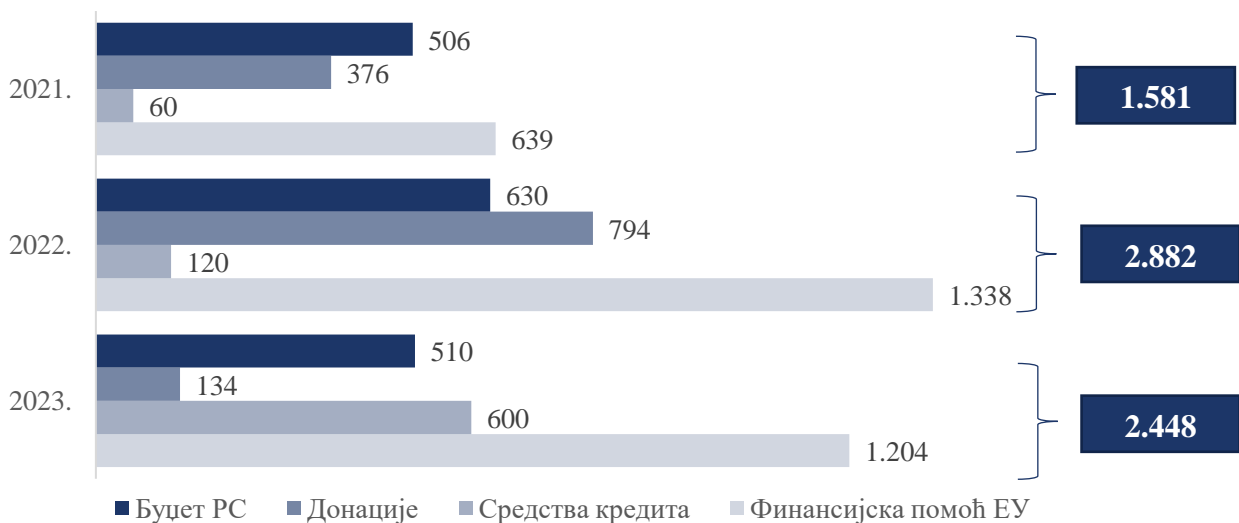
Активности заштите вода од загађивања које су садржане у Акционом плану за спровођење Стратегије предлагали су органи и институције чији су представници одређени за чланове Радне групе за израду радне верзије и праћење спровођења Акционог плана за реализацију Стратегије управљања водама. Активности су предлагане на основу могућег доприноса оперативним циљевима и мерама које су претходно утврђене.

За доношење Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године, решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, 9. марта 2020. године формирана је Радна група за израду радне верзије и праћење спровођења Акционог плана за реализацију Стратегије управљања водама. Руководилац радне групе била је в. д. директора Републичке дирекције за воде, а поред представника Републичке дирекције за воде чланови радне групе били су и представници Министарства заштите животне средине, Министарства грађевине, саобраћаја и инфраструктуре, Министарства за европске интеграције, Министарства финансија, Министарства здравља, Канцеларије за управљање јавним улагањима, Покрајинског секретаријата за пољопривреду, водопривреду и шумарство, јавних водопривредних предузећа „Србијаводе“, „Воде Војводине“ и „Београдводе“, Јавног комуналног предузећа „Београдски водовод и канализација“, Јавног предузећа за управљање и коришћење регионалног вишенаменског хидросистема „Стубо-Ровни“ и Јавног предузећа за водоснабдевање „Рзав“.

У Акционом плану за спровођење Стратегије за мере и активности у области заштите вода од загађивања и активности које им припадају исказан је потребан износ средства за њихову реализацију у периоду од 2021. до 2023. године, према планираним изворима обезбеђења тих средстава, у складу са подацима које су доставиле институције одговорне за њихову реализацију.

Графикон бр. 11: Преглед потребног износа средстава према годинама и изворима финансирања (износи у милионима динара)

*Извор: ДРИ, на основу Акционог плана за спровођење Стратегије.

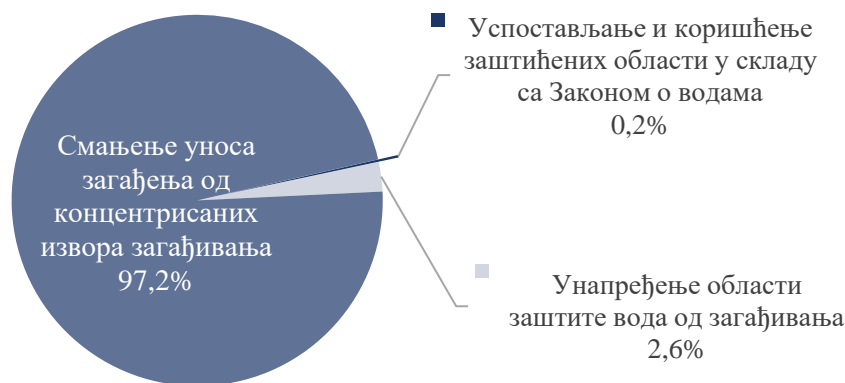
⁸⁷ Чл. 18 Закона о планском систему Републике Србије.

Према подацима које су доставиле институције одговорне за њихову реализацију, планираним изворима обезбеђења тих средстава, за реализацију планираних активности заштите вода од загађивања у периоду од 2021. до 2023. године потребно је укупно 6,9 милијарди динара. Обезбеђење потребних средстава планирано је из средстава буџета Републике Србије, средстава кредита, донација и финансијске помоћи Европске уније.

Према износу средстава и броју активности у Акционом плану за спровођење Стратегије, најзначајније планиране мере за период од 2021. до 2023. године односе се на посебан циљ 2.2: Смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде изградњом канализационих система одговарајућег капацитета и степена пречишћавања у насељима већим од 2.000 становника.

Графикон бр. 12: Преглед учешћа планираног износа средстава за спровођење посебних циљева заштите вода од загађивања у периоду 2021–2023. године

*Извор: ДРИ, на основу података из Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Република Србија је, у оквиру припреме Плана управљања водама слива реке Дунав (ради испуњавања обавеза према Конвенцији о заштити реке Дунав), 2009. године доставила списак пројеката који би требало да буду реализовани, за које је одређен потребан капацитет и степен пречишћавања. Неки од ових пројеката реализовани су пре припреме предлога акционог плана, неким је реализација била у току, а за неке је почетак реализације планиран у периоду на који се односи Акциони план за спровођење Стратегије.

Табела бр. 5: Преглед пројеката који би требало да буду реализовани ради испуњавања обавеза према Конвенцији о заштити реке Дунав и њиховог статуса у тренутку доношења Акционог плана за спровођење Стратегије

Насеље	Реципијент	Капацитет	Степен пречишћавања	ППОВ	Проширење канализационог система	Статус пројекта ⁸⁸
Брус	Расина	12.000	терцијарни	+	+	Планирано
Блаце	Расина	19.000	терцијарни	+	+	
Кула	ХС ДТД	42.000	терцијарни	+	+	Реализовано
Врбас	ХС ДТД	50.000	терцијарни	+	+	
Црвенка	ХС ДТД	25.000	терцијарни	+	+	Реализовано
Суботица	Језеро Палић	230.000	терцијарни	+	+	
Шабац	Сава	185.000	секундарни	+	+	Реализовано
Врање	Јужна Морава	131.000	секундарни	+	+	У току

*Извор: ДРИ, на основу Стратегије, Табела 67 и Акционог плана за спровођење Стратегије.

⁸⁸ Статус реализације пројекта на дан ступања на снагу Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Због протеча рока од доношења Стратегије до доношења акционог плана за њено спровођење у Акционом плану за спровођење Стратегије, констатовано је да је део активности за смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде реализован (*изградња постројења за пречишћавање отпадних вода у Крушевцу, радови на изградњи постројења за пречишћавање отпадних вода у Рашкој, изградња главних колектора у Врању и Лесковцу, као и припрема дела потребне техничке документације за изградњу постројења у Брусу, Блацу, Краљеви, Нишу, Лозници, Димитровграду, Ражњу и Бачу*).⁸⁹

Акционим планом за спровођење Стратегије је у оквиру мере за смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде обухваћено укупно девет активности које се односе на изградњу, доградњу или реконструкцију постројења за пречишћавање отпадних вода насеља укупног капацитета 968.500 ЕС, са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже. За носиоце ових активности одређени су:

- Министарство заштите животне средине,
- Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и
- Републичка дирекција за воде.

Јединице локалне самоуправе и њихова комунална предузећа која обављају послове канализације су партнери у имплементацији активности изградње, односно реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже. Конкретне обавезе и подела одговорности између носиоца и партнера у реализацији активности утврђене су за сваки пројекат засебно, споразумима и уговорима којима су уређени финансирање и имплементација активности.

Поред активности планираних Акционим планом за спровођење Стратегије у периоду од 2021. до 2023. године, спроводиле су се и друге активности изградње, односно реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже.

У складу са Законом о комуналним делатностима, јединица локалне самоуправе обезбеђује организационе, материјалне и друге услове за изградњу, одржавање и функционисање комуналних објеката и за техничко и технолошко јединство система и уређује и обезбеђује обављање комуналне делатности и њихов развој.

Приликом припреме првог акционог плана за спровођење Стратегије, нису разматране планиране активности јединица локалних самоуправа, а према информацијама које је доставила Републичка дирекција за воде акценат је био на активностима које су реалне, извесне и већ уговорене или започете. Због тога Акциони план за спровођење Стратегије не садржи активности изградње канализационе мреже и изградње или реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода које су самостално спроводиле локалне самоуправе у периоду од 2021. до 2023. године. Анализом података прикупљених у фази планирања ревизије утврђено је да су у току 2021. и 2022. године спровођене активности на изградњи постројења за пречишћавање отпадних вода у општинама Бачка Топола и Мали Иђош, које су суфинансиране преко Управе за капитална улагања Аутономне Покрајине Војводине. Иако су се ови пројекти спроводили од 2019. године они нису садржани у Акционом плану за спровођење Стратегије.

Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре је 30. децембра 2020. године формирало радну групу за праћење активности на реализацији пројекта изградње постројења

⁸⁹ Ове активности су наведене у Акционом плану за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године у поглављу IV. Постигнути резултати у претходном периоду.

за канализацију и пречишћавање отпадних вода на територији Републике Србије, чији су чланови и представници Републичке дирекције за воде. Током 2021. године Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре започело је реализацију пројекта изградње комуналне инфраструктуре у Републици Србији, којим је планирана изградња постројења за пречишћавање отпадних вода, изградњу канализационе мреже и пумпних станица у 73 града и општине, односно на 93 локације у Републици Србији, што укључује 157 постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода. Влада Републике Србије је 9. децембра 2021. године формирала Координационо тело за реализацију пројекта „Пројектовање и извођење радова на изградњи комуналне (канализационе) инфраструктуре у Републици Србији“ ради праћења реализације прве фазе пројекта. Чланови координационог тела су представници Министарства грађевине, саобраћаја и инфраструктуре, Министарства заштите животне средине и градова и општина у којима се изводе радови.

Током 2021. и 2022. године започета је имплементација укупно 16 активности на проширењу канализационе мреже и изградње 25 постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода укупног капацитета 195.100 ЕС, а рок за реализацију ових активности је до краја јуна 2025. године. Ове активности нису биле обухваћене достављеним предлогом активности за период од 2021. до 2023. године у поступку припреме Акционог плана за спровођење Стратегије. Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре није доставило податке о планираним активностима Републичкој дирекцији за воде ради допуне Акционог плана за спровођење Стратегије.

Акционим планом за спровођење Стратегије као надлежна за праћење и контролу реализације општег циља и утврђених мера у области заштите вода од загађивања, односно за координисање спровођења мера које спроводи више органа одређена је Републичка дирекција за воде.

Републичка дирекција за воде, као организација задужена за координацију мера и активности које спроводи више органа није утврдила обавезу носиоца активности у вези са достављањем података о активностима заштите вода од загађивања чије је спровођење одобрено у току примене акционог плана.

У току примене Акционог плана за спровођење Стратегије, Републичка дирекција за воде није предлагала његову измену, односно допуну, због чега исти не обухвата део активности изградње инфраструктуре за заштиту животне средине, односно комуналне инфраструктуре у области заштите вода од загађивања, односно не садржи све активности које су започете или су се спроводиле у периоду на који се односи. На тај начин није обезбеђено да Акциони план за спровођење Стратегије обезбеђују потпуне и адекватне информације о реализованим активностима заштите вода од загађивања и њиховим ефектима.

ЗАКЉУЧАК 2: Од укупно девет активности смањења испуштања непречишћених отпадних вода, три су реализоване, а услед одступања у динамици спровођења активности у односу на план, рокови за реализацију преосталих активности су одложени, чиме се одлажу и њихови ефекти

Наш циљ био је да одговоримо на друго ревизијско питање, односно да утврдимо да ли се планиране активности за смањење испуштања непречишћених отпадних вода реализују у складу са планом.

Акционим планом за спровођење Стратегије планирана је реализација девет активности у оквиру мере развоја комуналне инфраструктуре у области отпадних вода. У оквиру ових активности планиране су изградња, реконструкција или доградња постројења за пречишћавање отпадних вода насеља укупног планираног капацитета 968.500 ЕС и изградња

приближно 185 километара канализационе мреже⁹⁰ ради прикупљања и одвођења отпадних вода и прикључења становништва на постојећа или новоизграђена постројење за пречишћавање отпадних вода. За утврђене активности наведени су планирани рокови за завршетак активности, потребна финансијска средства по годинама и изворима финансирања и показатељи за мерење учинка на нивоу активности. Извештавање о реализацији појединачних активности спроводе носиоци њихове реализације у склопу редовног годишњег извештавања о спровођењу Акционог плана за спровођење Стратегије.

Испитивали смо да ли су за спровођење планираних активности обезбеђена потребна средства, да ли се активности реализују у складу са планираном динамиком и да ли извештаји о реализацији адекватно одражавају ток активности и остварене резултате.

Закључак 2 донели смо на основу следећих налаза:

- 2.1 За спровођење активности поред планираних средстава ангажована су и додатна средства и извори финансирања, али њихова доступност и искоришћеност није била у складу са планираном динамиком;
- 2.2. Део планираних активности није започет, док је код неких активности дошло до одступања у динамици њиховог спровођења, због чега су одложени планирани рокови за њихов завршетак, као и њихови ефекти;
- 2.3. Подаци о статусу активности у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије не одражавају адекватно статус реализације капиталних пројеката који су њима обухваћени и њихов допринос резултату на нивоу мере којој припадају.

Налаз 2.1: За спровођење активности поред планираних ангажована су и додатна средства и извори финансирања, али њихова доступност и искоришћеност није била у складу са планираном динамиком

Акционим планом за спровођење Стратегије утврђена су потребна средства у износу од 6,3 милијарде динара за финансирање планираних активности изградње постројења за пречишћавање отпадних вода насеља, реконструкцију и проширење канализационе мреже у периоду од 2021. до 2023. године. Обезбеђење средстава за реализацију активности планирано је из средстава буџета Републике Србије, донација, кредита и средстава финансијске помоћи Европске уније.

За финансирање активности у 2021. години средства буџета, донација и финансијске помоћи Европске уније су била обезбеђена и доступна у складу са планом. За планирана средства кредита споразум о зајму који је потписан је у новембру 2021. године Народна скупштина је потврдила у децембру 2022. године, због чега средства нису била доступна за реализацију појединачних пројеката у 2021. и 2022. години. У току 2021. године без реализације било је пет од седам активности за које су планирана средства за реализацију, због чега је у току године искоришћено 12% планираних средстава. Код четири активности, код којих уговори за извођење радова нису били потписани у тренутку доношења Акционог плана за спровођење Стратегије, дошло је до увећања потребних средстава за реализацију активности у односу на њихову процењену вредност за укупно 57%. Због изостанка планиране реализације у 2021. години и промена у потребним средствима за реализацију активности укупно обезбеђени износ средстава за спровођење активности у 2022. години био је за 50% већи од првобитно планираног, али је у току године стварно реализовано 42% од тог износа. Настале промене у потребним средствима и одступања у реализацији у 2021. и 2022. години утицали су на то да

⁹⁰ За активност код које још увек није дефинисан коначан обим коришћени су подаци о планираном обухвату у моменту достављања предлога акционог плана.

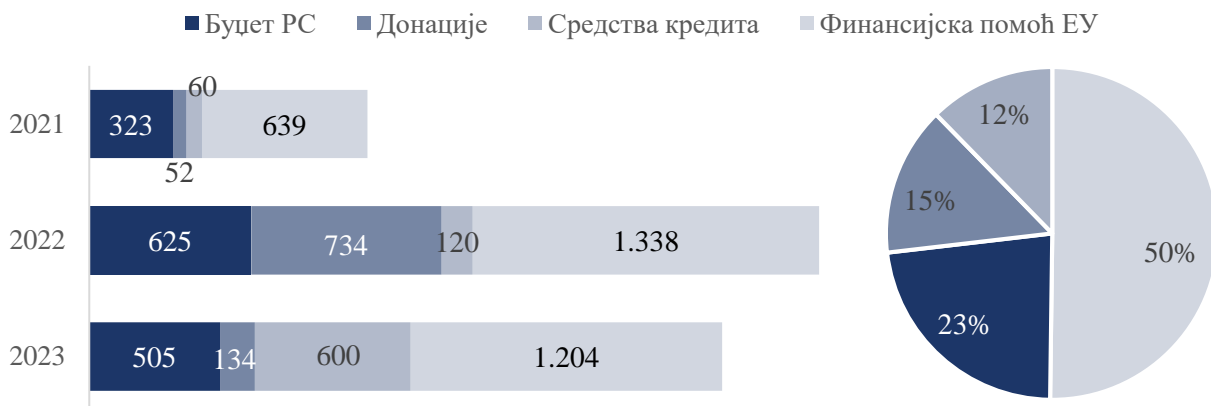

за спровођење активности у 2023. години буду планирана средства у износу који је троструко већи у односу на предвиђени. На тај начин је и износ средстава за спровођење активности у периоду од 2021. до 2023. године увећан за 47% у односу на потребе исказане у Акционом плану за спровођење Стратегије, уз истовремено увећање потребних средстава за наставак реализације започетих активности након 2023. године за 3,7 милијарди динара, односно 27%.

Акционим планом за спровођење Стратегије за финансирање планираних активности у циљу смањења уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде у периоду од 2021. до 2023. године планирано је укупно 6,3 милијарде динара. Средства су планирана за спровођење активности у оквиру којих се реализују фазе имплементације пројеката изградње постројења за пречишћавање отпадних вода насеља са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже. Као носиоци ових активности одређени су Министарство заштите животне средине, Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичка дирекција за воде.

У Акционом плану за спровођење Стратегије исказани су износи потребних средстава по годинама, чиме је утврђена и планирана динамика обезбеђења средстава потребних за спровођење активности, њихова програмска класификација и извори финансирања.

Графикон бр. 13: Преглед исказаног потребног износа средстава за спровођење активности према годинама и планираним изворима финансирања (износи у милионима динара)

*Извор: ДРИ, на основу Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Према учешћу планираних извора средстава половина планираног износа односи на средства финансијске помоћи Европске уније.

На финансирање четири активности, за које је планирано да се финансирају из средстава финансијске помоћи Европске уније и средстава буџета Републике Србије односи се преко 72% укупно исказаних потребних средстава за период од 2021. до 2023. године. Активности за које је планирано суфинансирање из средстава финансијске помоћи Европске уније реализују се као део одобрених годишњих акционих ИПА програма за 2013, 2017. и 2018. годину.⁹¹

У оквиру програма ИПА 2013, реализује се пројекат изградње постројења за пречишћавање отпадних вода Рашке. У оквиру *Инструмента за претприступну помоћ II* обезбеђено је суфинансирање из средстава финансијске помоћи Европске уније следећих пројеката:

⁹¹ Акционим ИПА програмима за 2014, 2015. и 2016. годину нису биле обухваћене акције у сектору животне средине.

- кроз Акциони ИПА програм за 2017. годину – пројекти изградње постројења за третман отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Брус, Блаце и Краљево,
- кроз Акциони ИПА програм за 2018. годину – пројекат изградње постројења за третман отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Ниш, који уједно представља и до сада највећи инфраструктурни пројекат у области заштите животне средине.

Финансирање из средстава буџета Републике Србије планирано је за четири активности које се суфинансирају из средстава финансијске помоћи Европске уније и за активност изградње објеката линије муља за централно постројење за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу које представља део обавеза Републике Србије у вези са спровођењем пројекта који се реализује уз суфинансирање из средстава претприступне помоћи Европске уније (МИСП 2010).

Средства донација планирана су за финансирање активности проширења канализационе мреже у Лесковцу. Планирана средства обезбеђена су 2018. године потписивањем споразума између Владе Краљевине Холандије и Владе Републике Србије о донацији бесповратних средстава у износу од 7,671 милиона евра ради реализације пројекта проширења секундарне канализационе мреже у 16 насељених места у Лесковцу (ORIO10/SB/01).

Из средстава кредита планирано је финансирање једне активности којом је обухваћено више пројеката изградње, доградње односно реконструкције, постројења за пречишћавање отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже. Обезбеђење потребних средстава у укупном износу од 70 милиона евра предвиђено је из средстава зајма у оквиру спровођења програма „Водоснабдевања и пречишћавање отпадних вода у општинама средње величине у Србији“, на основу споразума о сарадњи Владе Републике Србије и Владе Савезне Републике Немачке.

Од укупно девет активности планираних Акционим планом за спровођење Стратегије, пет је започето у периоду од 2016. до 2019. године и планирани рок за њихов завршетак је у периоду од 2021. до 2023. године. За четири активности је планирано да имплементација пројеката започне 2021. године и да траје и након 2023. године. Због тога што је период који је обухваћен Акционим планом за спровођење Стратегије краћи од периода у коме се спроводе активности, акциони план не садржи информације о укупно потребним средствима за реализацију планираних активности.

Графикон бр. 14: Преглед односа трошкова активности планираних Акционим планом за спровођење Стратегије према периоду у коме су настали или су планирани

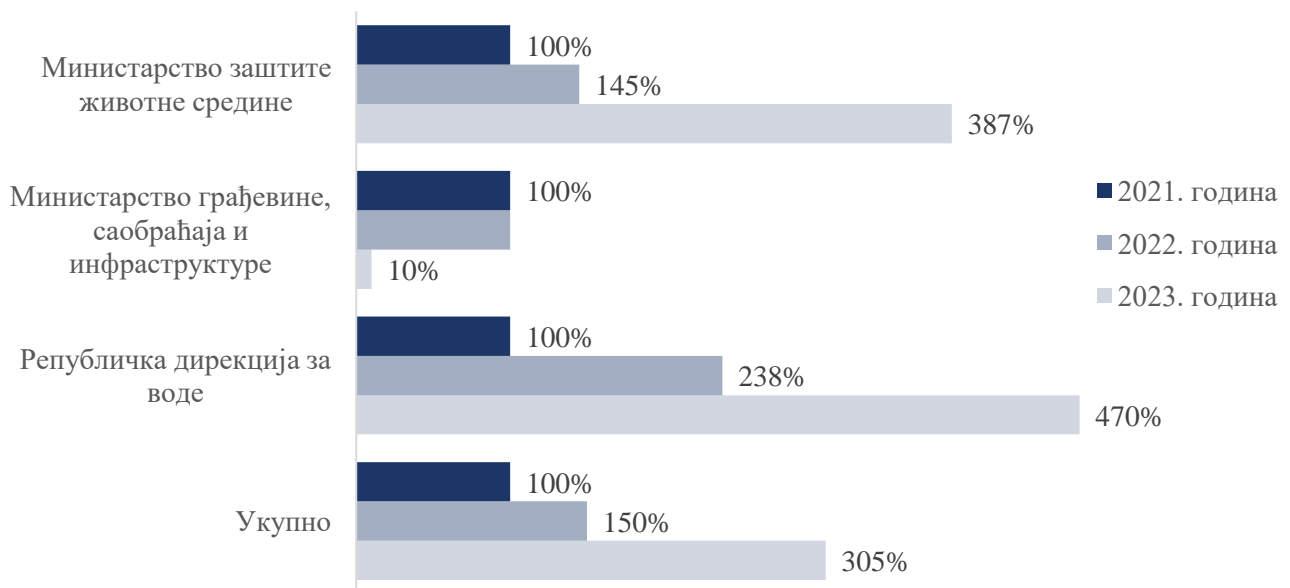
*Извор: ДРИ, на основу података субјекта ревизије о планираној и оствареној финансијској реализацији активности.

Исказана потребна средства за спровођење активности у периоду од 2021. до 2023. године на који се односи Акциони план за спровођење Стратегије представљају 31% укупно потребних средстава за њихову реализацију. Износ средстава који је потребан након 2023. године за завршетак планираних активности двоструко је већи од планираног утрошка средстава у периоду од 2021. до 2023. године.

Министарство заштите животне средине, Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичка дирекција за воде су у својим финансијским плановима за 2021, 2022. и 2023. годину планирали средства потребна за реализацију активности на основу очекиване динамике реализације активности, односно планиране динамике реализације на основу већ закључених уговора и инструкција надлежне јединице Министарства финансија у вези са планирањем износа средстава финансијске помоћи Европске уније.

Графикон бр. 15: Преглед односа планираног и обезбеђеног износа средстава за реализацију активности у 2021, 2022. и 2023. години

*Извор: ДРИ, на основу података субјеката ревизије о одобреном финансијском плану субјеката ревизије за 2021, 2022. и 2023. годину.

Планирани износи средстава за спровођење активности који су утврђени финансијским плановима носиоца и обезбеђени за спровођење активности у 2021. години одговарају исказаним потребним средствима која су наведена у Акционом плану за спровођење Стратегије. У односу на исказана потребна средства за спровођење активности у 2022. години, стварно обезбеђени износ средстава који је утврђен финансијским плановима носиоца већи је за 50%, док је у 2023. години овај износ троструко већи од исказаних потреба у Акционом плану за спровођење Стратегије. У односу на износ који је био предвиђен за спровођење активности Акционим планом за спровођење Стратегије, Министарство заштите животне средине и Републичка дирекција за воде су финансијским плановима за 2022. и 2023. годину планирали средства у већем износу, док је Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре у 2023. години планирало средства у мањем износу.

Током реализације Акционог плана за спровођење Стратегије код четири активности, за које претходно нису били закључени уговори о извођењу радова, настала је потреба за обезбеђивањем додатних средстава за њихову реализацију.

Табела бр. 6: Преглед активности код којих је дошло до значајне промене вредности у односу на процењену вредност пројеката (износи у милионима евра)

Активност	Вредност приликом припреме акционог плана		Актуелна процењена, односно уговорена вредност		
	Износ	Година процене	Износ	Повећање	Година процене
Носилац активности: Министарство заштите животне средине					
Изградња ППОВ са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Краљево	18,5	2017.	29,147	58%	2021.
Изградња ППОВ са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Ниш	59,36	2018.	87,812	48%	2022.
Пројекат управљања отпадним водама у општини Лесковац – проширење канализационе мреже	7,671	2015.	17,671	130%	2022.
Носилац активности: Републичка дирекција за воде					
Изградња ППОВ са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Брус и Блаце	12,24	2018.	18,822	54%	2021.
Свега:	97,77		153,454	57%	

*Извор: ДРИ, на основу података о променама у процењеним вредностима реализације пројеката.

Због насталих промена у тржишним ценама грађевинског материјала, енергената и услуга у односу на извршене процене потребних средстава за реализацију активности које су спроведене у периоду 2015–2018. године, на основу спроведених нових процена потребних средстава, односно вредности закључених уговора о извођењу радова током 2021. и 2022. године, укупно потребан износ средстава за реализацију ових пројеката увећан је за 55,68 милиона евра, односно за 57% у односу на процене на основу којих је утврђен потребан износ средстава у Акционом плану за спровођење Стратегије.

За реализацију пројеката чији је носилац Министарство заштите животне средине додатних 48,45 милиона евра обезбеђено је из средстава програмског зајма – Водоснабдевање и постројења за пречишћавање отпадних вода, док је за износ од 1,14 милиона евра увећано планирано учешће средстава буџета Републике Србије у реализацији пројеката који се суфинансирају средствима финансијске помоћи Европске уније.

Република Србија је у марту 2020. године потписала споразум за програмски зајам – Водоснабдевање и постројења за пречишћавање отпадних вода са Банком за развој Савета Европе,⁹² који је потврђен у новембру 2020. године. Влада Републике Србије је у фебруару 2021. године образовала Радну групу за изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода и повезаних санитарних мрежа⁹³ са циљем да разматра предлоге пројеката, даје мишљење и стручно образложење о оправданости пројеката изградње нових постројења за пречишћавање отпадних вода и повезаних санитарних мрежа, као и да даје сагласност на техничку документацију, имајући у виду економску оправданост пројекта, хитност радова, број корисника, степен спремности пројеката за реализацију, равномерну територијалну заступљеност објеката и степен развијености јединице локалне самоуправе и да, полазећи од стручног образложења, дефинише листу пројеката који ће се реализовати у оквиру Компоненте 2 – пречишћавање отпадних вода за чију припрему и спровођење је одговорно Министарство заштите животне средине.

⁹² Законом о потврђивању оквирног споразума о зајму LD 2026 (2019) између Банке за развој Савета Европе и Републике Србије за програмски зајам - водоснабдевање и постројења за пречишћавање отпадних вода („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 6/20) потврђен је текст оквирног споразума о зајму.

⁹³ „Службени гласник РС“, бр. 9/21 и 139/22.

Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода у Брусу и Блацу са проширењем канализационе мреже једини су пројекти чија је реализација планирана још 2009. године, у оквиру припреме Плана управљања водама слива реке Дунав, чија имплементација није била започета до 2021. године. Фаза припреме пројеката реализована је 2013. године, а почетак фазе имплементације ових пројеката зависио је од обезбеђења њиховог суфинансирања из средстава финансијске помоћи Европске уније. За суфинансирање активности из средстава финансијске помоћи Европске уније обезбеђено је 7,66 милиона евра, што је представљало 62,6% укупно потребних средстава. Потребна додатна средства за финансирање пројеката обезбеђена су повећањем учешћа средстава из буџета Републике Србије у суфинансирању пројекта са првобитно планираних 4,58 милиона евра на 11,16 милиона евра.

За финансирање активности код којих је дошло до повећања потребних средстава за реализацију активности, износи средстава чије је обезбеђење планирано из средстава финансијске помоћи Европске уније и средстава донација остали су непромењени у односу на износе који су утврђени претходно потписаним споразумима о финансирању.

За реализацију активности *Изградња и реконструкција ППОВ у Смедереву, Панчеву, Кикинди, Пожаревцу, Трстенику, Пироту, Јагодини и Вршцу са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже* Акционим планом за спровођење Стратегије предвиђено је да се у периоду од 2021. до 2023. године ангажују укупна средства у износу од 780 милиона динара. Финансирање је планирано из средстава кредита у складу са Споразумом о зајму између KfW, Франкфурт на Мајни и Републике Србије у оквиру спровођења програма „Водоснабдевања и пречишћавање отпадних вода у општинама средње величине у Србији VI (фаза II)“ који је потписан 22. новембра 2021. године. Да би споразум ступио на снагу неопходно је да се претходно потврди у Народној скупштини Републике Србије и да се потпишу посебни појединачни споразуми са корисницима којима се одређују детаљи програма за сваки пројекат. Закон о потврђивању споразума донет је у новембру 2022. године,⁹⁴ а процес усаглашавања уговора о распореду средстава намераваним крајњим корисницима и дефинисање обим активности је још увек у току. Због тога што посебни споразуми којима се одређују детаљи програма нису потписани, ни средства за имплементацију појединачних пројеката нису могла да се користе за планирану реализацију пројеката у 2021. и 2022. години. У складу са тим и износ средстава за спровођење активности у 2023. години усклађен је са очекиваном динамиком активности.

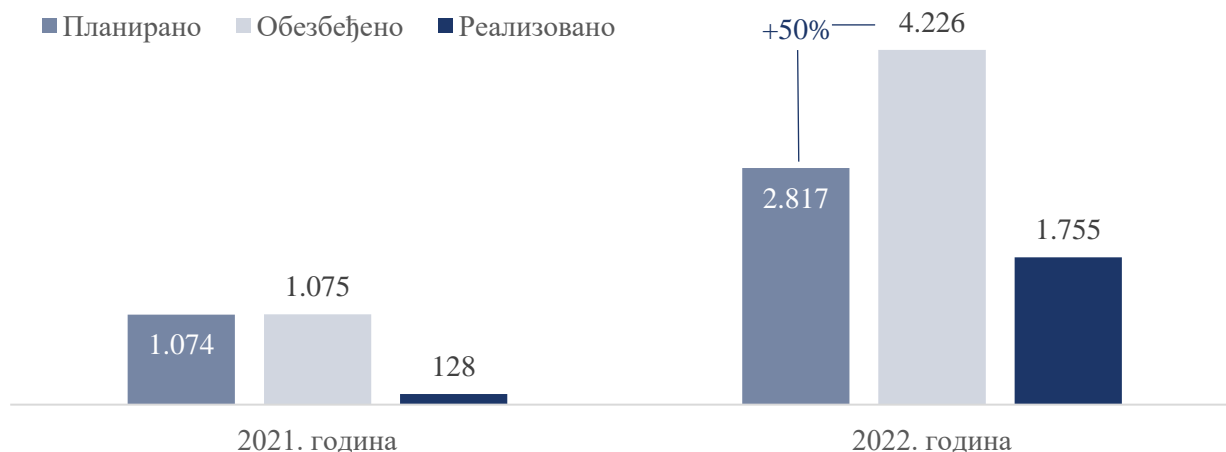
Иако је за реализацију активности у току 2021. и 2022. године поред планираних било потребно обезбедити и додатна средства за њихово финансирање, стварна реализација била је мања од првобитно планиране.

⁹⁴ Закон о потврђивању споразума о зајму између KfW, Франкфурт на Мајни и Републике Србије за програм „Водоснабдевање и пречишћавање отпадних вода у општинама средње величине у Србији VI (фаза II)“ („Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 4/22).

Графикон бр. 16: Преглед односа планираног, обезбеђеног и стварно реализованог износа средстава за реализацију активности и пројеката у 2021. и 2022. години (износи у милионима динара)⁹⁵

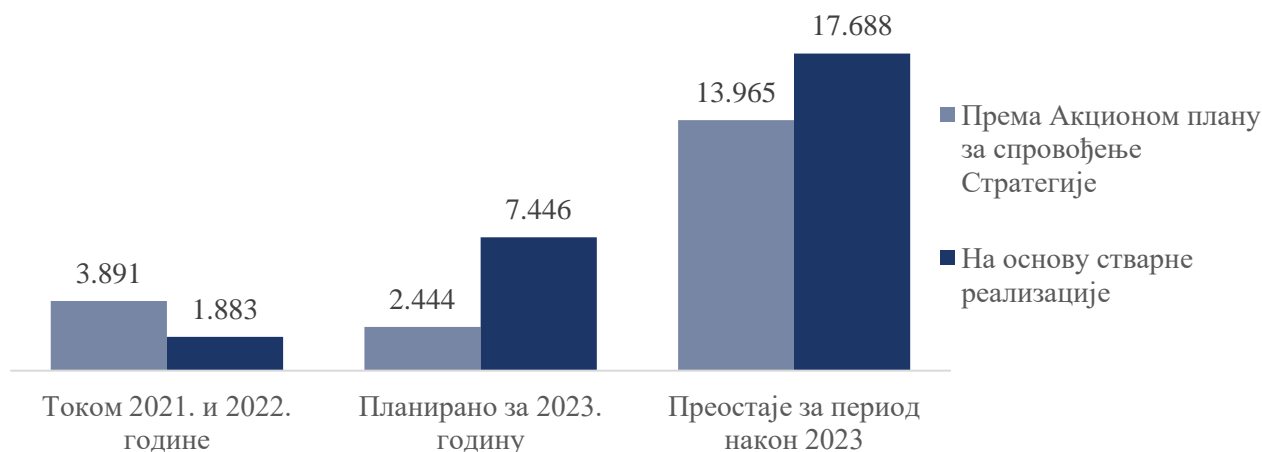

*Извор: ДРИ, на основу Акционог плана за спровођење Стратегије и података о обезбеђеном и реализованом износу средстава у 2021. и 2022. години.

У 2021. години, поред једне активности за коју нису била доступна средства, није било планиране реализације средстава код још четири активности, због чега је стварно искоришћено 12% од планираног износа средстава. У 2022. години, код две активности није било реализације док је код три активности реализација била мања од планиране, због чега је за спровођење активности у 2022. години искоришћено 42% обезбеђеног износа средстава.

Промене у потребном износу средстава за спровођење активности и стварна динамика њихове реализације до краја 2022. године утицали су и на промену у износима средстава за спровођење активности у 2023. години и након тог периода.

Графикон бр. 17: Преглед односа планираног и стварно потребног износа средстава за реализацију активности

*Извор: ДРИ, на основу Акционог плана за спровођење Стратегије и података о потребном и реализованом износу средстава за реализацију планираних активности.

За спровођење активности у 2023. години планиран је троструко већи износ средстава у односу на средства исказана у Акционом плану за спровођење Стратегије. Заједно са

⁹⁵ Због упоредивости податка преглед не укључује податке који се односе на активност Изградње постројења за пречишћавање отпадних вода у Врању за које нису била исказана потребна средства за реализацију у периоду од 2021. до 2023. године. Средства за финансирање овог пројекта обезбеђена су у оквиру спровођења програма „Водоснабдевања и пречишћавање отпадних вода у општинама средње величине у Србији, у општинама средње величине у Србији III“, а за финансирање овог пројекта у 2021. години је реализовано 788 милиона динара.

реализованим износом средстава за спровођење активности до краја 2022. године, средства за спровођење планираних активности у периоду од 2021. до 2023. године већа су од износа који је био предвиђен Акционим планом за спровођење Стратегије за 2,9 милијарди динара.

На тај начин је износ средстава за спровођење активности у периоду од 2021. до 2023. године увећан за 47% у односу на потребе исказане у Акционом плану за спровођење Стратегије, уз истовремено увећање потребних средстава за наставак реализације започетих активности након 2023. године за 3,7 милијарди динара, односно 27%.

Налаз 2.2: Део планираних активности није започет, док је код неких активности дошло до одступања у динамици њиховог спровођења, због чега су одложени планирани рокови за њихов завршетак, као и њихови ефекти

У складу са роковима за завршетак активности, до краја 2023. године планирано је да се заврши пет активности изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода насеља укупног капацитета 208.500 ЕС, са изградњом и реконструкцијом канализационе мреже. Поред њих, планирано је да се започну још четири активности којима су обухваћени пројекти изградње или реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода укупног капацитета 760.000 ЕС, за које је планирано да се заврше до краја 2026. године.

У току 2021. и 2022. године:

- завршене су три активности,
- код две активности није било планиране реализације,
- код три активности реализација је започета касније у односу на очекивани период,
- код једне активности је дошло до промене у циљевима активности, односно до њеног одлагања за период након 2023. године.

Завршеним активностима до краја 2022. године, остварено је укупно увећање изграђеног капацитета за пречишћавање комуналних отпадних вода за 172.500 ЕС. Због тога што део планираних активности током 2021. и 2022. године није спроведен у складу са планираном динамиком, одложени су и планирани рокови за њихов завршетак и умањени су или одложени ефекти реализованих активности. Због одлагања планираних рокова за завршетак активности, за годину дана је одложено планирано увећање изграђеног капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода од 474.000 ЕС, док је увећање капацитета од 286.000 ЕС и повезивање нових 20.000 корисника на већ изграђено постројење за пречишћавање отпадних вода одложено за две године. Део изграђених капацитета још увек је у пробном раду, а током 2022. године искоришћеност изграђеног капацитета постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода износила је између 35% и 90%, због чега је укупно ефективно остварено увећање капацитета, у односу на план на крају 2022. године, износило 54%.

Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године мером развоја комуналне инфраструктуре у области отпадних вода планирано је девет активности којима су обухваћени пројекти изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода насеља укупног планираног капацитета 968.500 ЕС и изградња приближно 185 километара канализационе мреже⁹⁶ ради прикупљања и одвођења отпадних вода и прикључења становништва на постојећа или новоизграђена постројења за пречишћавање отпадних вода.

За планиране активности у Акционом плану за спровођење Стратегије утврђен је рок за завршетак активности, док је планирани почетак, односно планирана динамика спровођења

⁹⁶ За активност код које још увек није дефинисан коначан обим коришћени су подаци о планираном обухвату у моменту достављања предлога акционог плана.

активности у периоду од 2021. до 2023. године, одређена процењеним износима потребних финансијских средстава по годинама.

Графикон бр. 18: Преглед планиране динамике завршетка пројеката изградње, односно реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода и проширења канализационе мреже

*Извор: ДРИ, на основу Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године и података о планираном обиму пројеката.

У односу на планирани рок за завршетак активности, планирано је да се:

- у току 2021. године започне спровођење четири активности којима су планирани пројекти изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода укупног капацитета 760.000 ЕС са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже у укупној дужини од преко 100 километара. Завршетак ових активности планиран је у периоду од 2024. до 2026. године;
- до краја 2021. године заврше активности на изградњи постројења за пречишћавање отпадних вода у Рашкој и Врању, укупног капацитета 86.500 ЕС, као и прва фаза пројекта изградње и реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода капацитета 36.000 ЕС у Темерину са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже;
- до краја 2022. године заврше активности на изградњи објеката линије муља на постројењу за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу капацитета 86.000 ЕС,
- до краја 2023. године изгради канализациона мреже у дужини од 78 километара, ради планираног прикључења око 20.000 становника из 16 насеља на постројење за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу.

У току 2021. и 2022. године нису се све планиране активности спроводиле у складу са планираном динамиком, због чега се одлажу и рокови за њихову реализацију и њихови ефекти.

У односу на планирану динамику спровођења активности у 2021. години:

- реализоване су активности на изградњи постројења за пречишћавање отпадних вода у Рашкој и Врању, укупног капацитета 86.500 ЕС и прибављена је употребна дозвола за постројење у Рашкој;
- спровођене су активности у циљу почетка функционисања изграђених објеката линије муља на постројењу за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу;
- дошло је до промене у планираном обиму и циљевима активности изградње и реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода у Темерину и њеног одлагања за период након 2023. године;

- није започето спровођење четири активности којима су планирани пројекти изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода укупног капацитета 760.000 ЕС;
- није се спроводила активност изградње канализационе мреже у Лесковцу.

У току 2022. године започет је пробни рад на постројењима за пречишћавање отпадних вода у Врању и Лесковцу и спровођење три активности којима су планирани пројекти изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода укупног капацитета 397.000 ЕС. Без реализације у 2022. години било је две активности.

Због тога што нису били испуњени услови да све планиране активности изградње или реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационе мреже започну и да се спроведу у складу са планираном динамиком, код шест од укупно девет планираних активности изградње постројења за пречишћавање отпадних вода и проширења канализационе мреже дошло је до одлагања рокова за завршетак активности и очекиваног повећања изграђеног капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода. Такође, изостао је и део очекиваних ефеката спроведених активности, а постоји и ризик од нових одлагања рокова за завршетак активности које су у току.

1) **Од планираних девет активности, три се нису реализовале у 2021. и 2022. години**

Активности код којих није било планираног спровођења фазе имплементације пројеката у 2021. и 2022. години односе се на:

- 1) активност изградње и реконструкција постројења за пречишћавање отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже у седам локалних самоуправа⁹⁷;
- 2) активност проширења канализационе мреже у Лесковцу;
- 3) изградња и реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода у Темерину.

1) Планиране активности у вези са изградњом или реконструкцијом постројења за пречишћавање отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже у седам локалних самоуправа, укупног капацитета 363.000 ЕС нису започете јер почетак њихове имплементације зависи од тога када ће средства за имплементацију бити доступна за реализацију пројеката (*описано у налазу 2.1*). У току је усаглашавање уговора о имплементацији са Министарством финансија како би се стекли услови за имплементацију пројекта.

Због насталог одлагања почетка активности померен је и планирани рок за завршетак њихове реализације, тако да је уместо 2026. године као нови рок за завршетак активности одређен други квартал 2027. године.

2) До застоја у реализацији активности проширења канализационе мреже у Лесковцу дошло је 2020. године због неусклађености припремљене пројектно-техничке документације.

Активност проширења канализационе мреже део је пројекта унапређења система за сакупљање и пречишћавање отпадних вода у Лесковцу којим је планирана изградња централног постројења за пречишћавање отпадних вода. У оквиру ове активности планирана је изградња секундарне канализационе мреже укупне дужине 78 километара ради повезивања 16

⁹⁷ Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре је у вези са спровођењем активности која је планирана у осам локалних самоуправа доставило информацију да је Град Панчево у међувремену одустао од финансирања планираног пројекта уз коришћење кредита KfW банке.

насељених места у Лесковцу на постројење за пречишћавање отпадних вода. Након што је у мају 2020. године закључен уговор са техничким консултантом ради у већ развијеном пројекту за грађевинску дозволу који је израдио Град Лесковац, уочене су неусклађености између грађевинских дозвола и пројектно-техничке документације које су утицале на могућност даље реализације.

У циљу превазилажења насталог проблема, у августу 2020. године договорено је да ће Град Лесковац преко Јавног предузећа Урбанизам и изградња и уз техничку асистенцију консултанта израдити потребне измене пројектне документације (идејна решења и пројекте за грађевинску дозволу). Ситуација изазвана пандемијом COVID-19 додатно је успорила реализацију планираних активности због чега до октобра 2022. године, до када је било планирано да се изведу радови на изградњи, није извршен избор извођача радова и исти нису започети. У периоду који је био потребан за усклађивање пројектно-техничке документације и прибављање нових дозвола за реализацију пројекта дошло је и до раста цена грађевинског материјала, због чега је, на основу нове процене укупне вредности пројекта која је спроведена у октобру 2021. године, за потпуну имплементацију активности било потребно обезбедити додатна средства у висини од 130% првобитно планираних (описано у налазу 2.1).

Одлагање планираног почетка фазе имплементације имало је за последицу да је, поред раста вредности, и планирани рок за њену реализацију померен, тако да су планирани рокови за завршетак померени за две године. Нови планирани рок за завршетак радова на изградњи је новембар 2024. године, док је нови планирани рок за завршетак активности новембар 2025. године, до када је одложено и планирано повезивања 16 насељених места у Лесковцу на постројење за пречишћавање отпадних вода.

3) Активност изградње постројења за пречишћавање отпадних вода у Темерину капацитета 36.000 ЕС планирана је да се спроведе у периоду до краја 2021. године. За ову активност одобрено је суфинансирање из буџета Републике Србије у 2019. години, али активност није започета. Општини Темерин је у марту 2021. године одобрена промена планираних активности у пројекат изградње канализационе мреже. док се за пројекат изградње постројења за пречишћавање отпадних вода чија је реализација одложена разматра могућност његовог финансирања из средстава одобреног програмског зајма Банке за развој Савета Европе. Планирани рок за почетак припремних активности планиран је за 2024. годину, а нови рок за спровођење активности није одређен.

2) Три активности, чији је почетак спровођења планиран у 2021. години, нису започете у складу са планираном динамиком

На основу очекиване динамике поступка уговарања, почетак спровођења активности изградње постројења за пречишћавање отпадних вода, са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Брус, Блаце, Краљево и Ниш, планиран је у 2021. години. До изостанка њихове планиране реализације у 2021. години дошло је због тога што су за ове пројекте уговори о избору извођача радова и надзору закључени касније од очекиваног термина на основу кога је планирана динамика активности у поступку припреме Акционог плана за спровођење Стратегије.

За извођење радова на пројектовању и изградњи постројења за пречишћавање отпадних вода и изградњи и реконструкцији канализационе мреже за Брус и Блаце уговор о избору извођача радова закључен је у децембру 2021. године. Званични почетак радова проглашен је у јануару 2022. године, док су уговорени рокови 960 дана за изградњу постројења, односно 450 дана за изградњу канализационе мреже уз додатни рок од по 365 дана за пробни рад и отклањање недостатака. Због каснијег закључења уговора у односу на очекивани термин, у

складу са стварним почетком активности и уговореним роком за реализацију активности, планирани рок за завршетак ових активности одложен је за годину дана. Уместо планираног завршетка активности у 2024. години, нови рок за завршетак ових активности је одложен до новембра 2025. године.

За изградњу постројења за пречишћавања отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Краљево, уговор о избору извођача радова за пројектовање и изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода закључен је у децембру 2021. године. За извођење радова на изградњи и реконструкцији канализационе мреже добијена је само једна понуда која је оцењена као неисправна, због чега ови радови нису могли бити уговорени. Званични почетак радова на пројектовању и изградњи постројења за пречишћавање отпадних проглашен је у јануару 2022. године, док је уговорени рок за извршење уговора 48 месеци, од чега је последњих 12 планирано за пробни рад и отклањање недостатака. Због каснијег закључења уговора у односу на очекивани термин, у складу са стварним почетком активности и уговореним роком за реализацију активности, планирани рок за завршетак ових активности одложен је за годину дана. Уместо планираног завршетка активности у 2025. години нови рок за завршетак ових активности је одложен до 2026. године. Како на локацији постројења за пречишћавање отпадних вода постоји довољна количина отпадних вода, да би могло да се изврши тестирање новоизграђеног постројења тренутно кашњење у закључењу уговора о изградњи и реконструкцији канализационе мреже није утицало на померање рокова за завршетак активности.

За изградњу постројења за пречишћавања отпадних вода са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже за Ниш уговор о надзору над извођењем радова закључен је у децембру 2021. године, док су уговори за извођење радова на пројектовању и изградњи постројења за пречишћавање отпадних вода и изградњи и реконструкцији канализационе мреже закључени у априлу 2022. године. Налог за почетак радова дат је 17 маја 2022. године, а уговорени рок за завршетак радова на изградњи постројења износи 1460 дана и додатних 365 дана за пробни рад и отклањање недостатака. Због каснијег закључења уговора у односу на очекивани термин, у складу са стварним почетком активности и уговореним роком за реализацију активности, планирани рок за завршетак ових активности одложен је за две године. Уместо планираног завршетка активности у 2025. години нови рок за завршетак ових активности је одложен до 2027. године.

3) Део активности није спроведен или се не спроводи у складу са планираном динамиком, због чега су одложени њихови ефекти и постоји ризик од нових одлагања рокова за завршетак активности које су у току

До краја 2021. године завршене су активности које се односе на изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода у Рашкој и Врању и изградњу објеката линије муља у постројењу за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу чиме је завршена II фаза изградње централног постројења за пречишћавање отпадних вода. На овај начин дошло је до увећања изграђеног капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода за укупно 172.500 ЕС. Према врсти обезбеђеног третмана отпадних вода, 60% увећања капацитета се односи на секундарни третман, а остатак на терцијарни.

Иако су грађевински радови завршени пре краја 2021. године, до 30. јуна 2023. године употребна дозвола прибављена је само за постројење за пречишћавање отпадних вода у Рашкој, на који се односи мање од 10% укупно изграђеног капацитета, док је код постројења за пречишћавање отпадних вода у Врању и Лесковцу поступак прибављања употребне дозволе за рад постројења још увек у току.

ППОВ Рашка

Пројекат изградње постројења за пречишћавање отпадних вода Рашке са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже реализован је у периоду од 2016. до 2021. године. Капацитет изграђеног постројења за пречишћавање отпадних вода Рашке је 16.500 ЕС, са пројектованим дневним дотоком од 3.136 кубних метара отпадних вода дневно. На постројењу је обезбеђен секундарни третман отпадних вода, а реципијент пречишћених отпадних вода је река Ибар. У оквиру пројекта изграђено је 6.657 метара нове и реконструисано 6.840 метара постојеће канализационе мреже.⁹⁸

Слика бр. 3: Постројење за пречишћавање отпадних вода Рашке, Рвати

*Фото: Промо, преузето са <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/kako-je-raska-uspostavila-moderan-sistem-za-preciscavanje-otpadnih-voda/>.

Отпадна вода упуштена је на постројење у октобру 2019. године, а употребна дозвола за рад постројења за пречишћавање отпадних вода добијена је у марту 2021. године. Постројење за пречишћавање отпадних вода предато је на управљање Јавном комуналном предузећу „Рашка“ које је основано ради обавља комуналне делатности пречишћавање и одвођење отпадних вода на територији општине Рашка. Све планиране активности су реализоване, а стварна искоришћеност капацитета постројења током 2022. године износила је око 67% изграђеног капацитета.

ППОВ Врање

Имплементација пројекта који је обухватао пројектовање и изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода Врања са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже започет је у јуну 2018. године, а радови на изградњи постројења започети су у децембру 2019. године. Радови на изградњи постројења за пречишћавање отпадних вода завршени су у децембру 2021. године. Изграђени капацитет постројења за пречишћавања отпадних вода Врања износи 70.000 ЕС, са пројектованим просечним дотоком од 19.620 кубних метара отпадних вода дневно. На постројењу је обезбеђен терцијарни третман, односно најстрожији вид пречишћавања отпадних вода. Реципијент пречишћених отпадних вода је река Јужна Морава.⁹⁹

⁹⁸ Укупна вредност реализованог пројекта је 6,5 милиона евра, а пројекат је суфинансиран из средстава финансијске помоћи Европске уније (81,7%), уз учешће средстава буџета Републике Србије и буџета локалне власти од по 9,15%.

⁹⁹ Вредност реализованог пројекта је 14,8 милиона евра, а пројекат је финансиран из средстава кредита банке КfW, у оквиру Програма водоснабдевања и пречишћавања отпадних вода у општинама средње величине у Србији (Програм III и V) и уз учешће буџета локалне власти у отплати кредита од 5%.

Слика бр. 4: Постројење за пречишћавање отпадних вода Врања

*Фото: Преузето из извештаја о пробном раду.

Линија воде пуштена је у рад у септембру, а линија муља у новембру 2021. године. Пробни рад постројења званично је отпочео 30. марта 2022. године, а истеком рока од годину дана послове управљања радом постројења од извођача радова је у 2023. години преузело Јавно предузеће „Водовод“, Врање. У тренутку израде овог извештаја процедура за прибављање употребне дозволе била је још увек у току.

Иако је активност реализована у складу са планираним обимом, расположива средства за реализацију пројекта нису била довољна за адекватно проширење и реконструкцију постојеће канализационе мреже, па је и стварна искоришћеност капацитета постројења током пробног рада износила око 35%.

У циљу унапређења система за прикупљање и одвођење комуналних отпадних вода града Врања Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре је, у оквиру пројекта изградње комуналне инфраструктуре који спроводи од 2021. године (описано у налазу 1.2), планирало изградњу и реконструкцију укупно 141.675 метара канализационе мреже на територији града Врања. Радови на изградњи и реконструкцији канализационе мреже започети су у новембру 2021. године, а планирано је да се заврше до краја јануара 2025. године. На тај начин створиће се услови за бољу искоришћеност изграђеног капацитета постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода.

ШПОВ Лесковац (линија муља)

Пројекат изградње централног постројања за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу чине две фазе, које су међусобно техничко-технолошки повезане. Прва фаза пројекта је подразумевала изградњу објеката линије воде која је трајала од 2013. до 2015. године. Друга фаза односи се на изградњу објеката линије муља, а радови на изградњи трајали су од јуна 2019. године до октобра 2020. године. Због кашњења у претходним фазама пројекта, изграђени објекти линије муља на постројењу за пречишћавање отпадних вода стављени су у погон након две године од завршетка изградње, односно у септембру 2022. године, а њихов пробни рад је још увек у току.

Изградња колектора и објеката линије муља за централно постројење за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу представља део обавеза Републике Србије у вези са спровођењем пројекта који се реализује уз суфинансирање из средстава предприсутне помоћи Европске уније (ИПА 2010). Пројекат под називом „Систем за сакупљање и пречишћавање отпадних вода у Лесковцу“ дат је у надлежност министарству надлежном за заштиту животне средине 2012. године. У моменту преузимања, пројекат се налазио на листи пројеката са проблемима у спровођењу.¹⁰⁰

¹⁰⁰ У октобру 2012. године, 24 пројекта укупне вредности од око 132,67 милиона евра проглашено је за пројекте са проблемима у спровођењу.

Након завршетка радова на изградњи линије воде, главни колектор који је требао да доведе отпадну воду на постројење, није био у функцији, због чега није било могуће пуштање објеката линије воде у пробни рад. У циљу решавања насталог проблема, Министарство заштите животне средине је, поред раније издвојених 150 милиона динара у 2014. години, у 2018. години обезбедило додатна средства у износу од 464 милиона динара, након чега је Град Лесковац отпочео изградњу новог колектора. Изградња је завршена у новембру 2020. године, а примопредаја главног колектора извршена је 15. априла 2021. године, односно шест месеци након завршетка радова на изградњи објеката линије муља.

Како би се оспособила линија воде, Министарство заштите животне средине је у децембру 2021. године Граду Лесковцу обезбедило додатна финансијска средства у износу од 42,4 милиона динара. Технолошки процес на линији воде отпочео је у фебруару 2022. године, што је 16 месеци након завршетка изградње објеката линије муља.

Целокупна опрема на линији муља стављена је у погон у септембру 2022. године, а објекти линије муља на постројењу за пречишћавање отпадних вода се званично од 1. новембра 2022. године, односно две године након завршетка изградње објеката, налазе у пробном раду.

Слика бр. 5: Постојење за пречишћавање отпадних вода Лесковца

*Фото: преузето са интернет странице ЈКП Водовод Лесковац, <https://vodovodle.rs/cppov.html>

Изграђени капацитет постројења за пречишћавања отпадних вода Лесковца износи 86.000 ЕС, са пројектованим дневним дотоком отпадних вода од 20.736 кубних метара. На постројењу је обезбеђен секундарни третман отпадних вода, а реципијент пречишћених отпадних вода је река Јужна Морава. Пре почетка рада постројења непречишћене отпадне воде испуштане су у реку Ветерницу.

У периоду пробног рада постројења остварени просечан доток отпадних вода износио је око 19.333 кубних метара дневно, што представља око 90% хидрауличног капацитета постројења, док је измерено органско оптерећење око 50% изграђеног капацитета.

Према подацима Јавног комуналног предузећа Водовод Лесковац, прикљученост становништва на систем јавне канализације је висока (око 95%) на територији ужег градског језгра које је покривено канализационом мрежом, али посматрано у односу на укупан број становника на територији града Лесковца прикљученост је испод 50%. Планирани рок за завршетак активности проширења канализационе мреже којим би се створили услови за прикључење становника из 16 насељених места одложен је до краја 2025. године, за колико је одложен и очекивани ефекат те активности на прикљученост становништва на канализациону мрежу и изграђено постројење за пречишћавање отпадних вода.

ПШОВ Брус и Блаце

У складу са динамичким планом за реализацију активности извођача радова, рок за припрему пројекта и почетак фазе изградње постројења за пречишћавање отпадних вода за Брус и Блаце био је децембар 2022. године. Рок за завршетак пројекта прекорачен је 1. јуна 2023. године за 54,8%, а изградња постројења за пречишћавање отпадних вода није започета. Један од разлога за кашњење у припреми пројекта је ангажовање извођача радова на припреми документације за недостајућу путну инфраструктуру до локације на којој је предвиђена изградња постројења за пречишћавање отпадних вода у општини Брус која није била предвиђена конкурсном документацијом. Дозвола за изградњу за привремени приступни пут прибављена је 31. маја 2023. године, након чега се очекује наставак планираних активности за завршетак пројекта. Наведено кашњење засада није утицало на одлагање рокова за завршетак активности.

У односу на планиране радове на канализационој мрежи до јуна 2023. године завршено је 12% планираних радова на изградњи канализационе мреже и 31% планираних радова на реконструкцији постојеће канализационе мреже, што представља 40% укупно уговорене вредности радова на изградњи и реконструкцији канализационе мреже, што је више од очекиваног.

ПШОВ Краљево

У складу са динамичким планом за реализацију активности извођача радова за припрему пројекта и почетак фазе изградње постројења за пречишћавање отпадних вода, одређен је рок до краја 2022. године. Надзорни орган надлежан за праћење реализације уговора је у свом извештају на крају 2022. године оценио да остварени напредак у изради пројекта износи 20%. До застоја у припреми пројекта дошло је због потребе за прибављањем нових дозвола и услова којима је у међувремену истекла важност. На дужину застоја утицало је и време потребно за отклањање недостатака у предатој новој документацији за добијање локацијских услова, као и време потребно за отклањање неусклађености нових водних услова са претходно издатим водним условима и захтевима из тендерске документације.

Неусклађеност у издатим водним условима последица је различитог тумачења одредби подзаконских аката којима је уређена врста третмана коју је потребно обезбедити и рокова за њихово достизање (*описано у налазу 1.1*). Како је изградња постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода предвиђена у две фазе, тако је и обезбеђење строже, односно терцијарне врсте третмана отпадних вода предвиђено за следећу фазу пројекта, узимајући у обзир да је на постојећем постројењу за пречишћавање комуналних отпадних вода града Краљево обезбеђен примарни третман, а да је рок за обезбеђење одговарајуће врсте третмана до краја 2040. године.

Нови водни услови, који су у складу са захтевима из тендерске документације, прибављени су 31. маја 2023. године, док су нови локацијски услови прибављени 2. јуна 2023. године. Овим су омогућене даље активности на изради пројектне документације, а према садашњој динамици реализације активности очекује се да пројекат за грађевинску дозволу буде предат до краја новембра 2023. године. Детерминација од стране инжењера у циљу дефинисања одговорности везано за кашњење у изради пројектне документације је у току, а настало кашњење засада није утицало на ново одлагање рокова за завршетак активности.

Због насталих промена у вредности пројекта за изградњу нових колектора, потисних цевовода и црпних станица, као и реконструкцију дела постојећих, у току 2022. године обезбеђена су додатна средства (*описано у налазу 2.1*). С обзиром на настале промене у вредности пројекта и начину финансирања, у току 2022. године спроведена је ревизија и

ажурирање пројектне документације и припремана је нова тендерске документације за избор извођача радова. У складу са тренутном динамиком активности расписивање поступка за избор извођача радова планирано је до краја 2023. године, а након закључења уговора о извођењу радова биће познато и да ли ће бити потребе за новим одлагањем рокова за завршетак активности.

ПШОВ Ниш

У складу са динамичким планом за реализацију активности извођача радова, за припрему пројекта за изградњу постројења за пречишћавање отпадних вода предвиђен је рок од шест месеци, док је почетак радова на изградњи био планиран у јануару 2023. године. Због тога што је извођач радова каснио са ангажовањем овлашћеног пројектанта у складу са Законом о планирању и изградњи, фаза пројектовања је у јуну 2023. године још увек била у току, што представља кашњење од најмање седам месеци у односу на очекивану динамику. Паралелно са фазом пројектовања у јуну 2023. године започети су радови на прилазном путу и припремни радови на локацији. Настало кашњење засада није утицало на ново одлагање рокова за завршетак активности.

Радови на изградњи и реконструкцији канализационе мреже отпочели су у септембру 2022. године, а у току 2022. године је, од укупно планираних 44,95 километара канализационе мреже, изграђено 4,35 километара, односно 9,7%.

Због тога што током 2021. и 2022. године нису били испуњени услови да све планиране активности изградње или реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационе мреже започну и спроводе се у складу са планираном динамиком:

- код шест од укупно девет планираних активности изградње постројења за пречишћавање отпадних вода и проширења канализационе мреже дошло је до одлагања рокова за завршетак активности и очекиваног повећања изграђеног капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода;
- за два изграђена постројења за пречишћавање отпадних вода није завршен пробни рад и прибављена употребна дозвола;
- део изграђених капацитета још увек није адекватно искоришћен.

Графикон бр. 19: Преглед очекиваног повећања изграђеног капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода (у ЕС) пре и након одлагања рокова за реализацију активности

Извор: ДРИ, на основу података о планираним активностима и стварној динамици њиховог спровођења и оствареним ефектима.

Због одлагања планираних рокова за завршетак активности, за годину дана је одложено планирано увећање изграђеног капацитета постројења за пречишћавање отпадних вода од 474.000 ЕС, док је увећање капацитета од 286.000 ЕС и повезивање нових 20.000 корисника на већ изграђено постројење за пречишћавање отпадних вода одложено за две године. Део изграђених капацитета још увек је у пробном раду, а током 2022. године искоришћеност изграђеног капацитета постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода износила је између 35% и 90% па је укупно ефективно остварено увећање капацитета у односу на план на крају 2022. године износило 54%. Због тога што се активности нису реализовале у складу са планом или је рок за њихов завршетак одложен, одлажу се и планирани ефекти ових активности на смањење испуштања непречишћених комуналних отпадних вода и унапређење квалитета воде.

Налаз 2.3: Подаци о статусу активности у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије не одражавају адекватно статус реализације капиталних пројеката који су њима обухваћени и њихов допринос резултату на нивоу мере којој припадају

Планирање, организовање, контролу и руковођење капиталним пројектом током пројектног циклуса до завршетка инвестиционе фазе врши јединица за управљање капиталним пројектима коју образује овлашћени предлагач. У годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије, који се доставља Влади Републике Србије, за сваку од активности наводе се подаци о статусу активности, процентуалној реализацији средстава, образложењу напретка, разлозима за одступање и предузетим мерама, као и о планираним будућим корацима за реализацију.

Министарство заштите животне средине, Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичка дирекција за воде обезбедили су податке у циљу праћења тока појединачних пројеката и извештавања о реализацији активности. Акционим планом за спровођење Стратегије за исте или сличне активности утврђени су различити показатељи учинка, а њихове вредности за праћење степена реализације активности на годишњем нивоу утврђене су за две од укупно шест активности чије је планирани рок за завршетак након 2021. године. Због коришћења различитих показатеља учинка, изостанка годишњих циљаних вредности планираних активности и различитог поступања приликом оцене оствареног резултата, за део активности статус исказан у годишњем извештају о спровођењу Акционог плана Стратегије не одражава адекватно стварни статус реализације капиталних пројеката који су њима обухваћени, односно њихов допринос резултату на нивоу мере којој припадају.

Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама у Републици Србији за период од 2021. до 2023. године утврђена је одговорност чланова Радне групе да једном годишње сачињавају Извештаје о реализацији Акционог плана за мере и активности за чије је спровођење одговорна институција из које долазе.

Уредбом о управљању капиталним пројектима,¹⁰¹ између осталог, уређено је да планирање, организовање, контролу и руковођење капиталним пројектом током пројектног циклуса до завршетка инвестиционе фазе врши јединица за управљање капиталним пројектима коју образује овлашћени предлагач, као и да током имплементације капиталног пројекта овлашћени предлагач тромесечно подноси извештај о напретку имплементације капиталног

¹⁰¹ „Службени гласник РС“, бр. 51/19 и 139/22.

пројекта Министарству финансија, односно органу надлежном за послове финансија аутономне покрајине или локалне самоуправе.¹⁰²

Уредбом о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика утврђена је могућност дефинисања показатеља учинка на нивоу активности, који треба да буду прецизни, мерљиви, реални и временски одређени.¹⁰³

Министарство заштите животне средине, Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичка дирекција за воде утврдили су унутрашње организационе јединице надлежне за праћење тока реализације пројекта изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационе мреже који су обухваћени активностима Акционог плана за спровођење Стратегије, чији су носиоци спровођења.

Табела бр. 7: Преглед утврђене надлежности за праћење реализације пројекта код носиоца реализације

Носилац активности у Акционом плану за спровођење Стратегије	Надлежна јединица за управљање капиталним пројектима који су обухваћени
Министарство заштите животне средине	Одељење за управљање пројектима финансираних из фондова ЕУ и међународне развојне помоћи у области заштите животне средине
	Одсек за отпадне воде
	Група за припрему пројекта у области заштите животне средине
Републичка дирекција за воде	Група за заштиту вода од загађивања ¹⁰⁴
Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре	Група за припрему и спровођење програма комуналне делатности

*Извор: ДРИ, на основу податка субјеката ревизије.

Од укупно девет планираних активности изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационе мреже, план имплементације пројекта састављен је за пет активности, за које су састављани и квартални извештаји о напретку имплементације капиталног пројекта у 2021. или 2022. години. За три активности ова обавеза није постојала, узимајући у обзир вредност пројекта и актуелни статус активности, док је за једну активност, на основу инструкције надлежног органа, обавеза достављања плана имплементације пројекта привремено одложена из техничких разлога.

Податке о реализацији активности у периоду од 2021. до 2023. године јединице за управљање капиталним пројектима обезбедиле су праћењем реализације појединачних пројекта кроз извештаје које достављају посебно формиране јединице за праћење спровођења пројекта, односно његове имплементације, које су образовали носиоци активности или партнери у реализацији, као и преко извештаја надзорног органа коме се уговором о спровођењу надзора одређују конкретне обавезе за сваки пројекат. Ове обавезе најчешће укључују обавезу вођења пројекта и дневну контролу и праћење активности о чему се

¹⁰² Чл. 7 ст. 1 и 2 Уредбе о управљању капиталним пројектима.

¹⁰³ Чл. 19 ст. 3 и 4 Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика.

¹⁰⁴ Подршку у праћењу и реализацији обезбеђује Одељење за управљање пројектима финансираних из фондова ЕУ и међународне развојне помоћи у области заштите животне средине у саставу Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

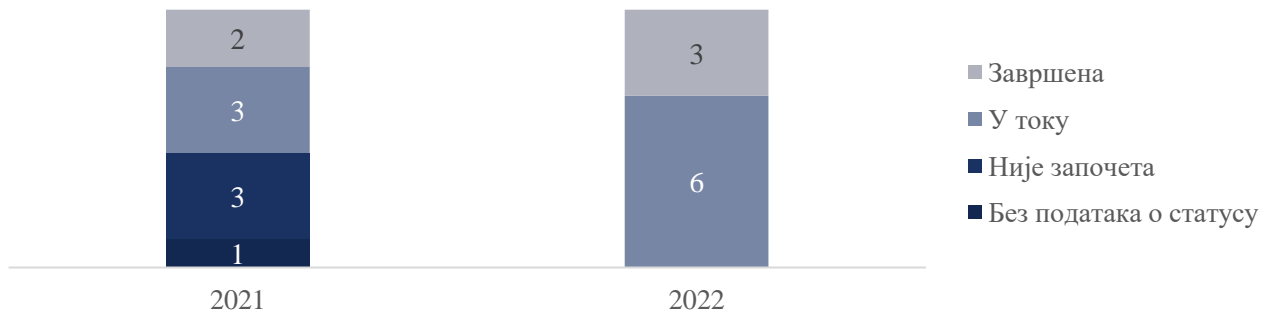

достављају периодични извештаји у складу са уговореном динамиком која углавном подразумева достављање седмичних, месечних и полугодишњих извештаја.

У циљу благовремене припреме годишњег извештаја, Републичка дирекција за воде је носиоцима активности послала подсетнике који се односе на обавезу извештавања. За унос података у извештај за 2021. годину, подсетник је послат 14. марта 2022. године, док је подсетник за 2022. годину послат 13. јануара 2023. године.

Извештавање о реализацији активности Акционог плана за спровођење Стратегије за 2021. и 2022. годину спровођено је кроз Јединствени информациони систем за управљање јавним политикама. У складу са утврђеном формом извештаја у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије, за сваку од активности наводе се: подаци о статусу активности, износ обезбеђених и утрошених средстава, односно проценат реализације средстава, образложење напретка, разлози за одступање и предузете мере, као и о планирани будући кораци за реализацију активности.

Графикон бр. 20: Преглед броја активности изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода насеља и канализационе мреже према статусу реализације

*Извор: ДРИ, на основу годишњих извештаја о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије за 2021. и 2022. годину.

Акционим планом за спровођење Стратегије за исте или сличне активности утврђени су различити показатељи учинка. Показатељи учинка који су утврђени Акционим планом углавном се односе на изграђеност објеката. Међутим, њихове циљне вредности за праћење степена реализације активности на годишњем нивоу утврђене су само за две од укупно шест активности чије је планирани рок за завршетак након 2021. године, што утиче и на могућност праћења и објективну оцену остварених резултата на годишњем нивоу. За активности чији је планирани рок за завршетак након 2023. године, односно након истека акционог плана, није одређена циљана вредност показатеља на крају периода важења акционог плана.

Све планиране активности изградње, реконструкције или доградње постројења за пречишћавање отпадних вода и канализационе мреже представљају капиталне пројекте изградње или капиталног одржавања и односе се на фазу имплементације пројекта. У складу са Уредбом о управљању капиталним пројектима, имплементација капиталног пројекта обухвата уговарање и извршавање набавки добара, радова и услуга потребних за остварење капиталног пројекта, с тим што за капиталне пројекте изградње или капиталног одржавања укључује и активности на прибављању употребне дозволе и уписа права својине у складу са законом којим се уређује планирање и изградња.¹⁰⁵

Законом о буџетском систему уређено је да одлука о буџету садржи: преглед планираних капиталних издатака буџетских корисника за текућу и наредне две буџетске

¹⁰⁵ Чл. 19 ст. 2 Уредбе о управљању капиталним улагањима.

године; финансијске планове директних корисника буџетских средстава; програмске информације које садрже описе програма, програмских активности и пројеката корисника буџетских средстава, циљеве који се желе постићи у средњорочном периоду спровођењем програма, програмских активности и пројеката, као и показатеље учинка за праћење постизања наведених циљева.¹⁰⁶

У програмским информацијама које се односе на активности чија је реализација планирана на основу финансијских планова Министарства заштите животне средине, Министарства грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичке дирекције за воде, за шест од девет активности Акционог плана за спровођење Стратегије наведени су индикатори и њихове циљне вредности за 2021. и 2022. годину. За једну активност, чији је носилац Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре, у програмским информацијама утврђен је индикатор и његове вредности којим је обухваћено више активности у оквиру истог програма, а за две активности, чији је носилац Министарство заштите животне средине у програмским информацијама нису утврђени индикатори, због чега за ове активности нема података о очекиваном резултату на годишњем нивоу.

Због коришћења различитих показатеља учинка, изостанка годишњих циљаних вредности планираних активности и различитог поступања приликом оцене оствареног резултата, у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину, по статусу су изједначене активности код којих постоје разлика у оствареним резултатима и истовремено је присутна разлика у оцени статуса за активности код којих нема суштинских разлика у оствареним вредностима показатеља.

Табела бр. 8: Упоредни преглед показатеља учинка, остварених вредности и оцене статуса активности развоја комуналне инфраструктуре у области отпадних вода у годишњим извештајима¹⁰⁷

Показатељ учинка у Акционом плану за спровођење Стратегије	Показатељ учинка у програмским информацијама буџета	Подаци из годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије			
		Остварени резултат	Оцена статуса	Ознака активности	Година на коју се односи
Изграђено ППОВ и реконструисана и дограђена канализациона мрежа	Добијена употребна дозвола	Завршени грађевински радови и добијена употребна дозвола	Завршено	2.2.1.1	2021.
	Није одређен	Завршени грађевински радови и пробни рад у току			2.2.1.2
Изграђена линија муља (2021: не, 2022: да)	Добијена употребна дозвола	Завршени грађевински радови и није започео пробни рад		У току	2.2.1.9
				2.2.1.9	2022.

¹⁰⁶ Чл. 28 Закона о буџетском систему („Службени гласник РС“, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр., 108/2013, 142/2014, 68/2015 - др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019, 149/2020, 118/2021, 138/2022 и 118/2021 - др. закон).

¹⁰⁷ Прегледом није обухваћена активност изградње и реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода у Темерину (2.2.1.7) јер је током 2021. године дошло до промене активности због чега показатељ учинка утврђен Акционим планом за спровођење Стратегије више није релевантан за оцену резултата активности.

Показатељ учинка у Акционом плану за спровођење Стратегије	Показатељ учинка у програмским информацијама буџета	Подаци из годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије			
		Остварени резултат	Оцена статуса	Ознака активности	Година на коју се односи
Изграђена канализациона мрежа (2021: не; 2022: не; 2023: да)	Није одређен	У току је припрема документације за избор извођача радова	У току	2.2.1.8	2022.
Изграђена / реконструисана постројења и реконструисана и дограђена канализациона мрежа	Степен реализације (0,7%)	Потврђен уговор о зајму		2.2.1.3	2022.
Започета изградња ППОВ и/или канализационе мреже (КМ)	Процент изведених радова (22%)	Извођење радова у току (на основу потписаног уговора)		2.2.1.5	2022.
	Степен реализације пројекта (30%)	Припрема пројектне документације за изградњу је у току (на основу потписаног уговора)		2.2.1.4	2022.
	Процент извршених радова на изградњи (ППОВ 10%; КМ 20%)			2.2.1.6	2022.
	Степен реализације пројекта (10%)	Потписан уговор о извођењу радова (радови нису отпочели)		2.2.1.4	2021.
	Процент изведених радова (22%)		Није започето	2.2.1.5	2021.

*Извор: ДРИ на основу извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину.

У годишњем извештају о спровођењу Акционог плана Стратегије управљања водама за 2022. годину, једној активности додељен је статус „у току“ иако још увек нису започете активности на имплементацији пројекта који су њоме обухваћени, док је за две активности додељен статус „завршена“ иако за изграђене објекте није прибављена употребна дозвола (описано у налазу 2.2), због чега исказани статус ових активности не одговара стварном статусу реализације капиталних пројекта на које се односе. Ове активности нису имале утицаја на насталу промену у вредности индикатора на нивоу мере за 2022. годину (описано у налазу 3.2).

Оваквим поступањем, Влади Републике Србије су достављени годишњи извештаји о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину који за исте или сличне активности и остварене резултате садрже различите оцене статуса, односно статусе који за део активности не одражавају адекватно стварну реализацију капиталних пројекта који су њима обухваћени нити њихов допринос резултату на нивоу мере и циља коме припадају.

ЗАКЉУЧАК 3: *Иако је дошло до повећања удела становништва чије се отпадне воде пречишћавају, испуштених пречишћених отпадних вода из насеља и водних тела са добрим статусом, остварени резултат и евидентирани напредак у достизању потциља одрживог развоја 6.3 не показују у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања*

Наш циљ био је да одговоримо на треће ревизијско питање, односно да утврдимо да ли су остварене планиране вредности показатеља циљева и мера заштите вода од загађивања и какви су резултати постигнути у односу на потциљ одрживог развоја 6.3 Агенде 2030.

Законом о планском систему Републике Србије уређено је да се праћење спровођења конкретних мера и активности врши преко квантитативних и квалитативних показатеља за мерење учинака јавних политика, дефинисаних одговарајућим документом јавне политике, односно акционим планом донетим уз тај документ или другим планским документом. Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године утврђено је да ће се динамика за спровођење мера, као и начин управљања ризицима у поступку постизања циљева ове стратегије, утврдити накнадно донетим акционим планом. Акционим планом за спровођење Стратегије утврђени су индикатори за праћење реализације циљева и мера заштите вода од загађивања, њихове циљане вредности које је потребно достићи до краја 2021, 2022. и 2023. године, као и начин праћења и извештавања о оствареним резултатима. Праћење напретка Републике Србије у остваривању потциља одрживог развоја 6.3 врши се преко индикатора чије вредности објављује Републички завод за статистику, као и преко глобално утврђених индикатора чије вредности објављује Статистичка јединица Уједињених нација.

У поступку ревизије испитивали смо да ли су за потребе праћења и извештавања о учинку утврђене остварене вредности показатеља мера и циљева, да ли су за њихово утврђивање коришћени планирани извори верификације и у којој мери су постигнуте пројектоване циљане вредности. Такође, анализирали смо и податке о насталим променама индикатора помоћу којих се прати потциљ одрживог развоја 6.3, ради приказа оствареног напретка у периоду од усвајања Агенде 2030.

Закључак 3 донели смо на основу следећег налаза:

- 3.1. За циљеве и мере заштите вода од загађивања, подаци о оствареним вредностима утврђених показатеља нису благовремено обезбеђени, због чега годишњи извештаји о спровођењу Акционог плана Стратегије не садрже информације о оствареним резултатима;
- 3.2. Настале промене у вредностима утврђених индикатора не одражавају реално у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања, јер је део утврђених циљева остварен пре почетка примене Акционог плана за спровођење Стратегије и пре завршетка планираних активности;
- 3.3. Индикатори потциља одрживог развоја 6.3 показују да је од усвајања Агенде 2030 у Републици Србији остварен напредак, али услед изостанка национално утврђених циљева и разлика у обухвату и вредностима индикатора, које објављују Републички завод за статистику и Статистичка јединица Уједињених нација, оцена напретка зависи од тога који се индикатори користе.

Налаз 3.1: За циљеве и мере заштите вода од загађивања, подаци о оствареним вредностима утврђених показатеља нису благовремено обезбеђени, због чега годишњи извештаји о спровођењу Акционог плана Стратегије не садрже информације о оствареним резултатима

Постизање општих или посебних циљева јавне политике и праћење спровођења спровођења конкретних мера и активности врши се преко индикатора за праћење који су дефинисани у одговарајућем документу јавне политике. За обезбеђење података о оствареним вредностима индикатора на нивоу мера, посебних циљева и општег циља, координацију израде извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије управљања водама на територији Републике Србије и његово достављање Влади Републике Србије надлежна је Републичка дирекција за воде.

Приликом припреме годишњих извештаја, остварене вредности утврђене су за три од укупно десет индикатора одређених за праћење реализације мера и циљева у области заштите вода од загађивања. У току припреме годишњих извештаја, нису обезбеђени подаци о оствареним вредностима индикатора које производи званична статистика, а приликом утврђивања броја израђене техничке документације као извор провере коришћени су годишњи извештаји о раду Републичке дирекције за воде која није била носилац планираних активности. План управљања водама, као извор података о статусу водних тела, није био доступан до априла 2023. године и не садржи податке на годишњем нивоу. За одређивање вредности утврђених индикатора који нису били благовремено доступни из планираних извора провере, нису предузимане додатне активности ради њиховог обезбеђења. Због тога што остварене вредности индикатора нису одређене у поступку припреме годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину, Републичка дирекција за воде доставила је Влади Републике Србије извештаје који не садрже све потребне информације за адекватно праћење и анализу напретка у остваривању планираних циљева, мера и активности заштите вода од загађивања.

Законом о планском систему Републике Србије прописано је да се праћење спровођења конкретних мера и активности врши преко квантитативних и квалитативних показатеља за мерење учинака јавних политика, дефинисаних одговарајућим документом јавне политике, односно акционим планом донетим уз тај документ или другим планским документом.¹⁰⁸ Извештавање о резултатима спровођења докумената јавних политика и акционог плана, према Закону о планском систему, спроводи се најкасније у року од 120 дана по истеку сваке календарске године од дана усвајања.¹⁰⁹ Републичка дирекција за воде координира израду годишњег извештаја о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије и доставља га Влади Републике Србије.¹¹⁰

1) Републичка дирекције за воде доставила је Влади Републике Србије годишње извештаје о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину који не садрже податке о оствареним резултатима за све мере и циљеве у области заштите вода од загађивања

Републичка дирекција за воде је доставила Годишњи извештај за 2021. годину о спровођењу Акционог плана Стратегије управљања водама за период од 2021. до 2023. године Генералном секретаријату Владе Републике Србије дописом од 1. јула 2022. године, док је

¹⁰⁸ Чл. 40 ст. 5 Закона о планском систему Републике Србије.

¹⁰⁹ Чл. 43 ст. 1 тач. 3 Закона о планском систему Републике Србије.

¹¹⁰ Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године – механизам за праћење спровођења и извештавање о резултатима.

Годишњи извештај за 2022. годину достављен дописом од 26. априла 2023. године. Годишњи извештаји за 2021. и 2022. годину о спровођењу Акционог плана Стратегије објављени су на интернет страници Републичке дирекције за воде.¹¹¹

Припрема годишњег извештаја о реализацији спровођења акционог плана један је од задатака Радне групе за израду радне верзије и праћење спровођења Акционог плана за реализацију Стратегије управљања водама.¹¹² У складу са тим, чланови радне групе су у обавези да једном годишње сачињавају извештаје о реализацији акционог плана за мере и активности за чије је спровођење одговорна институција из које долазе. У складу са утврђеним надлежностима за праћење и контролу реализације спровођења Акционог плана Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, за унос података о оствареним вредностима индикатора на нивоу мера, посебних циљева и општег циља надлежна је Републичка дирекција за воде.

Ради координације активности на припреми годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину, Републичка дирекција за воде је свим носиоцима активности и руководиоцима одељења, односно група у оквиру Републичке дирекције за воде, у чијој надлежности је спровођење активности, упутила дописе ради подсећања на обавезу уноса, односно достављања података о реализацији активности.

За члана радне групе именован је руководилац Групе за заштиту вода од загађивања у Републичкој дирекцији за воде. Овом лицу је радни однос у Републичкој дирекцији за воде престао пре почетка припреме првог годишњег извештаја о спровођењу Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама. Републичка дирекција за воде није предложила именовање новог члана радне групе за координацију, праћење и контролу реализације мера и активности акционог плана у области заштите вода од загађивања. Због наведеног послове у вези са праћењем и извештавањем о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама за 2021. и 2022. годину обављало је лице запослено у Републичкој дирекцији за воде – Групи за заштиту вода од загађивања, које није члан радне групе, нити је учествовало у припреми Акционог плана за спровођење Стратегије.

У годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину које је Републичка дирекција за воде доставила Влади Републике Србије нису садржани подаци о оствареним резултатима за све мере и циљеве у области заштите вода од загађивања.

Табела бр. 9: Доступност података о оствареним вредностима индикатора циљева и мера у области заштите вода од загађивања у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину

Циљ/мера	Назив индикатора	Извор провере	Исказана остварена вредност индикатора
Општи циљ 2	Постигнут добар статус/потенцијал водних тела површинских вода	План управљања водама на територији Републике Србије	Не
	Постигнут добар статус водних тела подземних вода		Не

¹¹¹Извештај за 2021. годину објављен је на интернет страни Републичке дирекције за воде 15. јула 2022. године (доступно на: <https://rdvode.gov.rs/arhiva-2022-istorija-aktivnosti-u-2022.php>), док је извештај за 2022. годину објављен 7. јуна 2023. године (доступно на: <https://rdvode.gov.rs/aktuelno.php>).

¹¹² Радна група за израду радне верзије и праћење спровођења Акционог плана за реализацију Стратегије управљања водама формирана је 9. марта 2020. године решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде.

Циљ/мера	Назив индикатора	Извор провере	Исказана остварена вредност индикатора
Посебни циљ 2.1	Унапређена област заштите вода од загађивања	Годишњи извештаји Републичке дирекције за воде и Министарства заштите животне средине	Да
Мера 2.1.1	Број станица површинских вода на којима је успостављен мониторинг у односу на укупан број предвиђен Планом управљања водама	Извештај Агенције за заштиту животне средине и Републичког хидрометеоролошког завода	Не
	Број станица подземних вода на којима је успостављен мониторинг у односу на укупан број предвиђен Планом управљања водама		Не
Посебни циљ 2.2	Процент пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника	Републички завод за статистику	Не
Мера 2.2.1	Прикљученост становништва на канализациону мрежу		Не
	Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода		Не
Мера 2.2.2	Број израђене техничке документације	Извештаји о раду Владе	Да
Мера 2.3.1	Број урађених елабората за изворишта регионалних система водоснабдевања	Извештаји о раду Републичке дирекције за воде	Да

*Извор: ДРИ, на основу података из годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину.

У годишњим извештајима за 2021. и 2022. годину о спровођењу Акционог плана Стратегије управљања водама за период од 2021. до 2023. године подаци о оствареним вредностима индикатора исказани су за три од укупно десет индикатора одређених за праћење реализације циљева и мера у области заштите вода од загађивања.

2) За део утврђених индикатора мера и циљева заштите воде од загађивања извори провере остварених вредности нису били благовремено доступни или не садрже потребне податке за израчунавање вредности показатеља за годину на коју се извештај односи

Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021 до 2023. године, за област заштите вода од загађивања, утврђени су индикатори за праћење остварења општег и посебног циља и оствареног резултата на нивоу мера (описано у налазу 1.2) и наведени су извори провере података о оствареним вредностима индикатора.

У поступку припреме годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије, нису одређене остварене вредности индикатора за 2021. и 2022. годину који се односе на:

- постигнут добар статус водних тела површинских и подземних вода;
- проценат пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника;
- прикљученост становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода.

Остварене вредности индикатора који се односи на број израђене техничке документације нису правилно утврђене јер су као извор провере, уместо извештаја носиоца активности, коришћени извештаји о раду Републичке дирекције за воде која није била носилац планираних активности.

а) Подаци о статусу водних тела нису доступни на начин и у роковима који су потребни за праћење остварених резултата Акционог плана за спровођење Стратегије

Као извор провере за остварене вредности индикатора *Постигнут добар статус/потенцијал водних тела површинских вода* и *Постигнут добар статус водних тела подземних вода* наведен је План управљања водама. План управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године донет је 6. априла 2023. године и није био доступан за утврђивање остварене вредности индикатора приликом састављања извештаја за 2021. годину. Иако је Годишњи извештај за 2022. годину о спровођењу Акционог плана Стратегије достављен Влади Републике Србије након доношења Плана управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, у њему нису садржани подаци о вредностима утврђених индикатора.

Законом о водама прописано је да Република Србија успоставља мониторинг статуса вода на водном подручју и обезбеђује његово извршење ради обезбеђивања усаглашеног и свеобухватног прегледа статуса површинских и подземних вода. Мониторинг статуса вода врши орган управе надлежан за спровођење државног мониторинга квалитета вода у сарадњи са републичком организацијом надлежном за хидрометеоролошке послове према годишњем програму који доноси Влада Републике Србије, на предлог Министарства и министарства надлежног за послове заштите животне средине. Годишњи извештај о стању и променама квалитета вода достављају се надлежним министарствима и јавном водопривредном предузећу најкасније до 1. јула текуће године за претходну годину.¹¹³

Први програм мониторинга статуса водних тела површинских вода који је усклађен са захтевима Оквирне директиве о водама започет је 2012. године. У периоду од 2012. до 2019. године, од укупно 498 водних тела површинских вода која су утврђена Правилником о утврђивању водних тела површинских и подземних вода,¹¹⁴ мониторингом еколошког статуса било је обухваћено 260 водних тела површинских вода (52%), док је мониторинг хемијског статуса обухватио 256 водних тела површинских вода (49%). Уредбама о утврђивању годишњег програма мониторинга статуса вода за 2020, 2021. и 2022. годину, испитивањем квалитета обухваћено је 108 водних тела површинских вода и 50 водних тела подземних вода.

У складу са роковима достављања извештаја о стању и променама квалитета вода, до истека рока за достављање годишњег извештаја за 2022. годину о спровођењу Акционог плана Стратегије управљања водама на територији Републике Србије, последњи расположиви резултати испитивања квалитета површинских и подземних вода односили су се на резултате мониторинга који су спровели Агенција за заштиту животне средине и Републички хидрометеоролошки завод на основу Годишњег програма мониторинга статуса вода за 2021. годину.

Подаци о резултатима мониторинга који су спровели Агенција за заштиту животне средине и Републички хидрометеоролошки завод на основу годишњих програма мониторинга статуса вода нису коришћени за утврђивање остварене вредности утврђених показатеља који

¹¹³ Чл. 107–109 Закона о водама.

¹¹⁴ „Службени гласник РС“, бр. 96/10.

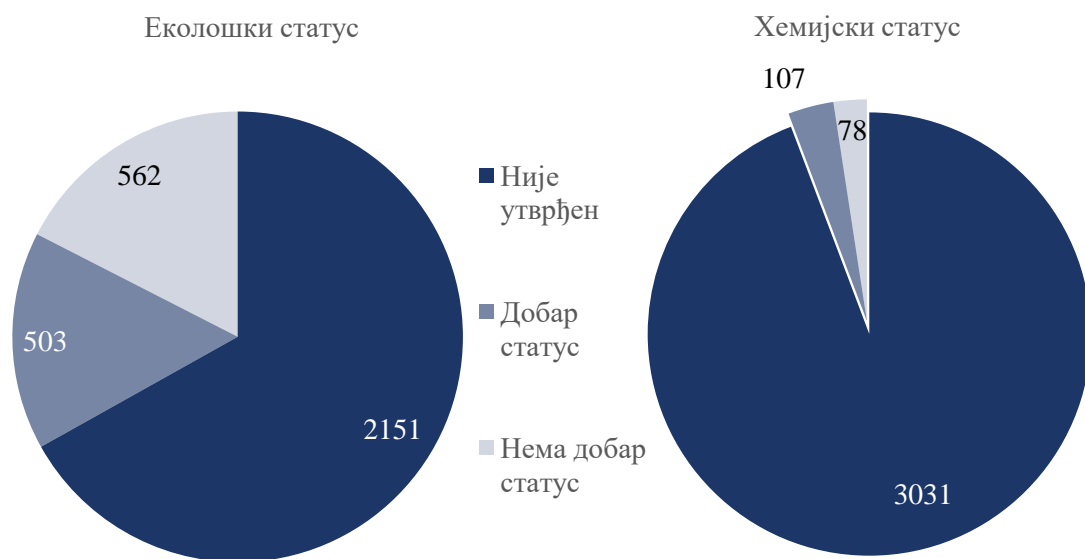

се односе на статус водних тела површинских и подземних вода приликом састављања годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије.

Уредбама којима је утврђен програм мониторинга уређено је да се у годишњим извештајима о мониторингу статуса вода подаци дају према водним подручјима и водним телима, а у складу са актом којим се одређују границе водних подручја и прописом којим се утврђују водна тела површинских и подземних вода. Планом управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, који је одређен за извор провере о оствареним вредностима утврђених индикатора, утврђено је 3216 водних тела површинских вода.¹¹⁵

У Плану управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, дати су прегледи оцене еколошког и хемијског статуса водних тела површинских вода.

Графикон бр. 21: Преглед броја водних тела површинских вода са утврђеним еколошким и хемијским статусом у Плану управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године

*Извор: План управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године.

Од 1065 водних тела површинских вода за које је утврђен еколошки статус, хемијски статус није утврђен за 881, на које се односи 2/3 укупне површине и дужине ових водних тела. Статус водних тела у Плану управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године одређен је у 2020. години на основу података о резултатима испитивања квалитета вода који се односе на период до 2018. године. Подаци о статусу водних тела површинских и подземних вода за 2021. и 2022. годину нису доступни.

План управљања водама на територији Републике Србије доноси се за период од шест године, након чега се врши његово новелирање. На основу тога и подаци о статусу водних тела се ажурирају у поступку доношења, односно новелирања Плана управљања водама, што значи да подаци о промени статуса водних тела из наведеног извора неће бити доступни у краћим временским интервалима и не могу се користити за праћење резултата активности Акционог плана за спровођење Стратегије на годишњем нивоу.

¹¹⁵ Делинеација водних тела извршена је у складу са Заједничком стратегијом примене Оквирне директиве о водама (2000/60/ЕС) - Водич бр. 2 – Идентификација водних тела.

На предлог Републичке дирекције за воде, министар надлежан за послове водопривреде је 21. августа 2023. године донео нови Правилник о утврђивању водних тела површинских и подземних вода¹¹⁶ којим су утврђена водна тела површинских и подземних вода чији је број усаглашен са прегледом који је дат у Плану управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године. На овај начин створени су услови да се, почев од 2024. године, годишњим мониторингом статуса вода обезбеде подаци који ће бити упоредиви са подацима о статусу водних тела из Плана управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, али ће и даље постојати неусаглашеност између термина њихове доступности и рока за достављање годишњег извештаја о спровођењу акционог плана.

б) Подаци о оствареним вредностима изабраних индикатора, за које је као извор провере наведен Републички завод за статистику, нису били доступни или нису били благовремено доступни за припрему годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије

За индикаторе *Процент пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника, Прикљученост становништва на канализациону мрежу и Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода*, као извор провере наведен је Републички завод за статистику.

У вези са обезбеђивањем података о оствареним вредностима ових индикатора, а у циљу извештавања о реализацији Акционог плана за спровођење Стратегије, Републичка дирекција за воде потврдила је да се под овим извором провере подразумевају званичне публикације и подаци које објављује Републички завод за статистику.

Републички завод за статистику је један од одговорних произвођача званичне статистике, у складу са статистичким програмом и годишњим плановима. Годишњим планом званичне статистике утврђује се, између осталог, календар објављивања резултата, као и садржај који ће бити доступан корисницима. Законом о званичној статистици је предвиђено и да произвођачи званичне статистике могу, на захтев корисника и о њиховом трошку, да обезбеде податке и информације који нису предвиђени програмом и планом.¹¹⁷

Одлуком о програму званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године¹¹⁸ у оквиру статистике животне средине, у делу који се односи на статистику воде, ваздуха и климатских промена, планирана је реализација постојећих активности у континуитету и обрачун нових индикатора у области вода у складу са променама које ће вршити Евростат.¹¹⁹ Уредбама о утврђивању годишњег плана званичне статистике за 2021, 2022 и 2023. годину, у области статистике воде, ваздуха и климатских промена, планирано је и спровођење истраживања о коришћењу вода и заштити вода од загађивања, као и истраживања о отпадним водама из насеља.¹²⁰ Као резултати ових истраживања објављују се подаци о прикупљеним и испуштеним отпадним водама, канализационој мрежи и пречишћавању отпадних вода.

¹¹⁶ Правилник је објављен 31. августа 2023. године у „Службеном гласнику РС“, бр. 72/23.

¹¹⁷ Чл. 39, 40 и 43 Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, бр. 104/09).

¹¹⁸ „Службени гласник РС“, бр. 24/21.

¹¹⁹ Одлука о програму званичне статистике у периоду од 2021 до 2025. године, III Преглед очекиваних резултата званичне статистике, Статистика воде, ваздуха и климатских промена.

¹²⁰ Уредба о утврђивању плана званичне статистике за 2021. годину („Службени гласник РС“, бр. 55/21), Уредба о утврђивању плана званичне статистике за 2022. годину („Службени гласник РС“, бр. 133/21) и Уредба о утврђивању плана званичне статистике за 2023. годину („Службени гласник РС“, бр. 141/22).

Табела бр. 10: Преглед података о отпадним водама које објављује Републички завод за статистику са планираним датумом објављивања према календару

Истраживање	Периодика истраживања	Рок за прве резултате	Подаци који се добијају истраживањем
Истраживање о отпадним водама из насеља	Годишње	26. мај текуће године за претходну годину	количине испуштених отпадних вода према пореклу
			количине пречишћених отпадних вода насеља према типу третмана
			дужина канализационе мреже
			број прикључака на канаизациону мрежу
Истраживање о коришћењу вода и заштити вода од загађивања	Годишње	9. јун текуће године за претходну годину	количине испуштених отпадних вода из индустрије
			количине пречишћених отпадних вода према типу третмана

*Извор: ДРИ на основу анализе статистичког календара Републичког завода за статистику.

Прве резултате истраживања у области статистике воде Републички завод за статистику објављује у виду саопштења у мају, односно јуну месецу текуће године за претходну годину, док се коначни резултати истраживања објављују до краја године.

У поступку ревизије утврђено је да Републичка дирекција за воде није располагала подацима о вредностима индикатора *Процент пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника* на годишњем нивоу приликом припреме годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину.

Републички завод за статистику не објављује податке за одабрани индикатор. Подаци о пречишћеним отпадним водама из насеља према типу третмана објављују се збирно за сва насеља на нивоу локалних самоуправа као административних јединица, не разматрајући притом посебно податке на нивоу насеља у оквиру њих у односу на њихову величину и број становника.

У вези са избором овог индикатора, Републичка дирекција за воде је навела да је исти преузет из Специфичног плана спровођења Директиве о комуналним отпадним водама.¹²¹ Директива о комуналним отпадним водама одређује обавезу пречишћавања комуналних отпадних вода за све агломерације веће од 2.000 ЕС, а приликом израде Специфичног плана спровођења Директиве о комуналним отпадним водама поред података који су преузети од Републичког завода за статистику коришћени су и подаци прикупљени од јединица локалних самоуправа и из других извора.

Према подацима из Плана управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, готово 75% становништва Републике Србије живи у насељима са више од 2.000 становника. У прегледу агломерација, који је прилог Плана управљања водама на територији Републике Србије до 2027. године, дати су подаци о броју становника по насељима и прикључености становништва на систем јавне канализације у 2016. години. Према овим подацима, у утврђеним агломерацијама било је 345 насеља са више од 2.000 становника у којима је на систем јавне канализације било прикључено 69,13% становништва. У подацима о агломерацијама нису садржани подаци о укупним количинама отпадних вода и количинама пречишћених комуналних отпадних вода на нивоу насеља.

¹²¹ Специфични план спровођења Директиве о комуналним отпадним водама припреман је као део активности у оквиру Поглавља 27 – Животна средина и климатске промене, у складу са Националном стратегијом за апроксимацију у области животне средине за Републику Србију („Службени гласник РС“, бр. 80/11).

Током припреме годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије, Републичка дирекција за воде није обезбедила податке о оствареним годишњим вредностима индикатора *Прикљученост становништва на канализациону мрежу и Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода* за 2021. годину, односно 2022. годину.

Подаци о вредностима индикатора *Прикљученост становништва на канализациону мрежу и Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода* нису садржани у бази статистичких података које води Републички завод за статистику.¹²² Републички завод за статистику једанпут годишње, у децембру, објављује *Еко-билтен* као посебну публикацију у којој се приказују коначни резултати истраживања и која садржи приказ најважнијих кретања и резултата у области животне средине. Као основни показатељи у овој публикацији приказују се, између осталог, подаци о проценту становника прикључених на водоводну и канализациону мрежу и системе за пречишћавање отпадних вода.

У годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину, нису наведени подаци о оствареној вредности индикатора за годину на коју се извештај односи нити су наведени подаци о последње објављеним вредностима индикатора из утврђених извора провере.

в) Приликом утврђивања броја израђене техничке документације, као извор провере коришћен је извештај о раду Републичке дирекције за воде која није била носилац планираних активности

У Акционом плану за спровођење Стратегије као извор провере за утврђивање вредности индикатора *Број израђене техничке документације* наведен је Извештај о раду Владе.

Приликом утврђивања вредности индикатора у поступку припреме годишњих извештаја о спровођењу Акционог плана Стратегије, нису обезбеђени нити коришћени подаци из извештаја о раду Министарства заштите животне средине које је било одређено за носиоца активности или других носилаца активности који имају обавезу да своје извештаје о реализацији активности из Акционог плана за спровођење Стратегије достављају Републичкој дирекцији за воде.

С обзиром да Републичка дирекција за воде није била носилац активности за меру на коју се овај индикатор односи, у извештајима о раду Републичке дирекције за воде нису могли бити садржани ни подаци неопходни за утврђивање резултата на основу реализованог обима планираних активности.

Због тога што подаци о оствареним вредностима утврђених индикатора нису били обезбеђени и благовремено доступни у наведеним изворима података, годишњи извештаји о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину, које је Републичка дирекција за воде доставила Влади Републике Србије, не садрже све потребне информације за адекватно праћење и анализу напретка у остваривању планираних циљева, мера и активности заштите вода од загађивања.

¹²² База објављених података доступна је на интернет страници Републичког завода за статистику: <https://data.stat.gov.rs/?caller=Sddb>.

Налаз 3.2: Настале промене у вредностима утврђених индикатора не одражавају реално у којој мери су постигнути планирани циљеви заштите вода од загађивања, јер је део утврђених циљева остварен пре почетка примене Акционог плана за спровођење Стратегије и пре завршетка планираних активности

У односу на 2019. годину, Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије планиран је: раст прикључености становништва на канализациону мрежу са 62,2% на 63,5%, раст прикључености становништва на постројења за пречишћавање отпадних вода са 12,9% на 15,4%, као и повећање удела пречишћених комуналних отпадних вода у насељима преко 2.000 становника са 13,96% на 18,3% до краја 2023. године.

Утврђене почетне вредности индикатора за праћење мере развоја комуналне инфраструктуре, које се односе на прикљученост становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода, не одговарају подацима званичне статистике о вредностима тих показатеља за наведену годину. Утврђене циљане вредности индикатора за 2022, односно 2023. годину мање су од стварних вредности тих показатеља у 2019. години у односу на коју се мери резултат, а планирани допринос реализације појединачних активности променама у вредности индикатора није познат. Подаци о учешћу пречишћених комуналних отпадних вода у насељима преко 2.000 становника за 2021. и 2022. годину нису познати, а према подацима званичне статистике, настала промена у прикључености становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода у периоду од 2019. до 2021. године већа је од планираних за период од 2019. до 2022. године, иако део активности није реализован у складу са планом па је и њихов ефекат одложен. Због неусклађености утврђених почетних вредности индикатора и недостатка података о очекиваном утицају појединачних активности, и поред тога што је у периоду од 2019. до 2021. године остварени раст прикључености становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода био већи од планираног, није могуће потврдити да настале промене у односу на 2019. годину адекватно одражавају и остварење планираних циљева заштите вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде.

Законом о планском систему Републике Србије уређено је да се показатељи учинка дефинишу ради праћења степена постизања општих или посебних циљева јавне политике, у односу на почетне вредности тих параметара, који могу бити: показатељи ефеката (на нивоу општег циља), показатељи исхода (на нивоу посебних циљева) и показатељи резултата (на нивоу мера јавних политика).¹²³ Такође, прописано је да се праћење спровођења и вредновање учинака јавних политика спроводи уз узимање у обзир података и информација добијених од свих органа и организација које су одговорне за спровођење мера, односно активности јавних политика, као и података и информација које су прибављене из других извора, а које се односе на учинке тих јавних политика.¹²⁴

1) Подаци о очекиваном утицају планираних активности заштите вода од загађивања нису познати, а део утврђених циљева остварен је и пре почетка примене Акционог плана за спровођење Стратегије

Акционим планом за спровођење Стратегије, почетне и циљане вредности индикатора утврђене су за шест од укупно десет утврђених индикатора у области заштите вода од загађивања (деталније описано у налазу 1.2), од којих се три односе на циљ и мере за смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде.

¹²³ Чл. 2 ст. 1 тач. 14) Закона о планском систему Републике Србије.

¹²⁴ Чл. 40 ст. 5 Закона о планском систему Републике Србије.

Табела бр. 11: Преглед утврђених базних и циљаних вредности индикатора за период од 2021. до 2023. године

Назив индикатора	Почетна вредност и година на коју се односи		Циљана вредност на крају године			Укупно планирана промена
	Вредност	Година	2021	2022	2023	
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7=6-2</i>
Процент пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника	13,96%	2019	15,2%	16,65%	18,3%	4,34%
Прикљученост становништва на канализациону мрежу	62,2%		62,6%	63,1%	63,5%	1,3%
Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода	12,9%		13,4%	14,3%	15,4%	2,5%

*Извор: Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Кроз утврђене вредности ових индикатора предвиђено је континуирано повећање удела пречишћених отпадних вода и прикључености становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода до краја 2023. године. Утврђене вредности индикатора указују на то да је очекиван утицај планираних активности на повећање учешћа пречишћених комуналних отпадних вода већи него на раст прикључености становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода.

Процент пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника

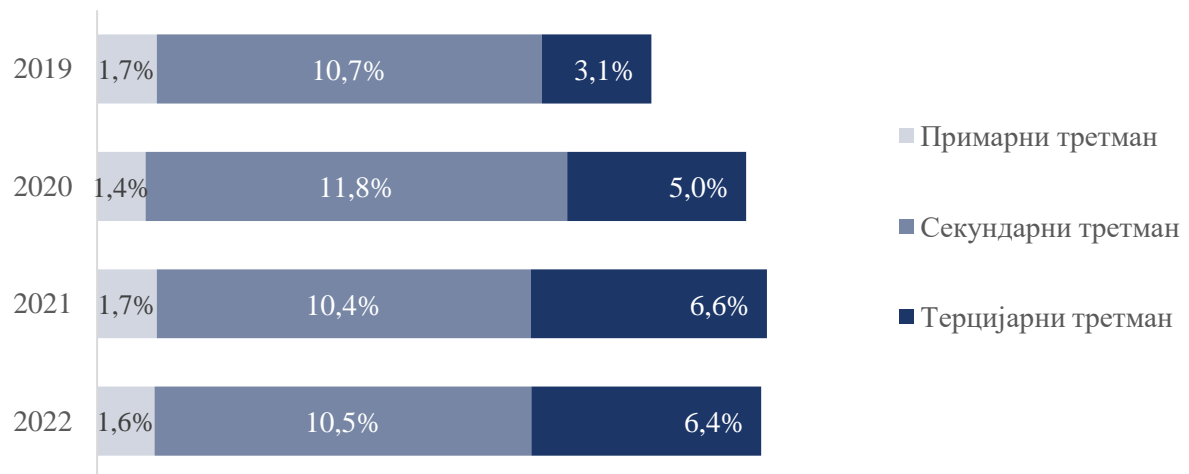
Акционим планом за спровођење Стратегије на нивоу посебног циља Смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде: изградњом канализационих система одговарајућег капацитета и степена пречишћавања у насељима већим од 2.000 становника планиран је раст учешћа пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника за 1,24% до краја 2021. године у односу на 2019. годину и додатних 1,45% у 2022. години, односно 1,65% у 2023. години, што представља укупан раст за 4,24% до краја 2023. године у односу на 2019. годину.

За утврђени индикатор нису обезбеђени подаци о његовој вредности на годишњем нивоу за 2019, 2021. и 2022. годину, нити су подаци о оствареној вредности исказани у годишњим извештајима о спровођењу Акционог плана Стратегије за 2021. и 2022. годину (описано у налазу 3.1).

У бази Републичког завода за статистику доступни су подаци о отпадним водама које су испуштене у јавну канализацију, као и подаци о пречишћеним количинама прикупљених отпадних вода према врсти третмана.

Графикон бр. 22: Кретање учешћа пречишћених отпадних вода које су испуштене у јавну канализацију у периоду 2019-2022. године, према врсти третмана

*Извор: Републички завод за статистику, Пречишћене отпадне воде из насеља према типу третмана (<https://data.stat.gov.rs/>).

На основу података званичне статистике, у 2019. години пречишћено је 15,5% отпадних вода које су испуштене у јавну канализацију, док је на крају 2021. године овај проценат износио 18,7%, а на крају 2022. године 18,5%. Евидентирана промена у уделу пречишћених комуналних отпадних вода односи се на сва насеља, без обзира на њихову величину, због чега није познато да ли и у којој мери настале промене одговарају променама утврђеног индикатора.

Због тога што подаци о вредности утврђеног индикатора нису доступни, није могуће потврдити његову почетну вредност, нити је могуће на нивоу посебног циља на који се односи оценити да ли су остварене циљане вредности индикатора за 2021. и 2022. годину и да ли је и колики напредак остварен у односу на 2019. годину.

Процент прикључености становништва на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода

Акционим планом за спровођење Стратегије за праћење резултата мере развоја комуналне инфраструктуре у области отпадних вода утврђени су индикатори који се прате у оквиру званичне статистике у области вода, а њихове вредности се објављују једанпут годишње, начелно у децембру, за претходну годину. Подаци о вредностима ових индикатора се не објављују у бази статистичких података и њихове вредности нису расположиве на нивоу градова, општина или насеља (описано у налазу 3.1).

Утврђене почетне вредности индикатора у Акционом плану за спровођење Стратегије не одговарају подацима званичне статистике о вредностима тих показатеља за годину за коју је наведено да се подаци односе.

Табела бр. 12: Упоредни преглед података о почетној вредности индикатора у Акционом плану за спровођење Стратегије и података које је обавио Републички завод за статистику

Индикатор	Вредност показатеља	Година на коју се податак односи према Акционом плану	Година на коју се податак односи према подацима Републичког завода за статистику
Прикљученост становништва на канализациону мрежу	62,2%	2019.	2017.

Индикатор	Вредност показатеља	Година на коју се податак односи према Акционом плану	Година на коју се податак односи према подацима Републичког завода за статистику
Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода	12,9%		2018. ¹²⁵

*Извор: ДРИ, на основу података из Акционог плана за спровођење Стратегије и података из Еко-билтена за 2019. годину.

Подаци о вредности утврђених индикатора за 2019. годину објављени су 14. децембра 2020. године у Еко-билтену за 2019. годину.¹²⁶

Подаци званичне статистике објављени до 30. јуна 2023. године садрже податке о прикључености становништва на канализациону мрежу, односно постројења за пречишћавање отпадних вода закључно са подацима за 2021. годину. Ови подаци објављени су 15. децембра 2022. године у Еко-билтену за 2021. годину.

Табела бр. 13: Преглед односа циљаних вредности индикатора Акционог плана за спровођење Стратегије и података званичне статистике

Индикатор	Акциони план				Еко-билтен				
	2019.	2021.	2022.	2023.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Прикљученост становништва на канализациону мрежу	62,2%	62,6%	63,1%	63,5%	62,2%	63%	64,9%	65,9%	67,2%
Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода	12,9%	13,4%	14,3%	15,4%	13,9%	14,1%	14,4%	15%	15,9%

*Извор: ДРИ, на основу података из Акционог плана за спровођење Стратегије и Еко-билтена за 2021. годину.

Поређењем података званичне статистике и утврђених циљаних вредности индикатора за 2021, 2022. и 2023. годину, утврђено је:

- да је стварна вредност индикатора *Прикљученост становништва на канализациону мрежу* у 2019. години већа од његове циљане вредности за 2023. годину;
- да је стварна вредност индикатора *Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода* у 2019. години већа од његове циљане вредности за 2022. годину, док је његова циљана вредност за 2023. годину остварена током 2021. године.

У вези са утврђеним одступањем у вредностима индикатора, односно периода на који се исти односе, Републичка дирекција за воде је навела да су подаци о почетним вредностима показатеља преузети из података званичне статистике који су били доступни у 2019. години, због чега је 2019. година наведена као базна година.

Приликом састављања годишњих извештаја за 2021. и 2022. годину о спровођењу Акционог плана Стратегије, Републичка дирекција за воде није као показатеље оствареног резултата користила последње доступне податке о вредностима утврђених индикатора, због

¹²⁵ Провером података званичне статистике утврђено је да се коришћена вредности индикатора односи на вредност индикатора одрживог развоја 6.3.1 - Удео токова отпадних вода из домаћинства и индустрије које се безбедно пречишћавају, који представља проценат становништва обухваћеног најмање секундарним третманом за пречишћавање отпадних вода.

¹²⁶ Подаци о датуму објављивања публикација преузети су са интернет странице Републичког завода за статистику: <https://www.stat.gov.rs/publikacije/>.

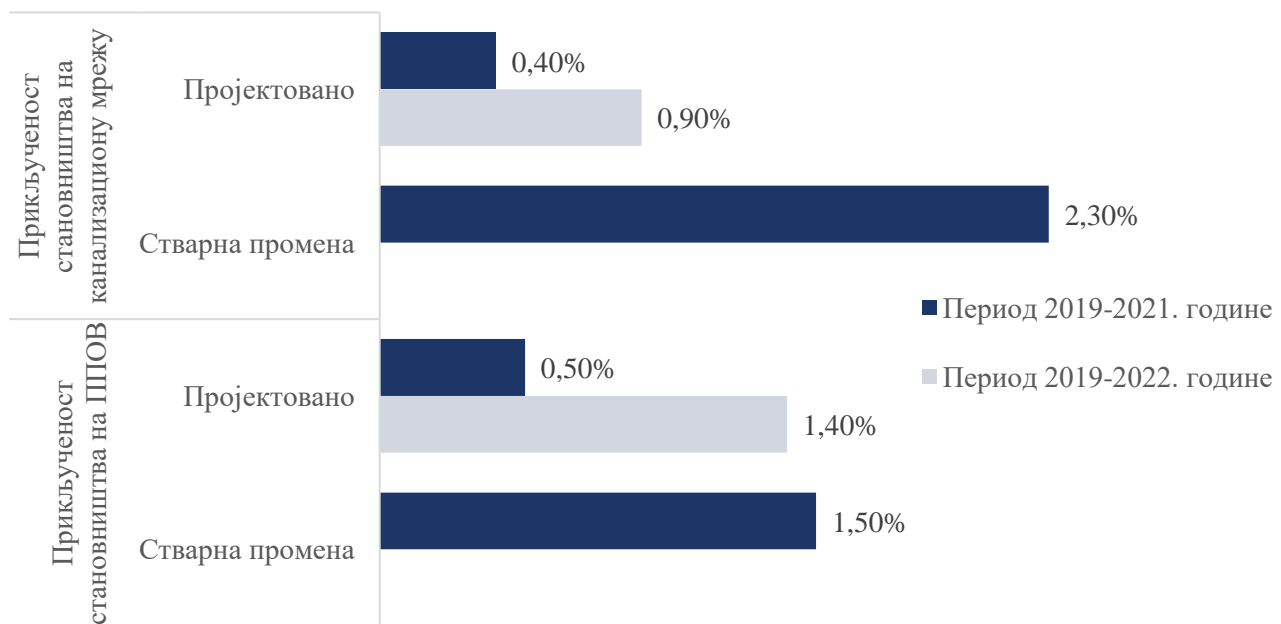
чега у годишњим извештајима нису исказани подаци о оствареним резултатима (описано у налазу 3.1).

На основу разлика између утврђених почетних и циљаних вредности индикатора Акционог плана за спровођење Стратегије, планиран је:

- (1) раст прикључености становништва на канализациону мрежу за 0,4% до краја 2021. године у односу на стање на крају 2019. године и додатних 0,5% у току 2022. године, односно 0,4% у току 2023. године, што представља укупно повећање од 1,3%;
- (2) раст прикључености становништва на постројења за пречишћавање отпадних вода за 0,5% до краја 2021. године у односу на стање на крају 2019. године и додатних 0,9% у току 2022. године, односно 1,1% у току 2023. године, што представља укупно повећање од 2,5%.

За разлике између пројектованих циљаних вредности индикатора за 2021. и 2022. годину и њихових почетних вредности из 2019. године, није познато колики је планирани допринос појединачних активности.

Графикон бр. 23: Преглед односа пројектованих и стварно насталих промена индикатора

*Извор: ДРИ, на основу података о почетним и циљаним вредностима индикатора Акционог плана за спровођење Стратегије и података Републичког завода за статистику за период 2019-2021. године.

Код оба индикатора стварно евидентиране промене њихове вредности за период од 2019. до 2021. године су веће од пројектованих промена за период од 2019. до 2022. године. За настале промене нису обезбеђени подаци у којој мери су резултат активности Акционог плана за спровођење Стратегије.

Изостанак података о очекиваном и стварном утицају планираних мера на циљане вредности показатеља и њихова неусклађеност са подацима званичне статистике доводи до настанка волатилности циљева заштите вода од загађивања и немогућности њиховог прилагођавања у складу са динамиком напретка и онемогућава анализу постигнутих резултата у области заштите вода од загађивања и узрока који су могли довести до одступања.

2) **Циљане вредности индикатора су достигнуте иако нису све активности реализоване у складу са планом и њихови ефекти још увек нису евидентирани**

Републички завод за статистику Републике Србије, у оквиру статистике животне средине, између осталог, објављује и податке о:

- 1) количинама испуштених отпадних вода насеља према пореклу,
- 2) броју домаћинстава прикључених на канализациону мрежу,
- 3) испуштеним отпадним водама у системе за одвођење отпадних вода према типу третмана.

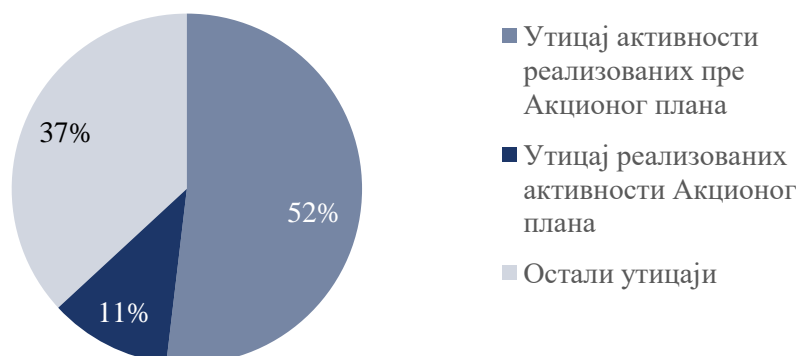
Подаци званичне статистике за 2021. и 2022. годину о количинама испуштених отпадних вода насеља према пореклу, броју домаћинстава прикључених на канализациону мрежу и испуштеним отпадним водама у системе за одвођење отпадних вода према типу третмана, уз друге потребне податке којима располаже званична статистика, користе се и за утврђивање учешћа пречишћених комуналних отпадних вода и процента становништва прикључених на канализациону мрежу и постројења за пречишћавање отпадних вода.

Током 2021. и 2022. године завршене су три планиране активности изградње постројења за пречишћавање отпадних вода. Због тога што до краја 2022. године постројења за пречишћавање отпадних вода Врања и Лесковца нису отпочела са званичним радом (*описано у налазу 2.2*), подаци Републичког завода за статистику не обухватају ефекте ових активности за 2021, односно 2022. годину, до када је према Акционом плану за спровођење Стратегије био планиран њихов завршетак.

У 2021. години на канализациону мрежу је било прикључено за 28.651 више домаћинстава него 2019. године, од чега се на градове и општине у којима је Акционим планом за спровођење Стратегије планирана реализација активности изградње постројења за пречишћавање отпадних вода са проширењем канализационе мреже односи 10,2%.

Учешће испуштених отпадних вода у системе за одвођење отпадних вода за које је обезбеђена нека врста третмана у 2021. години износило је 18,7%, што је за 3,2% више него у 2019. години. На насталу промену утицале су промене у количинама прикупљених и пречишћених отпадних вода, као и промене у прикључености домаћинстава на канализациону мрежу. Део насталих промена односи се на промене у градовима и општинама у којима се реализују планиране активности Акционог плана за спровођење Стратегије, док се део насталих промена односи на градове и општине у којима су одређене активности реализоване у периоду пре усвајања Акционог плана за спровођење Стратегије, односно друге активности које нису обухваћене Акционим планом за спровођење Стратегије.

Графикон бр. 24: Преглед структуре утицаја активности на настале промене у учешћу пречишћених комуналних отпадних вода у 2021. години у односу на 2019. годину

*Извор: ДРИ, на основу података званичне статистике о испуштеним и пречишћеним комуналним отпадним водама за 2019. и 2021. годину.

Од укупно пречишћених комуналних отпадних вода у 2021. години, 1,6% се односи на комуналне отпадне воде града Крушевца, што одговара половини настале промену у учешћу пречишћених комуналних отпадних вода у односу на 2019. годину, док се 0,36% односи на комуналне отпадне воде општине Рашка.

На укупно насталу промену у учешћу пречишћених комуналних отпадних вода за период од 2019. до 2021. године, реализација активности Акционог плана за спровођење Стратегије утицала је са 11%, на резултате активности за које је наведено да су реализоване у периоду пре усвајања Акционог плана за спровођење Стратегије односи се 52% настале промене, док се 37% настале промене не може приписати утицају активности које су део планираних мера заштите вода од загађивања.

У оквиру „Програма водоснабдевања и пречишћавања отпадних вода у општинама средње величине у Србији III“ изграђено је постројење за пречишћавање отпадних вода у граду Крушевцу капацитета 90.000 ЕС.¹²⁷ Решење о употребној дозволи за постројење за пречишћавање отпадних вода града Крушевца издато је 30. новембра 2021. године.

Слика бр. 6: Постројење за пречишћавање отпадних вода града Крушевца

*Фото: Преузето из Извештаја о раду Министарства грађевине, саобраћаја и инфраструктуре за 2021. годину.

У званичним подацима Републичког завода за статистику, евидентирано је да је у систем јавне канализације града Крушевца током 2020. и 2021. године испуштено укупно 9,69 милиона метара кубних отпадних вода које су пречишћене терцијарним третманом и испуштене у реку Западну Мораву. На отпадне воде града Крушевца односи се 20% укупно испуштених комуналних отпадних вода, односно 70% пречишћених комуналних отпадних вода, које су у 2021. години испуштене у реку Западну Мораву и једине су за које је обезбеђен терцијарни третман пречишћавања.

На основу реализованих активности Акционог плана за спровођење Стратегије у марту 2021. године добијена је употребна дозвола за рад постројења за пречишћавање отпадних вода Рашка, док је поступак за добијање употребне дозволе за рад постројења у Врању и Лесковцу још увек у току.

У званичним подацима Републичког завода за статистику евидентирано је да је у систем јавне канализације општине Рашка током 2020. и 2021. године испуштено укупно 2,39 милиона метара кубних отпадних вода које су пречишћене секундарним третманом и испуштене у реку

¹²⁷ Вредност пројекта износила је 14,3 милиона евра, а у оквиру пројекта изграђена је и канализациона и колекторска мрежа у дужини од 64 километара.

Ибар. Према подацима Јавног комуналног предузећа „Рашка“ у току 2022. године пречишћено је укупно 781,2 хиљаде метара кубних отпадних вода што представља око 2/3 укупних количина отпадних вода насеља које се прикупљају системом јавне канализације на територији општине Рашка.

Пробни рад изграђених постројења за пречишћавање отпадних вода у Лесковцу и Врању отпочео је у току 2022. године. Према подацима званичне статистике из градова Лесковац и Врање у току 2021. године испуштено је укупно 6,94 милиона метара кубних отпадних вода за које претходно није обезбеђен третман. Комуналне отпадне воде ових градова чиниле су 51% укупно испуштених количина комуналних отпадних вода у Јужну Мораву.

Током пробног рада постројења за пречишћавање отпадних вода, у 2022. години у Јужну Мораву испуштено је 4,64 милиона метара кубних пречишћених комуналних отпадних вода Лесковца и 2,49 милиона метара кубних пречишћених комуналних отпадних вода Врања. Због тога што до краја 2022. године постројења за пречишћавање отпадних вода Врања и Лесковца нису отпочела са званичним радом, Републичком заводу за статистику за 2022. годину нису достављени подаци о пречишћеним количинама отпадних вода, тако да подацима званичне статистике за 2022. годину неће бити обухваћени ефекти реализованих активности на учешће пречишћених комуналних отпадних вода и прикљученост становништва на постројења за пречишћавање отпадних вода. На тај начин је до краја 2022. године изостао и утицај на промене у вредности индикатора реализованих активности на које се односи 90% укупно оствареног увећања изграђеног капацитета постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода у току 2021. и 2022. године, а чији је планирани рок за завршетак активности био до краја 2022. године.

Налаз 3.3: Индикатори потциља одрживог развоја 6.3 показују да је од усвајања Агенде 2030 у Републици Србији остварен напредак, али услед изостанка национално утврђених циљева и разлика у обухвату и вредностима индикатора, које објављују Републички завод за статистику и Статистичка јединица Уједињених нација, оцена напретка зависи од тога који се индикатори користе

Потциљ 6.3 одрживог развоја односи се на унапређење квалитета воде смањењем загађења, елиминисањем одлагања и минимизовањем испуштања опасних хемикалија и материјала, смањењем удела непречишћених отпадних вода и повећањем рециклаже и безбедне поновне употребе, а праћење напретка врши се преко утврђених националних и глобалних индикатора.

Услед изостанка национално утврђених циљева, напредак Републике Србије у остварењу потциља одрживог развоја 6.3 Агенде 2030 оцењује се кроз остварену промену индикатора у односу на почетну годину за коју постоје подаци. Напредак у смањењу испуштених непречишћених отпадних вода у Републици Србији прати се преко индикатора који показује удео становника који су прикључени на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом. Овај индикатор бележи константан раст, а у периоду од 2016. до 2021. године повећан је за 3,85%. Према подацима које је објавила Статистичка јединица Уједињених нација у Републици Србији, у 2022. години је у Републици Србији удео токова отпадних вода из домаћинства који се безбедно пречишћава износио је 36,48% отпадних вода из домаћинства, што је за 9,42% више у односу на објављени податак за 2020. годину. Према подацима Агенције за заштиту животне средине, учешће водних тела која имају добар квалитет воде у окружењу (добар амбијентални квалитет воде) за период 2017–2019. године износи 69%, што је за 1,6% више него за период 2014–2016. године. Подаци о уделу водних тела са добрим статусом воде на порталу Статистичке јединице Уједињених нација доступни

су само за 2020. годину. Између вредности овог индикатора за 2020. годину на порталу Статистичке јединице Уједињених нација и Републичког завода за статистику постоје разлике, које су најизраженије када је у питању учешће речних водних тела са добрим статусом воде. Индикатори које прате и чије вредности објављују Републички завод за статистику и Статистичка јединица Уједињених нација међусобно се разликују по обухвату и периоду на који се односе, због чега и оцена напретка Републике Србије у остваривању потциља 6.3 одрживог развоја зависи од тога који се подаци користе.

Агендом 2030 утврђено је да ће се циљеви и потциљеви пратити и процењивати помоћу скупа глобалних индикатора, допуњених индикаторима на регионалном и националном нивоу које ће дефинисати државе чланице. За праћење напретка у остваривању потциља одрживог развоја 6.3 на глобалном нивоу одређени су индикатори:

- 6.3.1 – Удео токова отпадних вода из домаћинства и индустрије које се безбедно пречишћавају и
- 6.3.2 – Удео водних тела која имају добар статус воде.

За праћење и обезбеђивање поузданих података неопходних за праћење циљева одрживог развоја за Републику Србију задужен је Републички завод за статистику.¹²⁸ Републички завод за статистику је у 2017. години формирао Радну групу за праћење индикатора одрживог развоја, а на интернет страници Републичког завода за статистику развијен је национални портал за праћење индикатора циљева одрживог развоја Агенде 2030. На овом порталу објављују се и извештаји о напретку у остваривању циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији.¹²⁹

Табела бр. 14: Упоредни преглед индикатора за праћење потциља одрживог развоја 6.3 које користе Статистичка јединица Уједињених нација, Републички завод за статистику и Евростат

Статистичка јединица Уједињених нација	Републички завод за статистику	Евростат
6.3.1 Удео токова отпадних вода из домаћинства и индустрије које се безбедно пречишћавају (С060301)	6.3.1 Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом	06_20 Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом
6.3.2. Удео водних тела која имају добар статус воде (С060302)	6.3.2 Удео водних тела која имају добар статус воде	06_30 Биохемијска потражња за кисеоником у рекама; 06_40 Нитрати у подземним водама 06_50 Фосфат у рекама

*Извор: ДРИ, на основу листе индикатора циљева одрживог развоја Уједињених нација,¹³⁰ Републичког завода за статистику¹³¹ и Евростата.¹³²

На порталу за праћење индикатора циљева одрживог развоја који води Републички завод за статистику потциљ одрживог развоја 6.3 прати се преко два индикатора, и то:

¹²⁸ У складу са Декларацијом о улози националних статистичких институција у мерењу и праћењу Циљева одрживог развоја, Конференција Европских статистичара, доступно на <https://sdg.indikatori.rs/media/1465/deklaracija-o-ulozu-nsi-cir.pdf>.

¹²⁹ Доступно на <https://sdg.indikatori.rs/>.

¹³⁰ Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development, https://unstats.un.org/sdgs/indicators/Global%20Indicator%20Framework%20after%202023%20refinement_Eng.pdf

¹³¹ <https://sdg.indikatori.rs/area/clean-water-and-sanitation>

¹³² <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/database/clean-water-and-sanitation>

- 6.3.1 – Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом, који се разликује од глобално утврђеног индикатора а истовремено одговара индикатору који користи Евростат.¹³³ Податке о овом индикатору обезбеђује Републички завод за статистику и доступни су на порталима Републичког завода за статистику и Евростата на годишњем нивоу за период од 2000. године.¹³⁴
- 6.3.2 – Удео водних тела која имају добар статус воде, који одговара глобално утврђеном индикатору и за који Евростат не објављује податке. Податке о овом индикатору обезбеђује Агенција за заштиту животне средине и на порталу Републичког завода за статистику доступни су подаци за 2017. годину (односе се на период 2014–2016. године) и 2020. годину (односе се на период 2017–2019. године).

На интернет страници Републичког завода за статистику објављени су годишњи извештаји о напретку у остваривању циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији за 2020, 2021. и 2022. годину у којима је, на основу доступних података о вредностима индикатора, приказано стање и дата оцена напретка у остваривању циљева одрживог развоја.

Табела бр. 15: Преглед оцене напретка за индикаторе потциља 6.3 у извештајима о напретку у остваривању циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији

Година извештаја	Индикатор 6.3.1				Индикатор 6.3.2			
	Период	Промена		Оцена напретка	Период	Промена		Оцена напретка
		Апсолутна	СГРС ¹³⁵			Апсолутна	СГРС	
2020.	2010–2018.	4,3%	5,2%	Значајан напредак	нема података			
2021.	2010–2019.	4,5%	4,79%	Значајан напредак	2014–2016	5,6%	2,9%	Значајан напредак
2022.	2010–2021.	6,1%	4,99%	Значајан напредак	2017–2020	4,5%	2,35%	Значајан напредак

*Извор: ДРИ, на основу годишњих извештаја за 2020, 2021. и 2022. годину о напретку у остваривању циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији.

С обзиром да у Републици Србији за потциљ 6.3 одрживог развоја нису дефинисани национално специфични циљеви, односно квантитативне мере које би требало достићи у дефинисаном временском оквиру, а у односу на које се напредак може пратити на основу квантитативних индикатора, за мерење напретка приликом годишњег извештавања примењена је методологија коју Евростат примењује за циљеве одрживог развоја без квантитативних индикатора.¹³⁶ У складу са овом методологијом напредак се прати у односу на почетну годину за коју постоје подаци, па се мери степен у коме се напредак креће, у позитивном или негативном смеру. Напредак се изражава преко сложене годишње стопе раста (СГРС) при чему

¹³³ Population connected to at least secondary wastewater treatment (sdg_06_20)

¹³⁴ Републички завод за статистику податке потребне за одређивање вредности овог индикатора прикупља на годишњем нивоу у оквиру статистичког истраживања „Снабдевање питком водом и одвођење отпадних вода из насеља“ и располаже подацима на годишњем нивоу за период од 2000. године. Методологија за утврђивање вредности глобалног индикатора 6.3.1 доступна је од 2020. године, а доступност података о популацији прикљученој на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом и усклађеност са индикатором који прати Евростат определили су Републички завод за статистику да га објави као замену, односно прокси индикатор за глобални индикатор 6.3.1.

¹³⁵ Сложена годишња стопа раста.

¹³⁶ EU SDG monitoring report 2023 – assessment approach, доступно на <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/276524/16689782/The+assessment+of+indicator+trends+against+SDG-related+EU+objectives+and+targets.pdf/aa0074d1-928d-db61-770b-3730231fea79?t=1683207364889>.

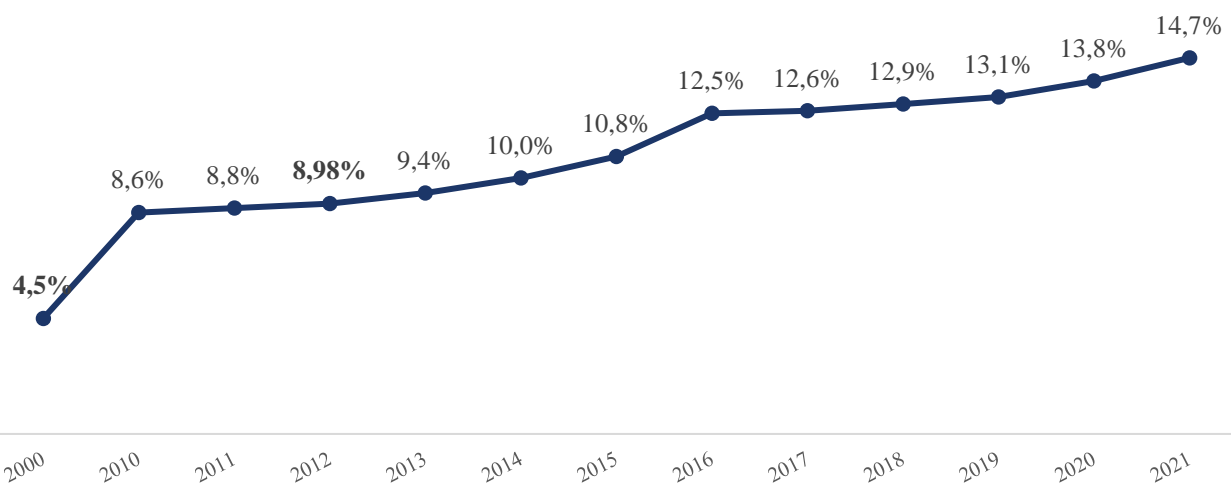

се промене од 1% и више оцењују се као значајан напредак према циљу, промене веће или једнаке 0, али мање од 1% оцењују се као умерени напредак према циљу, мање од 0, али веће од -1% као умерени тренд који се удаљава од циља и испод -1% као изражени тренд удаљавања од циља.¹³⁷

Вредности индикатора 6.3.1

Подаци Републичког завода за статистику о вредности индикатора 6.3.1 – Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом показују да учешће становништва које је прикључено на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом константно расте.

Графикон бр. 25: Преглед кретања вредности индикатора 6.3.1 Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом у Републици Србији за период 2000–2021. године

*Извор: Републички завод за статистику, <https://sdg.indikatori.rs>.

У односу на датум ступања на снагу Агенде 2030, односно у периоду 2016–2021. године број становника који је прикључен на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом повећан је са 10,82% на крају 2015. године на 14,67% на крају 2021. године, односно за 3,85%.

Графикон бр. 26: Преглед годишњег повећања вредности индикатора 6.3.1 – Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом у периоду 2016–2021. године

*Извор: ДРИ, на основу података Републичког завода за статистику о вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3.1 (<https://sdg.indikatori.rs>).

¹³⁷ Извештај о напретку у остваривању циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији, извештај за 2022. годину, доступно на: <https://sdg.indikatori.rs/dokumenti/>.

У периоду од ступања на снагу циљева одрживог развоја Агенде 2030, вредност индикатора је расла сваке године, али неједнаким интензитетом. Просечно повећање вредности индикатора износило је 0,64% на годишњем нивоу, при чему су промене биле најизраженије у првој и последњој години посматраног периода. Посматрано преко сложене стопе годишњег раста, у периоду од ступања на снагу Агенде 2030 проценат становништва прикљученог на третман отпадних вода повећан је по стопи од 5,2%.

Настале промене у прикључености становништва на системе јавне канализације са постројењима за пречишћавање отпадних вода пре њиховог испуштања са најмање секундарним третманом у периоду од 2016. до 2021. године су резултат:

- повећања прикључености становништва на системе јавне канализације са већ постојећим постројењима за пречишћавање отпадних вода,
- изградње нових постројења за пречишћавање отпадних вода насеља, односно комуналних отпадних вода или надоградње постојећих и њиховог повезивања на постојећу или новоизграђену канализациону мрежу.

На основу анализе података званичне статистике о промени броја домаћинстава прикључених на канализациону мрежу у периоду од 2016. до 2021. године, утврђено је да се број домаћинстава прикључених на системе јавне канализације код 107 градова и општина укупно увећао за 112.971. Према подацима званичне статистике, на крају 2021. године пречишћавање отпадних вода најмање секундарним третманом било је обезбеђено у 36 градова и општина, од којих у пет градова и општина такав третман није постојао у 2015. години. Наведене промене утицале су и на повећање прикључености становништва на системе јавне канализације код којих је обезбеђен најмање секундарни третман отпадних вода.

Графикон бр. 27: Структура настале промене у учешћу домаћинстава прикључених на јавну канализацију са најмање секундарним третманом у периоду 2016–2021. године, према основу настале промене

*Извор: ДРИ на основу података Републичког завода за статистику.

У периоду од 2016. до 2021. године, број домаћинстава која имају прикључак на јавну канализацију са обезбеђеним пречишћавањем комуналних отпадних вода најмање секундарним третманом, у градовима и општинама код којих је овај третман био обезбеђен и пре 2016. године, порастао је за 26.353. Поред тога, у пет градова и општина код којих је у истом периоду успостављен најмање секундарни третман пречишћавања комуналних отпадних вода, на канализациону мрежу је у 2021. години било прикључено укупно 55.112 домаћинстава, што представља 68% укупно настале промене у броју домаћинстава која имају прикључак на јавну канализацију са обезбеђеним пречишћавањем комуналних отпадних вода најмање секундарним третманом у односу на 2015. годину.

У бази Републичког завода за статистику доступни су подаци о испуштеним отпадним водама у јавну канализацију према пореклу отпадних вода, као и о пречишћеним количинама отпадних вода испуштених у јавну канализацију према врсти третмана. Подаци о отпадним водама које су испуштене у јавну канализацију према врсти пречишћавања доступни су за период од 2008. године.

Графикон бр. 28: Кретање количина испуштених отпадних вода из насеља у периоду 2008–2022. године

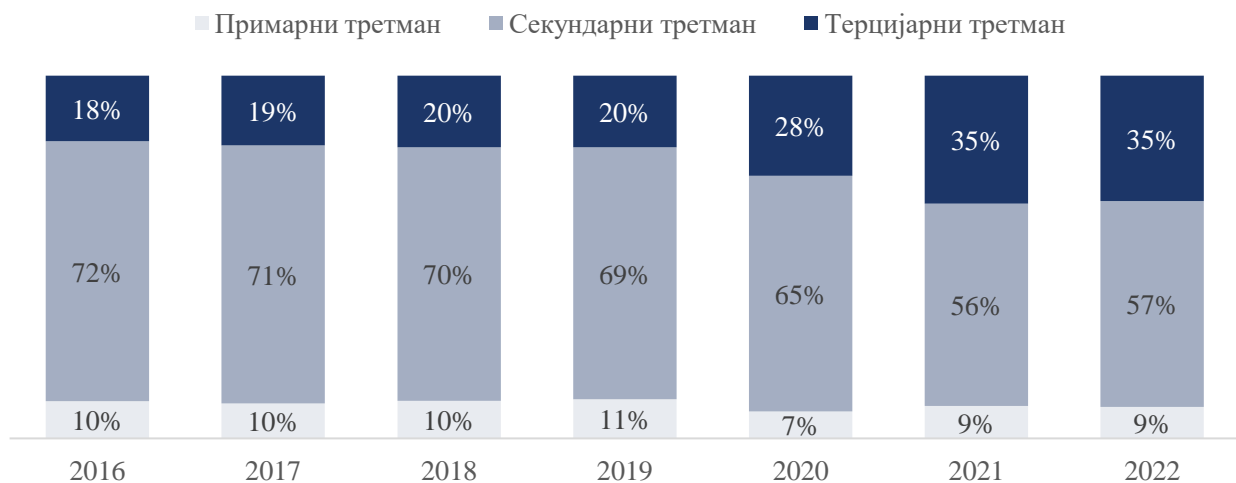

*Извор: Републички завод за статистику.

Подаци о испуштеним отпадним водама из насеља указују на то да, дугорочно посматрано, количине пречишћених отпадних вода најмање секундарним третманом имају растући тренд.

Подаци званичне статистике о количинама пречишћених отпадних вода према врсти третмана у периоду 2016–2022. године указују на то да је дошло и до промена у структури пречишћених отпадних вода која се испуштају у систем јавне канализације према врсти третмана.

Графикон бр. 29: Преглед количина пречишћених отпадних вода из насеља које су испуштене у јавну канализацију, према врсти третмана, у периоду 2016–2022. године

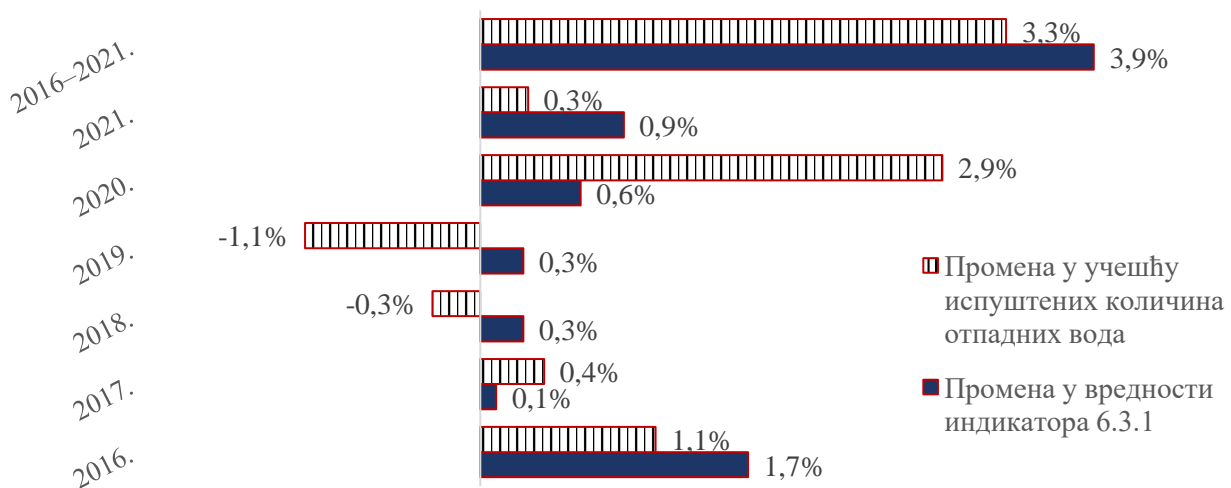
*Извор: Републички завод за статистику.

Према подацима званичне статистике о количинама пречишћених отпадних вода према врсти третмана, повећање пречишћених количина отпадних вода које су пречишћене најмање секундарним третманом у периоду од 2016. до 2022. године истовремено је праћено повећаним учешћем испуштених отпадних вода које се пречишћавају терцијарним третманом, што указује на то да је дошло и до унапређења у врсти третмана испуштених отпадних вода.

Иако у периоду од 2016. до 2021. године количине пречишћених отпадних вода најмање секундарним третманом имају растући тренд, удео пречишћених отпадних вода који је пречишћен најмање секундарним третманом пре испуштања у јавну канализацију на годишњем нивоу варира, зависно од кретања количина укупно испуштених отпадних вода. Због наведеног, константан пораст вредности индикатора 6.3.1 у периоду 2016–2021. године, којим се прати учешће становништва која су прикључена на систем јавне канализације са најмање секундарним третманом, није имао за резултат исте промене у учешћу количина испуштених отпадних вода које су пречишћене најмање секундарним третманом.

Графикон бр. 30: Упоредни преглед промена у вредности индикатора 6.3.1 и промена у учешћу испуштених количина отпадних вода које су пречишћене најмање секундарним третманом у периоду 2016–2021. године

*Извор: ДРИ, на основу анализе у промени вредности наведених показатеља.

У 2021. години, удео количина испуштених комуналних отпадних вода у систем јавне канализације које су пречишћене најмање секундарним третманом пре њиховог испуштања у реципијент био је 17%. Подаци о насталим променама у учешћу количина пречишћених отпадних вода испуштених у јавну канализацију указују на то да је у појединим годинама забележен пад у вредности овог показатеља и поред тога што је остварен раст учешћа становништва која су прикључена на систем јавне канализације са најмање секундарним третманом.

Глобални индикатор 6.3.1 прати учешће токова отпадних вода из домаћинства, услужних и индустријских активности који се пречишћава на извору или централизовано у постројењима за пречишћавање отпадних вода пре испуштања у животну средину у односу на укупно генерисане количине отпадних вода. Глобални индикатор 6.3.1 обрачунава више међународних агенција,¹³⁸ а овај индикатор састоји се из два (под)индикатора:

- Удео токова отпадних вода из домаћинстава које се безбедно пречишћавају,

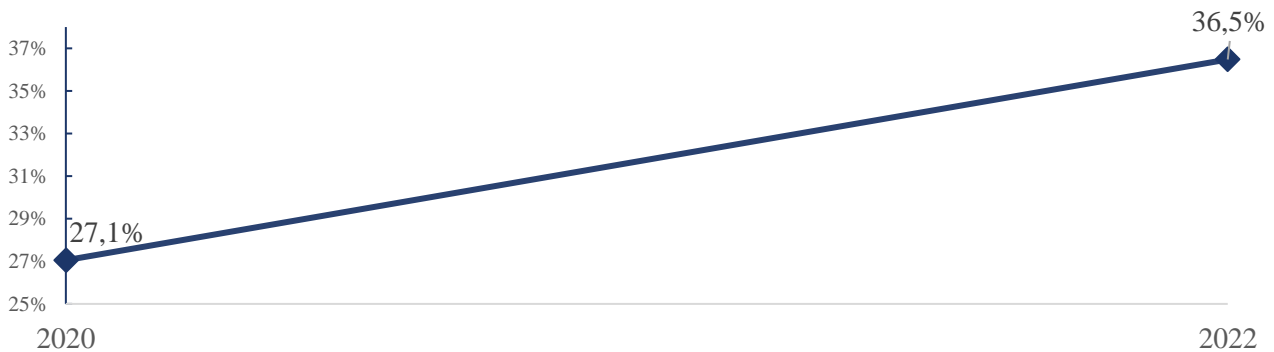
¹³⁸ United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat), World Health Organization (WHO), and the United Nations Statistics Division (UNSD).

- Удео токова отпадних вода из индустрије које се безбедно пречишћавају.

На порталу Статистичке јединице Уједињених нација¹³⁹ објављени су подаци о процењеним вредностима индикатора 6.3.1 за Републику Србију које се односе на удео токова отпадних вода из домаћинства које се безбедно пречишћавају за 2020. и 2022. годину. Вредност овог (под)индикатора у тренутку ступања на снагу Агенде 2030 није одређена, због чега није могуће одредити колики је напредак остварен нити колика би требало да буде његова циљана вредност на крају 2030. године у складу са захтевом да се преполови количина непречишћених отпадних вода на глобалном нивоу.

Графикон бр. 31: Преглед објављених података о вредности индикатора 6.3.1 – Удео токова отпадних вода из домаћинства које се безбедно пречишћавају

*Извор: <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/countryprofiles/srb#goal-6>.

Према објављеним подацима о вредности индикатора *Удео токова отпадних вода из домаћинства које се безбедно пречишћавају* у Републици Србији, у 2022. години био је 36,48% и повећан је у односу на 2020. годину за 9,42%.

Коришћење различитих индикатора доводи до тога да се и настале промене у истом периоду разликују, због чега и оцена напретка у остваривању потциља одрживог развоја 6.3 зависи од тога који се од утврђених индикатора користи.

За одређивање вредности индикатора *Удео токова отпадних вода из домаћинства које се безбедно пречишћавају* планирано је коришћење података званичне статистике¹⁴⁰ и података у вези са третманом отпадних вода које прикупљају Светска здравствене организације и УНИЦЕФ-а у оквиру заједничког програма за праћење водоснабдевања, санитације и хигијене.¹⁴¹

Подаци о количини испуштених отпадних вода, количини пречишћених отпадних вода и уделу пречишћених у испуштеним отпадним водама нису објављени на порталу Статистичке јединице Уједињених нација нити на порталу Евростата. Републички завод за статистику не објављује податак о уделу токова отпадних вода из домаћинства које се безбедно пречишћавају.

Према подацима Републичког завода за статистику, учешће количина комуналних отпадних вода за које је обезбеђена бар нека врста третмана пре њиховог испуштања у реципијент повећано је у односу на период пре ступања на снагу циљева одрживог развоја Агенде 2030 са 15,3% на 18,7% у 2021. години, односно 18,5% у 2022. години. Остварена

¹³⁹ <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/database>.

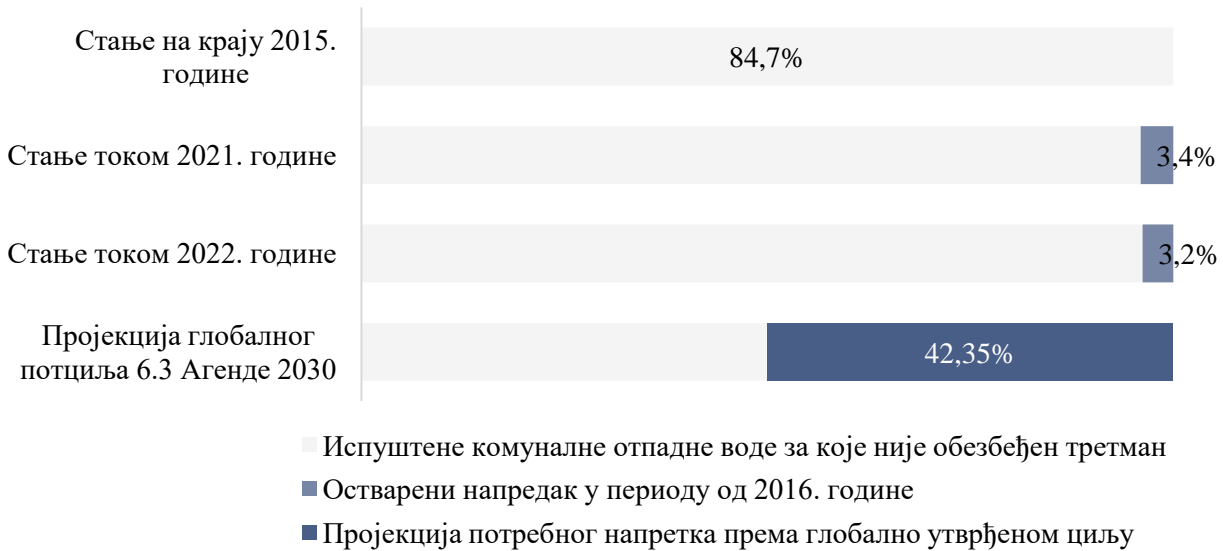
¹⁴⁰ За земље чланице ЕУ и земље кандидате за чланство у ЕУ подаци о испуштеним и пречишћеним отпадним водама преузимају се из базе Евростата.

¹⁴¹ Ови подаци се прикупљају примарно за одређивање вредности индикатора 6.2.1.а Удео становништва које користи услуге санитације којима се безбедно управља.

промена је релативно мала у односу на амбицију потциља одрживог развоја 6.3 на глобалном нивоу којом је предвиђено да се до 2030. године преполови учешће непречишћених отпадних вода.

Графикон бр. 32: Преглед удела комуналних отпадних вода које су испуштене без третмана и оствареног напретка у односу на глобално утврђени потциљ 6.3 Агенде 2030

*Извор: ДРИ, на основу података Републичког завода за статистику.

У 2021. години у односу на 2015. годину, количина отпадних вода из насеља која је испуштена у реципијент без пречишћавања смањена је са 84,7% на 81,3% укупно прикупљених количина отпадних вода системом јавне канализације. Настала промена до краја 2021. године представља 8% од потребног смањења у односу на пројекцију глобално успостављеног потциља одрживог развоја 6.3 којим је планирано да се до краја 2030. године преполови учешће непречишћених отпадних вода. Прелиминарни подаци званичне статистике указују на то да је у 2022. години дошло до раста учешћа количина отпадних вода из насеља које су без пречишћавања испуштене у реципијент за 0,2%.

Вредности индикатора 6.3.2

Индикатор потциља одрживог развоја 6.3.2 – Удео водних тела која имају добар статус воде, намењен је праћењу квалитета амбијенталне воде. Квалитет амбијенталне воде се односи на природну, непречишћену воду у рекама, језерима и подземним водама и представља комбинацију природних утицаја заједно са утицајима свих антропогених активности. Индикатор се израчунава као пропорција броја водних тела имају добар статус воде према укупном броју процењених водних тела, изражено у процентима. Како је континуирано праћење свих површинских и подземних вода економски неизводљиво и није потребно да би се у довољној мери окарактерисало стање квалитета амбијенталних вода у земљи, свака земља самостално треба да одлучи која су речна, језерска и подземна водна тела репрезентативна и значајна за процену и управљање квалитетом воде за праћење и извештавање о индикатору 6.3.2.¹⁴² За индикатор потциља одрживог развоја 6.3.2 предвиђен је трогодишњи период прикупљања и објављивања података, почев од 2017. године.

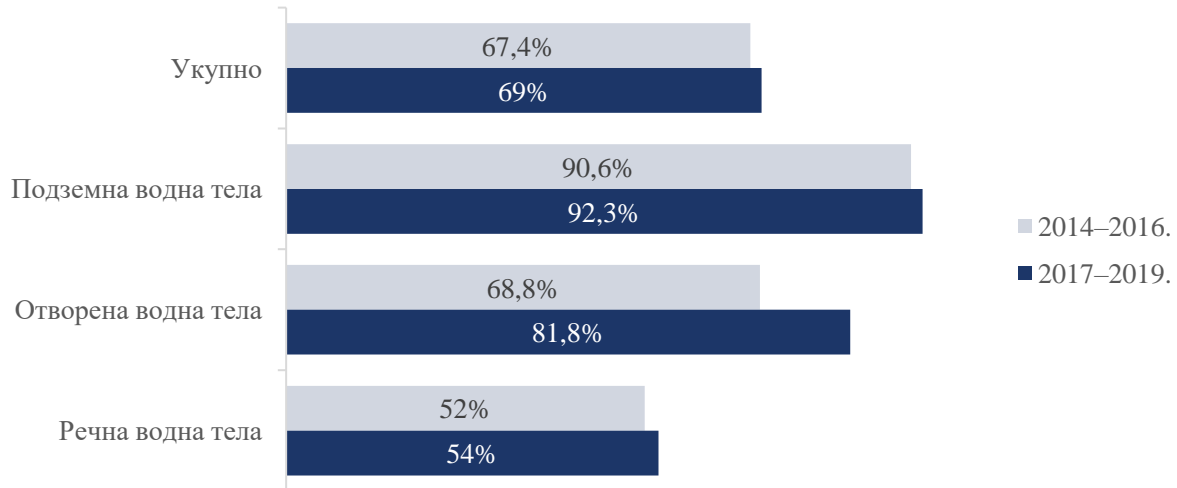
¹⁴² Преузето из дефиниције глобалног индикатора 6.3.2 (SDG 6.3.2 indicator metadata, Harmonized metadata template - format version 1.1), доступно на <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/>.

На основу података Агенције за заштиту животне средине Републички завод за статистику објавио је податке о вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3.2 за 2017. и 2020. годину.

Графикон бр. 33: Преглед учешћа водних тела која имају добар статус воде, према врстама водних тела

*Извор: Републички завод за статистику, <https://sdg.indikatori.rs>.

Према објављеним подацима за 2017. и 2020. годину, учешће водних тела која имају добар квалитет воде у окружењу (добар амбијентални квалитет воде) за период 2017–2019. године је за 1,6% веће него у периоду 2014–2016. године. Посматрано преко сложене стопе годишњег раста, у периоду од ступања на снагу Агенде 2030, удео водних тела која имају добар статус воде повећан је по стопи од 0,8%.

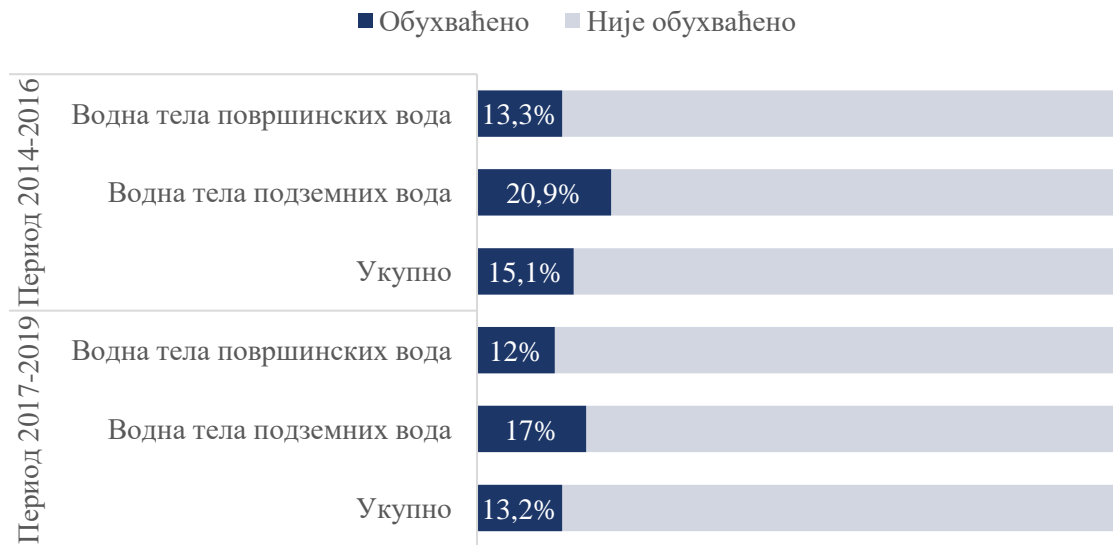
Објављени подаци показују да је у периоду 2017–2019. године дошло до унапређења стања код свих категорија водних тела, при чему је у односу на период 2014–2016. године:

- удео речних водних тела са добрим статусом увећан за 2%,
- удео подземних водних тела са добрим статусом увећан за 1,7% и
- удео отворених водних тела са добрим статусом увећан за 13%.

За одређивање вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3.2, Агенција за заштиту животне средине користила је методологију Уједињених нација којом је утврђено да се статус квалитета појединих водних тела класификује на основу усклађености доступних података о праћењу квалитета воде за основне параметре са циљним вредностима које је дефинисала држава. Оцењивани параметри квалитета воде и одговарајуће граничне вредности преузети су из националне регулативе са граничним вредностима које одговарају другој класи квалитета. За утврђивање вредности индикатора коришћени су резултати мерења квалитета воде које се спроводи у оквиру редовног годишњег мониторинга статуса површинских и подземних вода и којима је обухваћено 12% водних тела површинских вода, односно 17% водних тела подземних вода.

Графикон бр. 34: Преглед обухвата водних тела површинских и подземних вода за утврђивање вредности индикатора 6.3.2

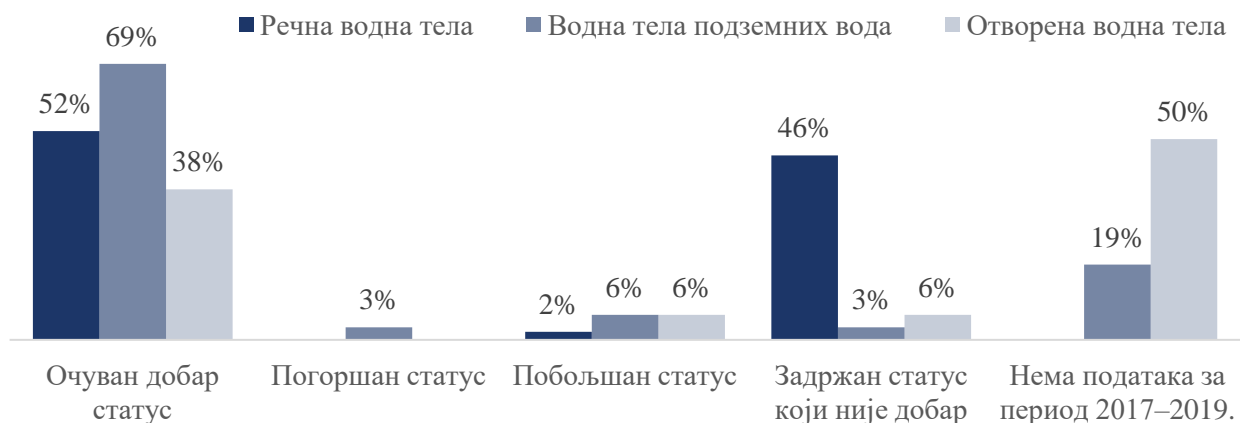
*Извор: ДРИ на основу података Агенције за заштиту животне средине.

Подаци из 2017. године односе се на вредност индикатора 6.3.2 за период 2014–2016. године за који је, на основу података који су обезбеђени мониторингом, утврђен статус за 66 од укупно 498 водних тела површинских вода и 32 од укупно 153 водних тела подземних вода. За приказ вредности индикатора у 2020. години коришћени су подаци који се односе на 87 водних тела, од чега 61 водно тело површинских вода и 26 водних тела подземних вода.

На основу спроведене анализе насталих промена, утврђено је да су на промену вредности индикатора већи утицај имале промене у обухвату водних тела него стварно настале промене у статусу појединих водних тела.

Анализом података о статусу водних тела у периоду 2017–2019. године у односу на податке о њиховом статусу за период 2014–2016. године утврђено је да је статус остао непромењен код укупно 79 водних тела (81%). Дobar статус задржало је 54 водна тела, док је 25 водних тела задржало статус који није добар.

Графикон бр. 35: Преглед статуса водних тела у периоду 2017–2019. године у односу на њихов статус у периоду 2014–2016. године

*Извор: ДРИ, на основу података Агенције за заштиту животне средине.

Статус је побољшан код два водна тела подземних вода, једног речног водног тела и једног отвореног водног тела, а погоршан код једног водног тела подземних вода, док за 17 водних тела нема упоредних података. Због насталих промена у обухвату подаци коришћени за утврђивање вредности индикатора у 2020. години не обухватају податке о статусу за шест водних тела подземних вода и осам отворених водних тела и истовремено садрже податке о статусу за три отворена водна тела која нису била обухваћена приликом утврђивања вредности индикатора у 2017. години. У периоду 2017–2019. године није утврђен статус за 50% отворених водних тела на које се односи податак из претходног периода, међу којима су и три отворена водна тела која нису имала добар статус у периоду 2014–2016. године.

Агенција за заштиту животне средине, као орган надлежан за утврђивање вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3.2, податке за 2020. годину доставила је Републичком заводу за статистику и Статистичкој јединици Уједињених нација у августу 2021. године. На порталу Статистичке јединице Уједињених нација¹⁴³ објављени су подаци о вредностима индикатора потциља одрживог развоја 6.3.2 за Републику Србију за 2020. године, који се односе на период 2017–2018. године.

Графикон бр. 36: Упоредни преглед вредности индикатора 6.3.2 из 2020. године на порталу Статистичке јединице Уједињених нација и на порталу Републичког завода за статистику

*Извор: ДРИ, на основу података о вредности индикатора преузетих из база података Статистичке јединице УН и Републичког завода за статистику.

Између утврђене вредности индикатора за 2020. годину на порталу Статистичке јединице Уједињених нација и Републичког завода за статистику постоје разлике, које су најизраженије када је у питању учешће речних водних тела са добрим статусом воде.

Како су подаци о вредностима индикатора потциља одрживог развоја 6.3.2 на порталу Статистичке јединице Уједињених нација доступни само за 2020. годину, на основу њих није могуће оценити да ли је и колики напредак остварен у периоду од усвајања Агенде 2030.

Упоредни преглед вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3 за Републику Србију у базама података статистичких јединица дат је у [Прилогу 4](#).

¹⁴³ <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/database>.

V Прилози

Прилог 1 – Методологија у поступку рада

Ревизија сврсисходности „Ефективност мера за заштиту вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде (ЦОР 6.3)“ планирана је и спроведена кроз предстудију и кроз главну студију. У фази планирања сагледали смо улоге, надлежности и одговорности различитих институција и органа јавног сектора у вези са заштитом вода од загађивања у циљу унапређења квалитета воде.

У фази планирања ревизије, анализирани су закони, стратегије, друга планска и подзаконска акта којима је уређено управљање водама и заштита вода од загађивања, као и документа која се односе на циљеве одрживог развоја. Анализирани су циљеви истеклих и важећих стратегија, постојање и садржаји акционих планова за њихово спровођење, као и доступни извештаји о резултатима који су остварени њиховим спровођењем. Такође, извршена је анализа доступних података о индикаторима за праћење циљева одрживог развоја и сагледан је начин на који се утврђује њихова вредност.

Избор субјеката ревизије извршен је на основу надлежности органа за планирање, заштите вода од загађивања, као и надлежности за спровођење, праћење и извештавање о активностима Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године. У складу са наведеним, за субјекте ревизије изабрани су:

- 1) Републичка дирекција за воде која као орган управе у саставу Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде обавља послове државне управе и стручне послове који се односе на: политику водопривреде; вишенаменско коришћење вода; водоснабдевање, изузев дистрибуције воде; заштиту од вода; спровођење мера заштите вода и планску рационализацију потрошње воде; уређење водних режима; праћење и одржавање режима вода који чине и пресецају границу Републике Србије; инспекцијски надзор у области водопривреде; као и друге послове одређене законом. У њеној надлежности је припрема Стратегије управљања водама, акционог плана за њено спровођење и других планских документа за територију Републике Србије. Републичка дирекција за воде надлежна је за праћење и извештавање о реализацији Стратегије управљања водама, као и за координацију активности у оквиру мера заштите вода од загађивања које спроводи више органа;
- 2) Министарство заштите животне средине, које обавља послове државне управе који се односе на основе заштите животне средине, систем заштите и унапређења животне средине, заштиту вода од загађивања ради спречавања погоршања квалитета површинских и подземних вода и припрема акционе планове за спровођење националног програма заштите животне средине;
- 3) Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре, које обавља послове државне управе који се односе на комуналне делатности, унапређивање и развој истих, прати квалитет и обухват пружања комуналних услуга, ефикасност вршилаца комуналне делатности, кретање цена, број запослених и ниво улагања у одржавање и изградњу комуналне инфраструктуре.

Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, Министарство заштите животне средине, Министарство грађевине, саобраћаја и инфраструктуре и Републичка дирекција за воде су

одређени за носиоце дела активности развоја комуналне инфраструктуре у области отпадних вода које се односе на изградњу, реконструкцију и доградњу постројења за пречишћавање отпадних вода насеља са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже.

Временски обухват ревизије одређен је након спроведене анализе планског оквира за спровођење мера. У складу са периодом на који се односи Акциони план за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године, ревизијом су обухваћене активности субјеката ревизије које се односе на период од 1. јануара 2021. до 30. јуна 2023. године. Имајући у виду да активности изградње трају знатно дуже, као и да је Агенда 2030 ступила на снагу 1. јануара 2016. године, тамо где је било потребно за доношење закључака ревизије, обухваћени су и разматрани подаци и информације и ван тог периода.

Да бисмо одговорили на ревизијска питања прикупили смо и обрадили податке о постојећем правном и институционалном оквиру заштите вода од загађивања као делу интегралног управљања водама ради оцене његове адекватности за постизање потциља одрживог развоја 6.3 и активностима субјеката ревизије у вези са спровођењем, праћењем и извештавањем о активностима заштите вода од загађивања које су планиране Акционим планом за спровођење Стратегије управљања водама у Републици Србији за период од 2021. до 2023. године.

У циљу одговора на прво ревизијско питање, прикупили смо податке о:

- правној регулативи Републике Србије у области управљања водама и заштити животне средине са акцентом на заштиту воде од загађивања;
- планским актима којима су утврђени циљеви, мере и активности заштите вода од загађивања;
- активностима које су предузете у циљу доношења и усклађивања подзаконских аката прописаних Законом о водама од значаја за заштиту вода од загађивања;
- планираним активностима заштите вода од загађивања за период од 2021. до 2023. године.

Испитивали смо да ли и у којој мери постојећи правни оквир, односно постојање планских и подзаконских аката и њихова међусобна усклађеност и садржај, утиче на усаглашеност, обим и обухват планираних мера заштите вода од загађивања и да ли постоји усклађеност циљева заштите вода од загађивања са потциљем одрживог развоја 6.3 Агенде 2030. Приликом оцене стања узета је у обзир и планирана динамика активности на основу приступних преговора за придруживање Европској унији којом су одређени специфични роковие имплементације релевантних директива. Детаљно је анализиран садржај Акционог плана за спровођење Стратегије за период од 2021. до 2023. године, као и друге активности које су субјекти ревизије са истим циљем спроводили у периоду који је обухваћен ревизијом. За утврђивање стања коришћен је и део прикупљених података у фази планирања који се односи на планиране или спроведене активности Аутономне Покрајине Војводине и локалних самоуправа како би се потврдили закључци у вези са обухватом активности садржаних у Акционом плану за спровођење Стратегије за период од 2021. до 2023. године. Поред анализе достављене документације, са представницима субјеката ревизије обавили смо интервјуе у циљу прикупљања потребних додатних информација и потврде закључака добијених на основу спроведених анализа.

У циљу одговора на друго ревизијско питање, прикупили смо податке о:

- Планираним, обезбеђеним и реализованим износима средстава за реализацију активности изградње, доградње или реконструкције постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода у 2021, 2022. и 2023. години;
- Плановима имплементације пројеката на које се односе планиране активности и очекиване учинке реализације финансијских планова;
- Начину праћења и извештавања о реализацији активности;
- Статусу реализације пројеката и њиховом току током периода који је обухваћен ревизијом, очекиваном року за њихов завршетак и њиховим ефектима.

Анализирали смо да ли постоји ускаглашеност између података који су наведени у Акционом плану за спровођење Стратегије за период од 2021. до 2023. године са износима обезбеђених средстава у финансијским плановима носиоца активности, у погледу планираног и обезбеђеног износа и извора финансијских средстава и планиране динамике реализације активности. Испитивали смо и на који начин се обезбеђују подаци потребни за праћење тока активности и да ли подаци у извештајима о реализацији активности акционог плана адекватно приказују утрошак средстава и динамику реализације активности. У случајевима одступања од планиране реализације анализирани су узроци који су до тог одступања довели, као и какав је утицај насталог одступања на реализацију активности и њихове ефекте. Због тога што подаци о ефектима реализованих активности још увек нису познати, од крајњих корисника прикупљени су прелиминарни подаци о ефектима реализованих активности у 2022. години ради њихове додатне илустрације и допуне података којима су располагали субјекти ревизије.

У циљу одговора на треће ревизијско питање прикупили смо податке о:

- Базним и циљним вредностима утврђених индикатора и начину њиховог одређивања;
- Изворима провере остварених резултата на нивоу мера и циљева заштите вода од загађивања;
- Променама у вредностима индикатора утврђених Акционим планом за спровођење Стратегије у периоду од 2019. године;
- Променама у вредностима индикатора потциља одрживог развоја 6.3 Агенде 2030 у односу на период њеног ступања на снагу;
- Променама других показатеља који се могу довести у везу са реализованим активностима.

Како бисмо добили одговор на треће питање, анализирали смо да ли су обезбеђени предуслови за мерење напретка, односно да ли су за утврђене индикаторе обезбеђени подаци о њиховој базној и циљној вредности, да ли су доступни и коришћени извори провере остварених вредности утврђених индикатора и да ли су доступни подаци коришћени за оцену и извештавање о напретку у постизању циљева. На основу доступних података, тамо где је то било могуће, одмерили смо постигнуте резултате у односу на циљеве постављене Акционим планом за спровођење Стратегије и приказали податке о укупно насталој промени. На основу доступних података о вредностима националних и глобалних индикатора за праћење потциља одрживог развоја 6.3 Агенде 2030, дат је приказ оствареног напретка од ступања на снагу Агенде 2030.

Као извор информација за ово питање коришћени су подаци Републичког завода за статистику који се односе на статистику вода и вредности индикатора за праћење циљева одрживог развоја, као и подаци који се односе на Републику Србију, а које су, у вези са

вредностима индикатора потциља одрживог развоја 6.3 Агенде 2030, објавили Статистичка јединица Уједињених нација и Евростат.

Након спроведене анализе садржаја прикупљених одлука, аката, извештаја и других информација и резултата спроведених аналитичких поступака над достављеним подацима и извештајима, изведени су налази и закључци и формулисане су препоруке за унапређење стања и приступило се изради извештаја.

Прилог 2 – Упоредни преглед циљева заштите вода од загађивања Стратегије и Акционог плана за спровођење Стратегије

Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године		Акциони план за спровођење Стратегије
Подобласт	Оперативни циљ	Посебан циљ
Превенција и управљање	Превенција загађивања површинских и подземних вода	није обухваћен
	Унапредити област заштите вода од загађивања	Унапредити област заштите вода од загађивања
Концентрисани извори загађивања	Смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања, и то за: 1) комуналне отпадне воде (изградњом канализационих система одговарајућег капацитета и степеном пречишћавања утврђен Планом заштите вода од загађивања), 2) индустријске отпадне воде (смањењем уноса загађења из индустријских постројења) и 3) депоније комуналног и индустријског отпада (уређењем депонија и управљањем отпадом на свим нивоима)	Смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде: изградњом канализационих система одговарајућег капацитета и степена пречишћавања у насељима већим од 2.000 становника
Расути извори загађивања	Смањење уноса загађења и то: 1) са пољопривредног земљишта (применом одредаба Нитратне директиве, Директиве о испуштању опасних материја и начела добре пољопривредне праксе), 2) са шумског земљишта (адекватним начином коришћења шумских ресурса на подручјима где постоји заједнички интерес корисника вода и шума), 3) са саобраћајница и 4) из насеља мањих од 2.000 становника (смањењем уноса загађења, изградњом посебних уређаја за пречишћавање отпадних вода малих насеља)	није обухваћен
Заштићене области	Успостављање и коришћење заштићених области у складу са Законом о водама и то за: 1) заштиту изворишта која се користе за снабдевање водом за пиће; 2) заштиту подручја намењених захватању воде за људску потрошњу, у количини већој од 10 m³/дан; 3) водна тела намењена рекреацији, укључујући и области одређене за купање; 4) области осетљиве на нутријенте, укључујући области подложне еутрофикацији и области осетљиве на нитрате из пољопривредних извора; 5) заштиту станишта или врста где је битан елеменат њихове заштите одржавање или побољшање статуса вода и 6) заштиту економски важних акватичних врста	Успоставити и користити заштићене области у складу са Законом о водама, и то за заштиту изворишта која се користе за снабдевање водом за пиће: успостављањем зона санитарне заштите
Подземне воде - заштита квалитета и квантитета	Смањење притисака на квалитет подземне воде	није обухваћен
	Очување и достизање доброг квантитативног статуса подземних вода, ради обезбеђења довољних количина воде задовољавајућег квалитета за постојеће и будуће потребе свих легитимних корисника, водећи рачуна о расположивим ресурсима подземних вода	није обухваћен
	Израда националних и регионалних пројеката, у оквиру којих ће бити разматрани и детерминисани: 1) услови одрживог коришћења подземних вода, услови опстанка акватичних система зависних од подземних вода и утицаји наводњавања и одводњавања, као и мере потребне за усклађивање њихових међусобних утицаја; 2) утицаји климатских промена, посебно на врло осетљиве ресурсе подземних вода у карстно-пукотинским срединама и 3) утицаји великих површинских копова угља на водне ресурсе (Колубара и Дрмно).	није обухваћен

Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године		Акциони план за спровођење Стратегије
Подобласт	Оперативни циљ	Посебан циљ
Хидроморфолошки притисци	Ограничење хидроморфолошких притисака на природна водна тела	није обухваћен
	Постизање и одржавање доброг еколошког потенцијала значајно измењених водних тела	није обухваћен

Извор: ДРИ, на основу анализе садржаја Стратегије управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године и Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Прилог 3 – Преглед утврђених индикатора за циљеве и мере заштите вода од загађивања у Стратегији и Акционом плану за спровођење Стратегије

Циљ/мера	Индикатор(и)	Врста	Вредност		
			почетна	циљна	
Општи циљ 2	Постизање и одржавање доброг статуса и доброг еколошког потенцијала водних тела површинских вода и подземних вода, ради заштите здравља људи, очувања водних и приобалних екосистема и задовољавања потреба корисника вода	Постигнут добар статус/потенцијал водних тела ¹⁴⁴ површинских вода	квантитативни	Не	Не
	Постигнут добар статус водних тела подземних вода	Не		Не	
Посебан циљ 2.1	Унапредити област заштите вода од загађивања	Унапређена област заштите вода од загађивања	квалитативни	Да	Да
Мера 2.1.1	Успоставити мониторинг параметара еколошког и хемијског статуса површинских вода и хемијског и квантитативног статуса подземних вода, прописаних одговарајућим правилником и податке мониторинга укључити у информациони систем	Број станица површинских вода на којима је успостављен мониторинг у односу на укупан број предвиђен Планом управљања водама	квантитативни	Не	Не
		Број станица подземних вода на којима је успостављен мониторинг у односу на укупан број предвиђен Планом управљања водама		Не	Не
Посебан циљ 2.2	Смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања за комуналне отпадне воде: изградњом канализационих система одговарајућег капацитета и степена пречишћавања у насељима већим од 2.000 становника	Процент пречишћених комуналних отпадних вода у насељима већим од 2.000 становника	квантитативни	Да	Да
Мера 2.2.1	Развој комуналне инфраструктуре у области отпадних вода планиран и усклађен са планским актима у сектора вода	Прикљученост становништва на канализациону мрежу	квантитативни	Да	Да
		Прикљученост становништва на постројење за пречишћавање отпадних вода	квантитативни	Да	Да
Мера 2.2.2	Израђена техничка документација за нова ППОВ насеља са реконструкцијом и проширењем канализационе мреже	Број израђене техничке документације за нова ППОВ насеља са реконструкцијом и проширењем мреже на годишњем нивоу	квантитативни	Да	Да
Посебан циљ 2.3	Успоставити и користити заштићене области у складу са Законом о водама, и то за: 1) заштиту изворишта која се користе за снабдевање водом за пиће: успостављањем зона санитарне заштите	није утврђен			
Мера 2.3.1	Урадити елаборате о успостављању, одржавању и коришћењу зона санитарне заштите изворишта, одредити зоне у складу са прописима и унети их у план управљања водама, просторни (просторни план јединице локалне самоуправе) и урбанистички (генерални и регулациони) план, ради адекватног планирања коришћења овог простора	Број урађених елабората за изворишта регионалних система водоснабдевања	квантитативни	Да	Да

*Извор: ДРИ, на основу садржаја Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

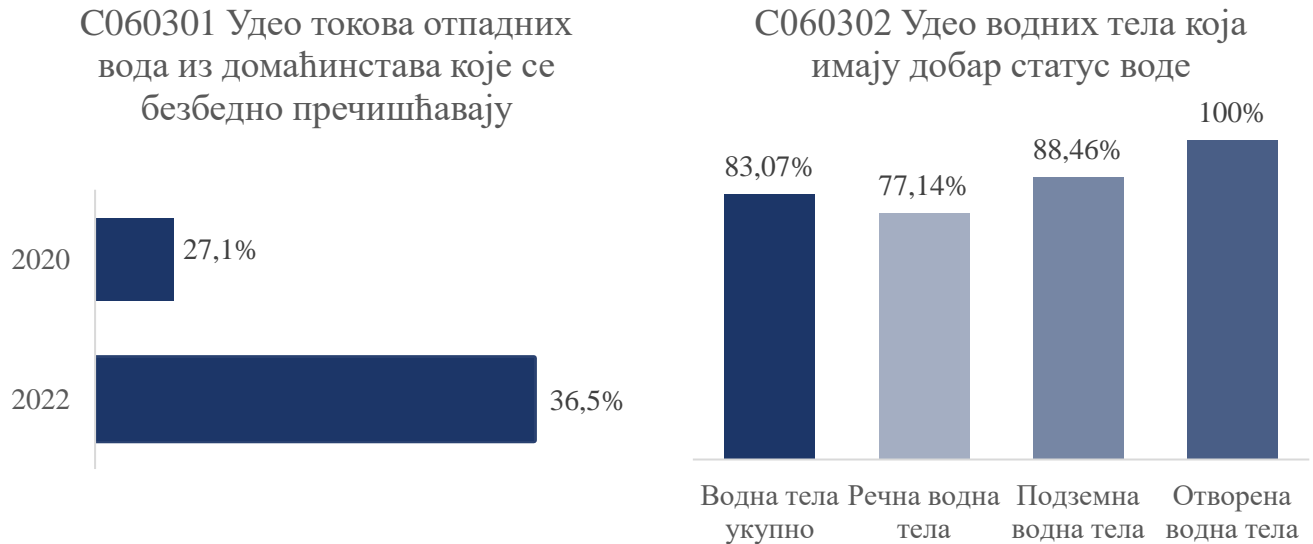
¹⁴⁴ Изражено као број водних /тела у добром статусу у односу на укупан број водних тела.

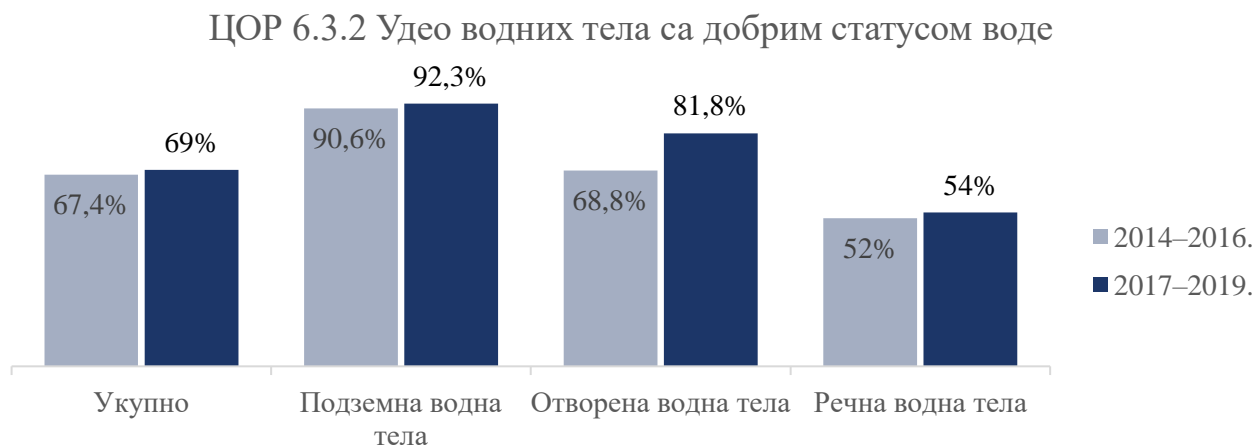
Прилог 4 – Упоредни преглед вредности индикатора потциља одрживог развоја 6.3 за Републику Србију у базама података статистичких јединица

Индикатори објављени у бази података Статистичке јединице Уједињених нација

*Извор: <https://unstats.un.org/sdgs/dataportal/countryprofiles/srb#goal-6>.

Индикатори објављени у бази података Републичког завода за статистику Републике Србије

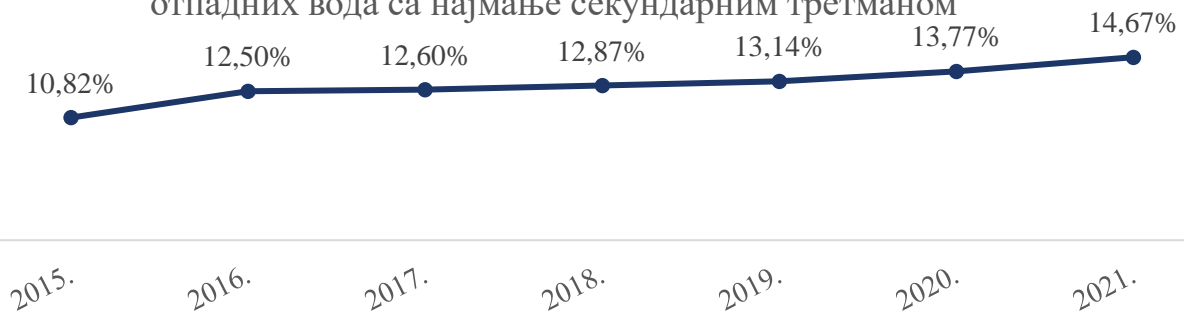

*Извор: <https://sdg.indikatori.rs/area/clean-water-and-sanitation>.

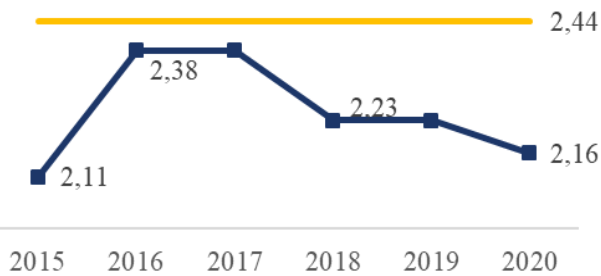

Индикатори објављени у бази података Евростата

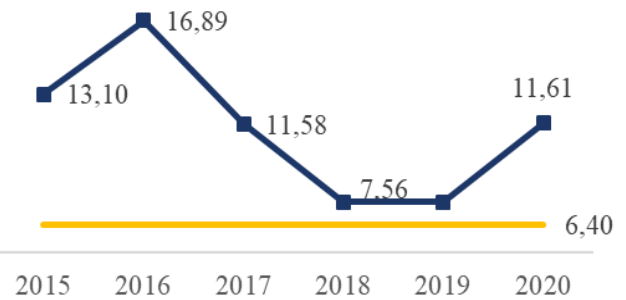
SDG 06_20 Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом

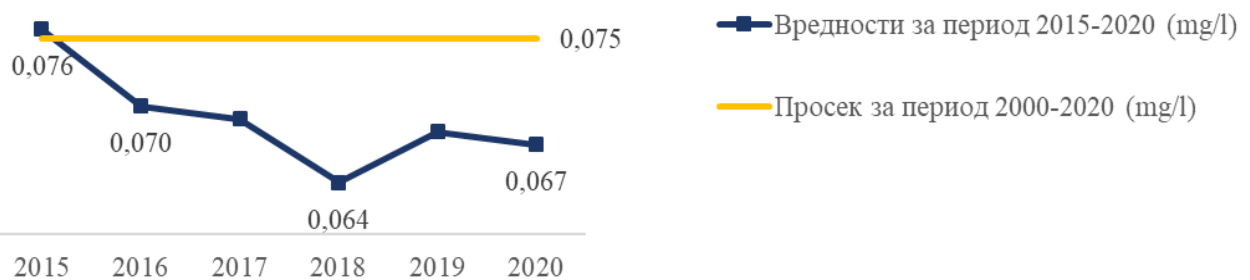
SDG 06_30 Биохемијска потреба за кисеоником у рекама (BOD)

SDG 06_40 Нитрати у подземним водама

SDG 06_50 Фосфати у рекама

*Извор: Евростат, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>.

Прилог 5 – Основне карактеристике реализованих активности изградње постројења за пречишћавање комуналних отпадних вода у периоду 2019–2022. године

ППОВ Рашка

Обухват пречишћавања комуналних отпадних вода

Ефекти пречишћавања на смањење концентрације загађујућих материја у комуналним отпадним водама које су испуштене у реципијент

■ Уклоњено третманом у ППОВ

■ Преостало након пречишћавања

✓	Биолошка потрошња кисеоника (БПК ₅)	86,1 – 97,7%	6 – 18 mg/l
✓	Хемијска потрошња кисеоника (ХПК)	81,4 – 96,8%	14 – 54 mg/l
✓	Укупне суспендоване честице	80,5 – 96%	8 – 35 mg/l
✗	Укупан азот	0,0%	
✗	Укупан фосфор	0,0%	

ППОВ Врање

Обухват пречишћавања комуналних отпадних вода

Током 2022. године пречишћавање је обезбеђено за **77%** прикупљених комуналних отпадних вода Врања.

Ефекти пречишћавања на смањење концентрације загађујућих материја у комуналним отпадним водама које су испуштене у реципијент

■ Уклоњено третманом у ППОВ

■ Преостало након пречишћавања

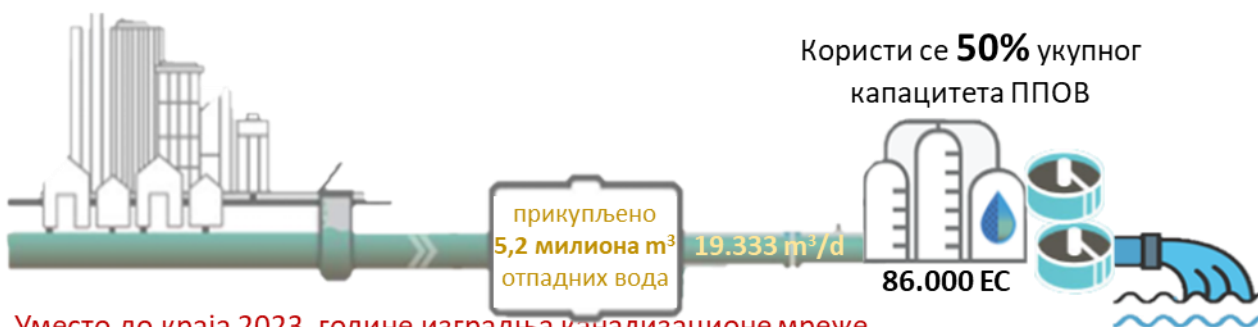
✓ Биолошка потрошња кисеоника (БПК ₅)	85,7 – 99,7%	0,15 – 30 mg/l
✓ Хемијска потрошња кисеоника (ХПК)	92,7 – 97,1%	12 – 81 mg/l
✓ Укупне суспендоване честице	92,5 – 97,5%	5 – 286 mg/l
✓ Укупан азот	50,2 – 84,6%	8 – 21 mg/l
✓ Укупан фосфор	20,6 – 68,1%	1,3 – 4,2 mg/l

ППОВ Лесковац

Обухват пречишћавања комуналних отпадних вода

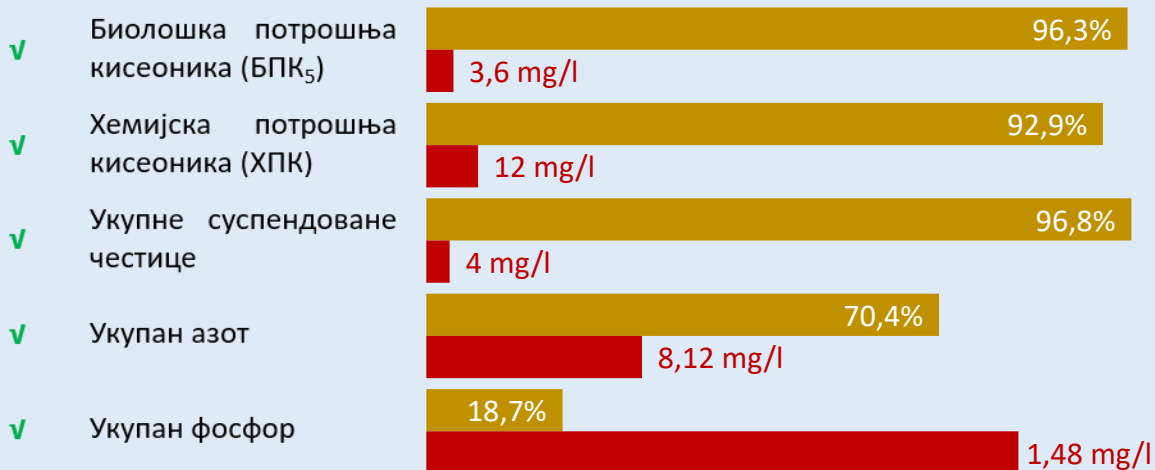

Уместо до краја 2023. године изградња канализационе мреже у 16 насељених места Лесковца може се очекивати до краја 2025. године, због чега још увек није обезбеђено прикупљање планираних количина комуналних отпадних вода Лесковца и њихов третман на изграђеном ППОВ.

Ефекти пречишћавања на смањење концентрације загађујућих материја у комуналним отпадним водама које су испуштене у реципијент

■ Уклоњено третманом у ППОВ
■ Преостало након пречишћавања

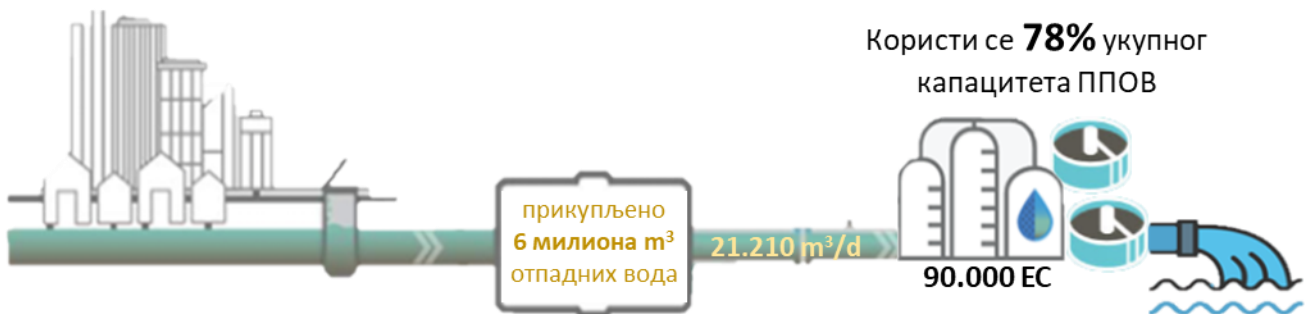

ППОВ Крушевац

Обухват пречишћавања комуналних отпадних вода

На пречишћене комуналне отпадне воде Крушевца односи се 1/5 укупних количина отпадних вода насеља које се испуштају у реку **Западну Мораву** и једине су за које је обезбеђена најстрожија прописана врста пречишћавања.

Ефекти пречишћавања на смањење концентрације загађујућих материја у комуналним отпадним водама које су испуштене у реципијент

■ Уклоњено третманом у ППОВ

■ Преостало након пречишћавања

✓ Биолошка потрошња кисеоника (БПК ₅)	95,3 – 97%	6,1 – 13,7 mg/l
✓ Хемијска потрошња кисеоника (ХПК)	92,7 – 96,2%	23 – 46 mg/l
✓ Укупне суспендоване честице	89,3 – 98%	4 – 25 mg/l
✓ Укупан азот	72,7 – 82,6%	7,6 – 11,2 mg/l
✓ Укупан фосфор	82 – 96,9%	0,14 – 0,8 mg/l